

Collegium Nobilium Croaticum

GLASNIK

HRVATSKOGA PLEMIČKOG ZBORA

HERALD
OF CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION

Svezak/Volumen 13 Broj/Number 1 Svibanj/May 2017

... Postanak, značajke i povijesna uloga hrvatskoga plemstva već su od postanka moderne hrvatske historiografije u sredini 19. stoljeća, prije svega u radovima Franje Račkoga i Vjekoslava Klaića, te nešto poslije i Ferde Šišića, kako u pojedinačnim prilogima tako i u monografskim osvrtima na pojedine hrvatske velikaške rodove, bili predmetom pomnijih istraživanja. Od sredine 20. stoljeća radovi o hrvatskom plemstvu postaju sve brojniji, dosljedno tome i poznavanje uloge hrvatskoga plemstva u povijesti hrvatskoga naroda, u širokom vremenskom rasponu od ranoga srednjega vijeka do 19. stoljeća...

... Unatoč takvom razvoju istraživanja o hrvatskom plemstvu, časopis *Glasnik Hrvatskoga plemićkog zbora* jedina je edicija koja je posvećena isključivo hrvatskom plemstvu i njegovoj ulozi u hrvatskoj povijesti. U časopisu se objavljuju dokumenti o djelovanju Hrvatskog plemićkog zbora, ali i stručni i znanstveni radovi o hrvatskom plemstvu i njegovu razvoju kroz stoljeća hrvatske povijesti...

... sadržajno ustrojstvo... iskazuje svu skrb glavnoga urednika *Glasnika* i Uredničkoga odbora za jedini hrvatski časopis koji je isključivo posvećen njegovanju znanja i uspomena na hrvatsko plemstvo i na njegovu ulogu u povijesti hrvatskoga naroda, o kojoj svjedoče i primjeri junačke pogibije Nikole Šubića Zrinskog pod Sigetom 1566. godine ili okrutno smaknuće Petra Zrinskog i Frana Krste Frankapana godine 1671. u Wiener-Neustadtu, za vladanja Habsburgovca Leopolda I...

...pokazuje da članovi Hrvatskoga plemićkog zbora ne zahtijevaju nikakva posebna prava ni povlastice, nego da su po dužnostima i pravima jednaki svim drugim građanima Republike Hrvatske, ali da bi bilo primjereno da za svoju nesebičnu skrb o istaknutom sloju hrvatskoga društva kroz stoljeća povijesti budu od javnosti nagrađeni uvažavanjem njihovih napora i tihim poštovanjem.

Akademik Tomislav Raukar

Namjena časopisa

Glasnik Hrvatskoga plemićkog zbora, časopis za popularizaciju znanosti povijesti, glasilu je HPZ-a u kojem se objavljuju popularni znanstveni i stručni članci iz područja povijesti i kulture hrvatskog plemstva. Osim znanstvenih radova objavljuju se i kratka znanstvena priopćenja, pregledni članci, stručni radovi, komentari, pisma uredništva i uredništvu, bibliografije, biografije, prikazi knjiga te izvještaji o radu Zbora.

Sadržaj / Contents 13./2016.

- 3 PROSLOV / *Foreword*
- 4 POZIV NA 18. IZVANREDNU SJEDNICU VELIKOGA PLEMIČKOGA VIJEĆA/
Invitation to 18th Extraordinary Session of Great Nobiliary Concil
- 6 18. IZVANREDNA SJEDNICA VELIKOGA PLEMIČKOGA VIJEĆA / *18th Session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association*
- 9 PISMO PREDSEDNICE REPUBLIKE HRVATSKE / *The Letter of Croatian President*
- 10 PROGRAM JESENSKOG SASTANKA DELEGATA I MLADIH CILANE U ZAGREBU OD 16. DO
18. LISTOPADA 2015. / *Programme of the Autumn Meeting of the Delegates and Youth Cilane in Zagreb from 16th till 18th October, 2015*
- 11 SVEČANA 17. SJEDNICA VELIKOG PLEMIČKOG VIJEĆA HRVATSKOG PLEMIČKOG ZBORA
POVODOM DVADESET GODINA RADA, DELEGATA I SEKCIJE ZA MLADE CILANE / *Solemn Session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association in Occasion of Twenty Anniversary of Work and Autumn Session of CILANE Adriana markiza Bona i Ivo pl. Durbešić*
- 15 OPENING SPEECH / *Pozdravni govor Coordinator Cilane Mr. Johan Grotenfelt*
- 16 SJEDNICA DELEGATA CILANE / *Session of CILANE Delegates Branko pl. Cindro*
- 19 SJEDNICA SEKCIJE ZA MLADE CILANE / *Session of CILANE Youth Section Petra pl. Maroja*
- 21 NAŠI NOVI ČLANOVI / *New Members of HPZ Herold Zlatko pl. Barabaš*
- 24 POZDRAVNI GOVOR PREDSEDNIKA HPZ-a NA SVEČANOJ VEČERI / *President of the CNA Welcome Speech at the Gala Dinner Predsjednik HPZ Marko de Mladineo*
- 25 POZDRAVNI GOVOR KOORDINATORA CILANE NA SVEČANOJ VEČERI / *Coordinator of CILANE Welcome Speech at the Gala Dinner Coordinator Cilane Mr. Johan Grotenfelt*
- 27 TRIBINA ULOGA HRVATSKOG PLEMSTVA U OBRANI HRVATSKE NACIONALNOSTI I
DRŽAVNOSTI CNA Forum / *Role of the Croatian Nobility in Sustaining, the Continuity of the Nationality and Statehood*
- KAZIMIR JELAČIĆ: Spomenica III. dio / *Memories III. Part*
- AGNEZA SZABO: *Ivan pl. Kukuljević Sakcinski u hrvatskoj povijesti i kulturi 19. stoljeća* / *Ivan pl. Kukuljević Sakcinski in Croatian History and Culture of the 19th Century*
- NADA BEZIĆ: *Ivan pl. Zajc u slikama* / *Art Reviews of Ivan pl. Zajc*
- SUZANA MILJAN: *Raznolikosti među plemstvom Zagrebačke županije u doba kralja Žigmunda Luksemburškoga (1387.-1437.)* / *The Diversities among the Nobility of the County of Zagreb During the Reign of Sigismund of Luxembourg (1387-1437)*
- 76 DRUŠTVENE VIJESTI / *Social news*
- 82 POPIS PUBLIKACIJA U BIBLIOTECI
- 91 UPUTE AUTORIMA

GLASNIK HRVATSKOGA PLEMIČKOGA ZBORA
HERALD OF CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION

Glasilo Hrvatskoga plemićkoga zbora za popularizaciju znanosti s recenzijom
Croatian Nobility Association official journal for popularisation of science with review

ISSN1845-9463

URL:<http://plemstvo.hr>

Izdavači / Publishers

HRVATSKI PLEMIČKI ZBOR / CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION

Teslina 13/1, 10000 Zagreb, Hrvatska / Croatia

za izdavača predsjednik Branko pl. Cindro / *for the publisher president Branko pl. Cindro*

LASER PLUS Brijunska 1a Zagreb Croatia

za izdavača Branko pl. Cindro / *for publisher Branko pl. Cindro*

Savjet / Advisor board

Vladimir Brnardić, prof, Matea Brstilo Rešetar, prof, prof.dr.sc. Neven Budak,
akademik Tomislav Raukar, dr.sc. Jasna Turkalj

Dosadašnji glavni urednici / Former Editors in Chief

Branko pl. Cindro, Vladimir pl. Kurelec

Glavni urednik / Editor in Chief

Ivo pl. Durbešić

Urednički odbor / Editorial Board

Zlatko pl. Barabaš, Goran pl. Borelli, Branko pl. Cindro, mr. sc. Ivo pl. Durbešić, doc. dr. sc. Marija Karbić,
prof. dr. sc. Radovan pl. Marjanović-Kavanagh, dr. sc. Ivan Mirnik i Dubravko pl. Jelačić Buzimski

Tehnički urednik / Technical Editor

Branko pl. Cindro

Jezični savjetnici / Language Advisors

Branko Šimat, Sanda Salamun, prof. i Tomislav pl. Kallay, prof.

Adresa uredništva / Editorial Office Address

Hrvatski plemićki zbor / Croatian Nobility Association

Teslina 13/1, 10000 Zagreb, Hrvatska, Croatia

Glasnik izlazi jedanput godišnje / Herald is published annually

Puni je tekst na <http://plemstvo.hr> / Full text available at <http://plemstvo.hr>

Grafička priprema, obrada i tisak / Prepress processing and printing

LASERplus & DENONA

Brijunska 1a, Zagreb, Croatia

2016. / 2016

Naklada / Printed in

250 primjeraka / 250 Copies

Razmjena je poželjna / *Exchanges appreciated*

Godišnja je pretplata 200 kn, za članove uključeno u članarinu

Subscription 25 €, for members included in the membership fee

Tekstove oprema uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga plemićkoga zbora. Objavljeni prilozi u Glasniku HPZ-a autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaj i novosti iz HPZ-a.

Proslov / Foreword

Tijekom prošle, 17. sjednice Velikog plemićkog vijeća 17. listopada 2015. bili smo ispunjeni ponosom na našu Udrugu s obzirom na to da smo, zajedno sa članovima Europskog udruženja plemstva CILANE, slavili dvadeset godina rada. No nakon toga nas je zahvatila kriza koja je trajala do 26. studenog 2016. kad je na Izvanrednoj sjednici Velikog plemićkog vijeća to okončano stanje odlukom da se zbog prekršaja Statuta i Etičkog kodeksa opozove predsjednik Marko pl. Mladineo. Za predsjednika je do Izborne sjednice Velikog plemićkog vijeća imenovan prvi potpredsjednik Branko pl. Cindro.

Unatoč previranjima i stalnim konfrontacijama na relaciji predsjednik – Plemićki stol, Udruga je ipak uspješno djelovala ostvarivši zacrtane strateške planove postavljene još davne 2003. godine.

Naš smo Glasnik pripremili u uobičajenom opsegu nastojeći pritom povećati njegovu kvalitetu.

Članci i u ovom broju svjedoče o uspješnosti rada i na održavanju kontinuiteta druženja članstva uz stalna, vrlo dobro posjećena predavanja tijekom sezone od jeseni 2015. do jeseni 2016. u okviru tribine *Uloga plemstva na održanju hrvatske nacionalnosti i državnosti*. U svrhu unapređenja rada Glasnika uključili smo u Savjet Glasnika ugledne povjesničare od akademika do ravnatelja povijesnih institucija. Osobito želimo istaknuti uspješnost rada *Mladih* i u Hrvatskoj i u okviru CILANE.

Na žalost ne možemo se samo pohvaliti – ostaju nam dvije boljke. Naši ogranci kojih nominalno imamo u Splitu, Zadru, Osijeku i Opatiji, djeluju skromno, da ne kažemo nikako.

Većim dijelom je to posljedica neaktivnosti predsjednika ograna, ali i nedostatka poticaja predsjednika Zbora. Naime, u pet godina predsjednik Zbora nijednom nije posjetio naše ogranke, a redovitost takvih posjeta dotad je bila održavana godinama.

Suradnja sa srodnim udrugama također je spala na niske grane zbog neangažiranja zaduženog člana Plemićkog stola za tu djelatnost.

Unaprijedili smo i našu mrežnu stranicu stalnom obnovom sadržaja, ali i posebnom rubrikom *fotoalbumi*.

Izrađen je plan i kalendar druženja uz predavanja za cijelu sezonu od jeseni 2016. do ljeta 2017.

Nismo zanemarili ni dotjerivanje naših prostorija – njih smo ukrasili grbovima svih 76 obitelji naših članova, nabavi dodatne ormare, od hodnika izveli skladište te popravili zid oko vodomjerila.

Glavni urednik
Mr. sc. Ivo pl. Durbešić

Poštovane obitelji, plemkinje, plemići članovi Hrvatskog plemićkog zbora

Kako predsjednik HPZ-a nije sazvao sjednicu koju je zahtijevao Plemićki stol, to prema članku 25. Statuta Plemićki stol poziva Vas na

18. izvanrednu sjednicu Velikog plemićkog vijeća Hrvatskog plemićkog zbora

Sjednica će se održati u Zagrebu
u prostorijama HRVATSKE PANEUROPSKE UNIJE
Jurišićeva ulica 1a
u subotu 26. studenog 2016. s početkom u 11.00 sati

Sadržaj i dnevni red

-
- 10.30 – 11.00 Registracija sudionika
- 11.00 Hrvatska himna
Otvaranje sjednice
Minuta šutnje
- 11.15 Izbor radnih tijela sjednice
- 11.25 Opoziv predsjednika Marka pl. Mladinea
Obrazloženje za opoziv
Kancelar Goran Borelli Vranski
- 11.45 Glasanje o opozivu
- 12 Proglašenje rezultata glasanja
- 12.10 Prijedlog brisanja iz članstva članova Zbora koji nisu platili članarinu tri i više godina
Rizničar Davor pl. Pozojević
- Završetak sjednice

za Plemićki stol
Kancelar

Goran Borelli Vranski

Noble families, ladies and gentlemen!

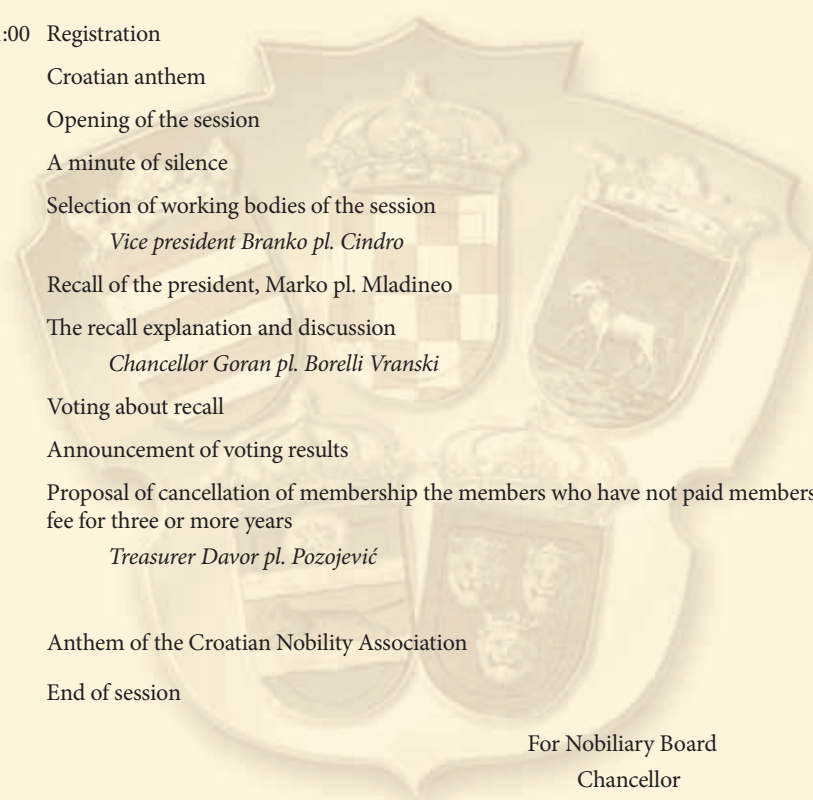
Pursuant the Statutes of the Croatian Nobility Association, Article 25,
The Nobility Board has the honor to invite you to the

**18th Extraordinary Session of the Great Nobiliary Council
of the Croatian Nobility Association**

The session will be held in Zagreb, at the
CROATIAN PAN-EUROPEAN UNION, Jurišićeva 1a

On Saturday 26th November 2016 at 11:00 a.m.

Agenda

-
- 10:30 to 11:00 Registration
- 11:00 Croatian anthem
Opening of the session
A minute of silence
- 11:15 Selection of working bodies of the session
Vice president Branko pl. Cindro
- 11:25 Recall of the president, Marko pl. Mladineo
The recall explanation and discussion
Chancellor Goran pl. Borelli Vranski
- 11:45 Voting about recall
- 12 Announcment of voting results
- 12:10 Proposal of cancellation of membership the members who have not paid membership
fee for three or more years
Treasurer Davor pl. Pozojević
- 12:25 Anthem of the Croatian Nobility Association
End of session

For Nobiliary Board
Chancellor

Goran Borelli pl. Vranski

18. izvanredna sjednica Velikog plemićkog vijeća Hrvatskog plemićkog zbora

18th Extraordinary Session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association

Budući da predsjednik HPZ-a nije sazvao sjednicu Velikog plemićkog vijeća (VPV) kako je zahtijevao Plemićki stol, to je prema članku 25. Statuta sjednicu sazvao Plemićki stol (PS).

Osamnaesta izvanredna sjednica Velikog plemićkog vijeća održana je u Zagrebu u prostorijama Hrvatske paneuropske unije 26. studenog 2016. s početkom u 11. sati.

Sjednica je počela s Hrvatskom himnom.

U odsutnosti predsjednika HPZ-a, u skladu s člankom 29. Statuta, njegov prvi zamjenik Branko pl. Cindro otvorio je Izvanrednu sjednicu VPV-a i zahvalio se prisutnim članovima na odazivu.

Minutom šutnje odana je počast svim članovima koji su nas napustili, a posebno od prošle sjednice VPV-a: Igor pl. Michieli, Želimir pl. Valjak i mr. sc. Vladimir Kurelec, te za sve Hrvate koji su dali svoj život za domovinu, napose u Domovinskom ratu.

Utvrđeno je da je prisutno 40 članova HPZ-a i 1 gošća. Prema čl. 26. Statuta kada na sjednici Velikog plemićkog vijeća nije prisutna najmanje jedna četvrtina redovnih članova, nakon isteka 30 minuta postojeći se broj prisutnih članova proglašava potrebnim kvorumom. Predsjedavajući je utvrdio istek od 30 minuta te proglasio kvorum od 40 nazočnih članova s pravom glasa.

Pristupilo se izboru radnih tijela i jednoglasno je prihvaćen prijedlog radnog predsjedništva: Goran pl. Borelli Vranski i Ivan pl. Celio-Cega i Branko pl. Cindro, zapisničar: Adriana pl. Bona i ovjervitelj zapisnika Dorotea pl. Murković Puškarić.

Predsjedavajući Branko pl. Cindro predložio je dnevni red Izvanredne sjednice kako je to stipulirao Plemićki stol u pozivu na izvanrednu sjednicu:

1. Opoziv predsjednika HPZ-a, Marka pl. Mladinea.
2. Isključenje članova koji nisu podmirili članarinu duže od 3 godine.

Prethodno je utvrđeno da je sjednica VPV-a („redovna skupština“) u Splitu 24. 11. 2016. godine, koju je samoinicijativno (bez dogovora sa PS-om) sazvaio Marko pl. Mladineo, neregularna i nelegalna i ne može se smatrati sjednicom VPV-a. Sukladno tome ni zaključci s te sjednice nisu legalni te ne postoji obveza postupanja po tim zaključcima. Skupština ne može biti legalna zbog formalnih i sadržajnih suprotnosti s Statutom HPZ-a i Zakonom o udrugama. Formalni razlozi su: Sjednica nije sazvana 15 dana prije održavanja, na što obvezuje čl. 25. Statuta i na sjednicu nije pozvan veliki broj članova HPZ-a (veći broj nazočnih članova je potvrdilo da nije dobilo poziv na sjednicu u Splitu). Prema Zakonu o udrugama skupština mora usvojiti godišnje financijsko izvješće, ali ono na skupštini nije prezentirano, kao ni plan rada i financijski plan. Skupština na kojoj nisu podneseni i usvajani izvještaji o radu radnih tijela udruge (PS, rizničar, Nadzorni odbor, Sud časti, Senat itd.) ne može biti vjerodostojna. Vjerodostojnost skupštine u Splitu osporava i činjenica da je na toj skupštini bilo nazočno od 250 članova samo njih 10.

Kancelar Goran pl. Borelli Vranski, predsjedavajući PS-a, obrazložio je u ime PS-a prijedlog za opozivom predsjednika HPZ-a Marka pl. Mladinea. Prikazani su konkretni razlozi za opoziv temeljeni na činjenicama po kojima je predsjednik prekršio odredbe Statuta HPZ-a kao i Etički kodeks. PS smatra važnim da se članovi HPZ-a očituju o ovim pojavama, da ih ne toleriraju i ne prešućuju.

U opsežnoj raspravi neki su članovi pokušali relativizirati krivicu predsjednika. Većina članova je smatrala da su ponašanje i postupci Predsjednika neetični i protustatutarni te da je razlog za opoziv opravdan.

U raspravi je veći broj članova predložio da je na osnovi ovih iskustava potrebno mijenjati Statut.

Jednoglasno je prihvaćeno da se pristupi javnom glasanju o opozivu. **Sa 38 glasova za, dva suzdržana i nijednim protiv opozvan je predsjednik Zbora Marko pl. Mladineo.**

Slijedom ove odluke Marku pl. Mladineu ukinute su sve ovlasti zastupanja HPZ-a te ovlaštenje za raspolaganje računom HPZ-a.

Branko pl. Cindro je predsjednik HPZ-a do sljedeće izborne skupštine na proljeće 2017.

2. Brisanje članova koji nisu podmirili članarinu duže od 3 godine

Nakon obrazloženja rizničara Davora pl. Pozojevića i kraće rasprave zaključeno je da materijalno stanje članova ne može biti razlog za neplaćanje članarine od 200,00 kn godišnje. Plemićki stol iskazao je razumijevanje za materijalni položaj članova i na zamolbu nekih članova, snizio iznos članarine ili olakšao plaćanje. S druge strane je spomenuto koliko je članarina važna za HPZ u materijalnom i simboličkom smislu. S jednim suzdržanim i jednim glasom protiv prihvaćen je zaključak da se članovi koji nisu platili članarinu u zadnje 3 godine, a to ne učine do 31.12.2016., brišu iz članstva. Takvih članova je u ovom trenutku trideset i dvoje.

Predsjednik Hrvatskog plemićkog zbora Branko pl. Cindro zaključio je Izvanrednu sjednicu Velikog plemićkog vijeća uz napomenu da ovom sjednicom završava krizno razdoblje. Podsjetio je članove da smo prije godinu dana imali proslavu 20. godišnjice osnutka i sjednicu Velikog plemićkog vijeća zajedno s članovima europske asocijacije plemstva CILANE i da smo u tom razdoblju bili ponosni našom udrugom. Zadržimo taj ponos i povjerenje u Zbor na čelu s Brankom pl. Cindrom sinom osnivača naše udruge prof.dr.sc. Nikolom Cindrom.

Sjednica Velikog plemićkog vijeća zaključena je u 13,30 sati isticanjem našega mo-
ta iznimno važnim uvijek, a osobito u ovom trenutku

"Što pređi ti namriješe, zasluži da zaista tvoje bude."

Ovjerovitelj zapisnika
Dorothea Murković pl. Puškarić

Zapisničar
Adriana markiza Bona

REPUBLIKA HRVATSKA
PREDSJEDNICA

KLASA: 053-02/15-04/1043
URBROJ: 71-02-03/2-15-02
Zagreb, 6. listopada 2015.

HRVATSKI PLEMIČKI ZBOR
gospodin Goran Borelli

Poštovani gospodine Borelli,
Poštovani članovi Hrvatskog plemićkog zbora,

Zahvaljujem Vam na pozivu koji ste mi uputili na svečani skup asocijacije europskog plemstva CILENE koji će biti održan u Zagrebu 17. listopada 2015., a kojem se zbog planiranog državnčkog putovanja nisam u mogućnosti odazvati.

Koristim ovu prigodu uputiti srdačne pozdrave svim okupljenima na ovom skupu koji je ujedno i potvrda ugleda Hrvatskog plemićkog zbora kao domaćina skupa i njegovih 20 godina uspješnog rada.

Hrvatska, kao stara europska država, imala je dug put do svoje samostalnosti obilježen krvavim ratovima s obzirom na njezin izvanredan geopolitički položaj zbog kojeg je bila poželjan dio mnogih političkih saveza, carstava i udruživanja. Njezin kulturološki i povijesni razvoj oblikovan je spojem srednje i mediteranske Europe te migracijama stanovništva koje su utjecale i na razvoj hrvatskog društva.

O ulogama plemićkih obitelji u našoj povijesti pisali su hrvatski povjesničari na temelju znanstvenih izvora, a utjecaj i uloga hrvatskog plemstva posebno je istaknuta kroz poticanje kulturnog stvaralaštva u kojem su neke plemićke obitelji i same sudjelovale, kako je to bilo i drugim europskim zemljama s kojima dijelimo zajednički europski kulturni identitet.

Svim prisutnima na zagrebačkom okupljanju europskog plemstva želim ugodan boravak u našem lijepom glavnom gradu i nadam se da ćete imati priliku upoznati njegov srednjoeuropski šarm i gostoprimstvo.

S poštovanjem,

Kolinda Grabar Kitarović

Program jesenskog sastanka delegata i mladih CILANE u Zagrebu od 16. do 18. listopada 2015.

Programme of the Autumn Meeting of the Delegates
and Youth CILANE in Zagreb from 16th till 18th
October, 2015

Uredništvo

Petak, 16. listopada

Večera dobrodošlice u Klubu književnika na Jelačićevom trgu.

Domaćin: predsjednik HPZ-a Marko pl. Mladineo i potpredsjednik HPZ-a Branko pl. Cindro.

Subota, 17. listopada u 8 sati

Sudjelovanje delegata na prvome dijelu Svečane sjednice HPZ-a povodom 20. godišnjice rada.

Domaćini: koordinator Cilane Johan Grotenfelt, predsjednik HPZ-a Marko pl. Mladineo,
potpredsjednik HPZ-a Branko pl. Cindro.

Subota, 17. listopada od 9 od 13:30 sati

Sjednice delegata i delegata Mladih.

Domaćini: koordinator Cilane Johan Grotenfelt i glasnogovornica Mladih Fröken Christina Antell.

Subota, 17. listopada od 9 do 13 sati

Obilazak i razgled grada.

Subota, 17. listopada u 14 sati

Ručak članova u restoranu „Pod topom“. Domaćin: potpredsjednik HPZ-a Branko pl. Cindro

Subota, 17. listopada od 20 do 24 sata

Svečana večera u Muzeju Mimara povodom 20. godišnjice rada HPZ-a.

Nedjelja, 18. listopada u 11 sati

Misa u Zagrebačkoj katedrali.

Svečana 17. sjednica Velikog plemićkog vijeća Hrvatskog plemićkog zbora, jesenskog zasjedanja delegata i sekcije za omladinu CTLANE

17th Solemn Session of the Great Nobiliary Board of the Croatian Nobility Association at the Occasion of the Twentieth Anniversary of Work and Autumn Session of CTLANE

Adriana markiza Bona i Ivo pl. Durbešić

Članovi Plemićkog stola

U Staroj gradskoj vijećnici grada Zagreba, zahvaljujući i pod pokroviteljstvom predsjednika Skupštine grada Zagreba Darinka Kosora, održana je 17. listopada 2015. Svečana sjednica Velikog plemićkog vijeća Hrvatskoga plemićkog zbora povodom dvadeset godina njegova rada.

Pred početak svečane sjednice.
Before Beginning of the Solemn Session

Sjednicu Velikog plemićkog vijeća otvorio je predsjednik HPZ-a Marko pl. Mladineo uz potpredsjednike Branka pl. Cindra i Marjana pl. Maroja. Nakon odsvirane državne himne posebnim se pozdravnim govorom dobrodošlice obratio gostima, delegatima i članovima sekcije za omladinu CILANE te članovima HPZ-a na engleskom jeziku (tiskan u broju 12). Posebno su pozdravljeni poimence gosti: Darinko Kosor, mr. Johan Grotenfelt, koordinator Cilane, akademik Mladen Raukar, doc. dr. sc. Marija Karbić, predsjednica Savjeta Hrvatskog instituta za povijest, mr. sc. Milenko Čolak, predsjednik plemićke udruge BiH *Katarina Kotromanić*, prim. Josip Gjurović, dr. med., predstavnik udruge Hrvatska bratovština *Bokeljska mornarica 809 Zagreb* i Stjepan pl. Čunčić, podžupan Plemenite općine Turopoljske. Nakon pozdravnog govora pročitano je pismo predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović, potom je skup pozdravio pokrovitelj Darinko Kosor, a nakon njega mr. Johan Grotenfelt.

Uslijedio je vrlo kratak prikaz na engleskom jeziku o dvadeset godina rada Zbora koji je izložio njegov predsjednik, a zatim važno predavanje dr. sc. Damira Karbića, upravitelja Odsjeka za povijest HAZU *Hrvatsko plemstvo u srednjem vijeku*, također na engleskom jeziku.

Ovaj prvi dio zajedničke sjednice delegata i članova sekcije za omladinu Cilane i članova HPZ-a završio je kratkim koncertom s dvjema kompozicijama Komornog ansambla mješovitog pjevačkog zbora *Emil Cossetto* pod ravnanjem Hede Gospodnetić.

Usljedila je kratka stanka za osvježanje kavom i pićem.

Nakon toga su sudionici Sjednice nastavili rad u trima odvojenim sjednicama: delegati Cilane, članovi sekcije mladih Cilane i članovi HPZ-a.

Svečanom sjednicom HPZ-a predsjedalo je predsjedništvo: Marko pl. Mladineo, Goran pl. Borelli, Adriana markiza Bona (zapisničar) te Dorothea Murković pl. Puškarić (ovjerovitelj).

U rad Svečane sjednice uveo nas je koncert Komornog zbora trima kompozicijama. Slijedio je iscrpan izvještaj predsjednika Marka pl. Mladinea o dvadeset godina rada HPZ-a koji je tiskan u Glasniku broj 12.

Svečana sjednica Velikog plemićkog vijeća.
Solemn Session the Great Council of Nobility

Nakon te točke predsjednik je, u povodu dvadesete godišnjice rada HPZ-a, uručio plakete za posebne zasluge za rad prijašnjim predsjednicima Anti pl. Rendiću Miočeviću i Ivi pl. Durbešiću, a posebnu zahvalnicu heroldu Zlatku pl. Barabašu.

Uslijedili su godišnji izvještaji o radu: kancelara Gorana pl. Borellija (tiskan u Glasniku broj 12.), rizničara Davora pl. Pozojevića, herolda Zlatka pl. Barabaša s prijedlogom novih članova Nadzornoga odbora Kamila pl. Benkovića te Suda časti Mire pl. Prelogović. Posebno je predsjednik predložio da se izabere Damira pl. Zudeniga za predsjednika Nadzornog odbora. Naime Žarko pl. Gazzari zbog radnih je obveza zamolio da ga se razriješi dužnosti predsjednika Nadzornog odbora.

Članovi Zbora glasovanjem su prihvatili izvještaje, prijedlog novih članova te izabrali Damira pl. Zudeniga za predsjednika Nadzornog odbora.

Nakon kratke stanke predsjednik Marko pl. Mladineo, Kornel Kallay de Nagy Kallo i herold Zlatko pl. Barabaš po ustaljenom su ceremonijalu podijelili novim članovima povelje o članstvu, značke i osobne iskaznice, a novi su se članovi svojim potpisom obvezali da će se držati Statuta i Etičkog kodeksa HPZ-a. Novi redoviti članovi su: Marijan pl. Despalatović, Stanislav pl. Despalatović, Franjo pl. Husinec, Renata pl. Husinec, Svjetlana pl. Laszowski Szeliga, Bojan pl. Arneri, Stella pl. Arneri, Dinko Domagoj pl. Franceschi, Dubravko pl. Jelačić Bužimski, Tomislav pl. Koeroeskenyi, a novi pridruženi član je Damir Santini.

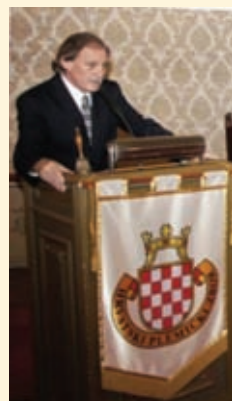
U ime novih članova nadahnutim se govorom zahvalio književnik Dubravko pl. Jelačić Bužimski.

Članice i članovi sudionici svečane sjednice.
Members Participating the Solemn Session

Pjevanjem himne Hrvatskoga plemićkog zbora završila je Svečana sjednica HPZ.

Skup je zaključen svečanom večerom za sve sudionike u Muzeju Mimara.

Književnik Dubravko
pl. Jelačić Bužimski.
*Writer Dubravko pl.
Jelacic Buzimski.*

Koordinator Cilane mr. Johan Grotenfelt drži pozdravni govor na svečanoj večeri.
Cilane Coordinator, Johan Grotenfelt, M.Sc. holds the welcoming speech at the gala dinner.

Opening Speech

Pozdravni govor

Mr. Johan Grotenfelt coordinator CILANE

Dear President of the Assembly, Dear deputy Mayor, dear President, dear members of the Croatian Nobility, dear members of all other CILANE member Associations, Ladies and Gentlemen.

We are gathered here in this beautiful City Hall, to officially open this year's autumn meeting of CILANE. Dear President, we are grateful for the invitation to hold this official opening here.

I would like to thank the Croatian Nobility association for all the arrangements and at the same time congratulate the association for its 20th anniversary.

As short summery please let me present our association. CILANE consists today of 16 independent national associations. The aims of CILANE are primarily cultural. CILANE seeks to maintain an understanding of the identity of the nobility and promoting the maintenance of traditional noble values. A special part of our way to execute this, is the interactivity of our associations and our members.

Croatia and Zagreb is an ideal location for a CILANE meeting. The heritage, history and traditions of the country and the Nobility are long and diverse, as the heritage, history and traditions of then nobility of the other member countries. The multiculturalism of the beautiful civilisation circles of the world, the Mediterranean and Central European, gives our meeting an excellent framing.

When I arrived to Zagreb on Thursday evening it was raining and dark. Walking around the St. Marks Square I admired the old gas lamps on the walls of the buildings. They gave a lovely historical, a little romantic feeling, a warm light and gave the whole surrounding an aristocratic atmosphere. In a way, the lamps are monuments of the past but still functioning and modern today. With a google search, I found an Association for the preservation of the European Gas-light culture. I would like to give a very personal comparison of our association CILANE with the preservation of the gas light culture. This should not be misjudged. The main point is the general importance of keeping up heritage, history and traditions.

Thank you for welcoming us to Zagreb.

Jesenski sastanak delegata CTLANE 2015

Domaćin HPŽ - Hrvatska, Starogardska vijećnica, Zagreb
subota, 17. listopada 2015. od 09:00 do 13:42

*Autumn Meeting of CTLANE Delegates in
Zagreb, City Hall, Zagreb, October 17, 2015*

Na temelju zapisnika sastavilo Uredništvo

Prisutni su bili delegati dvanaest država članica, a nisu bili prisutni delegati talijanskog, njemačkog i mađarskog saveza te saveza Malte.

Koordinator – Mr Johan Grotenfelt

Vicekoordinator – Mme Béatrix de Sury d'Aspremont,

Tajnica – Baroness Vera v. Fersen

Belgija – Count Henri de Beaufort

Hrvatska – Mr Branko pl. Cindro

Danska – Mr Cai-Asmus v. Rumohr

Finska – Mr Johan Grotenfelt

Francuska – Count Bernard de Gatellier

Velika Britanija – Mr Michael Sayer

*Nizozemska – Bernt S.A. Baron van Voorst tot Voorst i Claudia (C.P.) Barones van
Harinxma thoe Slooten*

Vatikan je predstavljao – Comte Bernard de Gatellier

Portugal – Mr António de Mattos e Silva

Rusija – Princesse Sophie Galitzine

Švicarska – Mr Bernard de Muralt

Švedska – Mr Erik Tersmeden i Baron Carl-Gustaf Åkerhielm

Promatrač

Španjolska: D. Amalio de Marichalar y Sáenz de Tejada, Conde de Ripalda (predsjednik Foro de Familias Históricas de la Nobleza Española).

Prisutni su bili i:

Tim za promociju: Jonas v. Matérn,

Zamjenik delegata HPZ-a: Ivo pl. Durbešić

Web master: Mr Philippe de Séjournet de Rameignies,

Glasnogovornica Mladih: Mlle Christina Antell.

1. Uvod

Koordinator je otvorio sjednicu u 9:15 i srdačno pozdravio sve delegate, napose nove delegate Nizozemske te promatrača Španjolskog saveza.

Posebno se zahvalio Branku pl. Cindru i Hrvatskom plemićkom zboru što su samo godinu dana nakon prijma u članstvo organizirali sastanak delegata te zanimljiva događanja tijekom vikenda.

Potpisan je popis prisutnih kao i osuvremenjeni organigram Cilane.

2. Sastanak u Parizu

Prihvaćen je zapisnik sa sastanka u Parizu.

Raspravljeno je bilo o kupoprodaji plemićkih titula u Europi. Cilane nema s tim nikakve veze i protivi se takvoj raboti.

3. Financije

Rizničar Count Bernard de Gatellier podnio je izvještaj i istaknuo da riznica ima 14 015,47 €.

Također je istaknuo da neki savezi nisu uplatili godišnju članarinu.

Novac se koristi za putne troškove i za potporu delegatima Mladih, osobito onih iz Srednje Europe.

Koordinator je zahvalio Francuskom savezu što se na njihovom posebnom računu čuva novac CILANE.

4. Izvještaj potkomisije za prijam novih članova

Predsjednik Potkomisije mr. Michael Sayer izvijestio je da nije bilo potrebe održati sastanak potkomisije u Zagrebu, ali je istaknuo da prigodom prijma novih članova treba biti vrlo strog kao što je to bio kod prijma Hrvatskog plemićkog zbora. U tom smislu

treba uputiti pismo poljskom i ruskom savezu budući da u tim državama postoje po dva saveza.

Nastavljaju se kontakti sa španjolskim savezima u Španjolskoj i u Finskoj, te razmjena mišljenja.

Mr. Branko pl. Cindro predstavio je svog zamjenika mr. Ivu pl. Durbešića.

5. Mrežna stranica

Administrator mrežnog poslužitelja (webmaster) predstavio je novu stranicu Cilane. Potaknuti su svi delegati da dostave svoje zamisli za novu stranicu.

6. Genealoški almanah

Bit će podnesen izvještaj kad se od još dvaju saveza dobiju podatci koji nedostaju.

Count Bernard de Gatellier izvijestio je delegate da se u sjedištu Francuskog saveza mogu spremati almanasi te da se kod njih može formirati knjižnica.

7. Statistički podatci

Teško su usporedivi podatci s obzirom na različite statističke kriterije u pojedinim zemljama. Nedostaju još podatci iz nekih zemalja.

8. Razmjena mladih

Vrlo je uspješna akcija koja se tako afirmirala u samo nekoliko godina. Posebno se apelira da se uključi i Hrvatska.

9. Bedž

Dostavljen je i raspravljen prijedlog, ali u takvom obliku teško može biti realiziran kao bedž. Vraćen je povjerenstvu na doradu.

10. Razno

U sklopu točke “razno” bilo je riječi o prijedlogu Japanskog saveza o razmjeni iskustava – što je prihvaćeno sa zanimanjem.

Odbijen je prijedlog uvrštenja Cilane u Godišnjak međunarodnih organizacija. Odbijen je i prijedlog jedne plemićke organizacije iz Švedske.

O osnivanju potkomisije o budućnosti CILANE raspravljat će se na idućem sastanku u Parizu.

Glasnogovornica Mladih podnijela je izvještaj o njihovom sastanku.

Idući sastanak održat će se u Parizu 9. travnja 2016. poslije podne. Ujutro će biti sastanak potkomisije na nove članove, a navečer će biti svečana večera ANF u Cercle de l'Union Interalliée.

Jesenski sastanak bit će 25. rujna 2016. u Bruxellesu.

Sastanak je završio u 13:30.

Jesenski sastanak mladih CTLANE 2015

Domaćin HPŽ - Hrvatska, Starogardska vijećnica, Zagreb
subota 17. listopada 2015. od 09:00 do 13:42

Autumn Meeting of Young CTLANE 2015
Host HPŽ - Croatia, Old Town Hall, Zagreb
Saturday, 17th, October, 2015 from 09:00 to 13:42

Petra pl. Maroja

Članica Plemićkog stola – koordinator mladih

Prisutni

Glasnogovornik: *Fröken Christina Antell*

Tajništvo: *Monsieur Claës af Burén*

Delegati nacionalnih saveza:

Mademoiselle Caroline Grevenkop-Castenskiöld

Monsieur Arpad Mester de Parajd

Családok Egyesülete

Mademoiselle Maria Clelia Durazzo

Jonkheer Martijn Stoop

Mademoiselle Olga Pavlinova

Monsieur Ladislav de Sury d'Aspremont

Monsieur Philippe de Séjournet de Rameignies

DAU Danska

Magyar Történelmi

Mađarska

CNI

VJAN Nizozemska

UNR Jeunes Rusija

AFS Švicarska

Club des Jeunes (ANRB) Belgija

Fräulein Donata von Samson-Himmelstjerna
Mademoiselle Raphaëlle Pinon de Quincy
Mademoiselle Petra pl. Maroja

VdDA Njemačka
JNF (ANF) Francuska
HPZ* Hrvatska

* HPZ: Hrvatski plemićki zbor – Collegium Nobilium Croaticum

Drugi pozvani koji nisu delegati nacionalnih saveza:

Monsieur Philippe de Séjournet de Rameignies
Monsieur Jonas von Matérn
Monsieur Claës af Buren
Mademoiselle Vanda conte Borelli

Club des Jeunes & CILANE web team
CILANE promotion (§ 8)
Secretariat des Jeunes de Porte-Parole
HPZ*

Nisu prisustvovali delegati: Finske, Italije, Malte, Velike Britanije, Portugala, Švedske, RNP, Španjolske, Austrije i Poljske.

Nakon pozdravne riječi glasnogovornice, dobrodošlice delegatima te zahvala Petri pl. Maroja i Hrvatskom plemićkom zboru za domaćinstvo, prešlo se na dnevni red koji je unaprijed bio dostavljen svim članovima.

Potvrđen je i potpisan zapisnik s prošlog sastanka u Parizu koji će biti odložen u arhiv u sjedištu ANF-a u Parizu.

Ms. Raphaëlle Pinon de Quincy izvijestila je članove da će upute biti prevedne na francuski budući da su francuski i engleski službeni jezici CILANE.

Svim delegatima dostavljen je Organigram i apelirano je na delegate da stalno osu-
vremenjuju podatke.

Nakon toga su svi delegati izvijestili skup o događajima tijekom posljednjih pola godine u njihovim savezima. Odsutni su dostavili pismene izvještaje.

Zatim je raspravljano o poboljšanju komunikacije među članovima te o aktiviranju novih članova.

Izviješteno je o osnivanju „kluba“ 35+ s obzirom na to da se članom *Mladih Cilane* može biti samo do 35. godine.

Raspravljalo se i o predloženom bedžu Cilane uz prijedlog da se nastavi rasprava o tome. Iznneseni su određeni prijedlozi u vezi s financiranjem delegata mladih. Webmaster Mr. Philippe de Séjournet de Rameignies i Mr. Jonas von Matérn izvijestili su skup o radu na mrežnoj stranici Cilane te o napretku razgovora sa savezima Poljske, Španjolske i Rusije.

Delegati su upozoreni da je idući sastanak 10. travnja 2016. u Parizu.

Naši novi članovi

New Members of Croatian Nobility Association

Zlatko Barabaš

Član plemićkog stola – herold

Osnovni podaci o članovima plemićkih obitelji koji su tijekom 2014.-2015. primljeni u Zbor i kojima su predane povelje na 17. zasjedanju Velikog plemićkog vijeća u Zagrebu, Gradska skupština, 17. listopada 2015.

Stella i Bojan pl. Arneri.

Obitelj Arneri ili Arnerić pripada starom plemićkom rodu otoka Korčule, a prvi se spominje već 1420. plemić Dobroslavić.

Poznat je i Rafael, pravnik, vođa Narodne stranke u Korčuli i zastupnik u Dalmatinskom saboru.

Bojan, rođen 1968., po zanimanju je informatičar, a radi i živi u Zagrebu.

Stella, rođena 1967., supruga Bojana, magistra je ekonomije, a radi i živi u Zagrebu.

Marijan i Stanislav pl. Despalatović

Despalatovići se ubrajaju u stari plemićki rod porijeklom iz Bosne, a prije su se zvali Vuković i Kuvačić. Godine 1767. poljički knezovi Pavić i Beović potvrdili su plemstvo, koje je ovjerio i Antun Orlović, venecijanski knez i kapetan u Splitu. Preselivši u Velu Varoš u Splitu, zovu se Despalatovići.

Marijan, rođen 1935., završio je filozofski fakultet u Zagrebu, magistrirao u Americi na Yaleu, sada u mirovini, a živi u Americi i Zagrebu.

Stanislav, rođen 1942., Marijanov brat, diplomirani je ekonomist u mirovini, a živi s obitelji u Zagrebu.

Dinko Domagoj pl. Franceschi

Obitelj Franceschi stari su plemićki rod. U 16. stoljeću nalazimo pripadnike u Omišu, potom u 18. stoljeću i u Zadru te u Veneciji.

Potvrdu plemstva dobili su 1838. od austrijskog cara.

Dinko Domagoja, rođen je 1997., studira u Parizu, a sin je naših članova Maje i Dinka.

Renata i Franjo pl. Husinec

Plemstvo ugarsko-hrvatsko podijeljeno je godine 1743. Mihajlu i sinovima Nikoli i Sigismundu. Iste godine to potvrđuje i Hrvatski Sabor.

Rod Husinec povezan je s plemićkim obiteljima u Zagorju kao Bedeković, Pisačić i dr.

Franjo, rođen 1942., liječnik je kirurg, sada u mirovini, a živi s obitelji u Križevcima.

Renata, rođena 1947., supruga je Franje, magistrirala je lingvistiku, sada u mirovini, a živi u Križevcima.

Dubravko pl. Jelačić Bužimski

Prvu potvrdu plemstva dobio je Petar godine 1579. od kralja Rudolfa II., a plemstvo je Gabrijelu 1614. godine potvrdio kralj Matija.

Jelačići su stekli titule baruna i grofova i povezani su s uglednim plemićkim obiteljima.

Iz iste obitelji potječe nekoliko generala, podbana i bana. Najpoznatiji su general Ivan, podban Stjepan i ban Josip.

Dubravko, rođen 1948., rođak je našega člana Marcela, dipl. pravnik, romanopisac, dramaturg, a radi i živi s obitelji u Zagrebu.

Tomislav pl. Koeroeskenyi

Rod Koeroeskenyi potječe iz Slovačke, a prvi se spominje Benedikt u 16. stoljeću. Neprekinuto rodoslovlje može se pratiti od Ludovika, rodozačetnika Viničke grane obitelji i podžupana Varaždinske županije, koji se 1769. godine oženio Barbarom Patačić.

Poznatiji članovi su njihovi potomci: Nikola Antun, kapetan u vrijeme Napoleona, Stjepan, dožupan Varaždina 1830. godine i dr. Obitelj je u rodu s plemićkim obiteljima: Bedeković, Vragović, Miseroti, Matačić i Linden.

Tomislav, rođen 1972., novinar je, a živi u Sv. Ivanu Zelini.

Svjetlana pl. Laszowski Szeliga

Rod Laszowski potječe iz Poljske i ubraja se u praplemstvo.

Rodonačelnikom u Hrvatskoj smatramo Sigismunda, u koju je došao kao carski i kraljevski vojni časnik 1865. godine. Oženio se Sidonijom pl. Šufflay. Njihov sin Emil poznati je povjesničar, upravitelj Hrvatskog zemaljskog arhiva, osnivač, veliki meštar i prazmaj Družbe Braće hrvatskog zmaja, predsjednik Dobrovoljnog društva za spašavanje, kustos Arhiva Prvostolnog kaptola, osnivač zagrebačke Gradske knjižnice i dr.

Svjetlana, rođena. 1970., supruga je pok. Emila, unuka Emilova, profesorica je filozofije, živi i radi u Zadru.

Temeljem članka 11. Statuta HPZ-a u članstvo uz redovne možemo primati i pridružene i počasne članove. U pridruženo članstvo primljen je:

Damir Santini

Damir, rođen 1964., magistar je nautike, kapetan, a radi i živi s obitelji u Biogradu.

Presidents Welcome Speech at the Gala Dinner in Mimara Museum

Pozdravni govor predsjednika Hrvatskog plemićkog zbora na svečanoj večeri

Marko pl. Mladineo

Predsjednik Hrvatskog plemićkog zbora

Bonsoir, Mesdames et Messieurs,
Good Evening, Ladies and Gentlemen,

I am honoured to welcome all the present CILANE members and especially those who have not attended our morning sessions.

First of all, I want to thank the members of CILANE for visiting our capital city, where they were acquainted with the beauty of our country. I hope that they will take home pleasant memories of this weekend.

On this day we want to celebrate the twentieth anniversary of our work in the modern democratic society that has accepted us as bearers of historical heritage.

For this purpose, we organize regular lectures and we issue publications, such as Glasnik magazine that you have seen today, describing our work and emphasizing the important role of the Croatian nobility in the history of our country.

As members of CILANE we want to thank the former Coordinator, Bernard de Gatellier, and the current Coordinator, Mr Johan Grotenfelt, for our successful cooperation and the members of the Sous Commission for the admissions of the Chairman, Mr Michael Sayer and Dr Georg Freiherr von Froelichstahl who helped us to align the conditions required for CILANE membership.

I also want to welcome the Secretary of the Youth group Mademoiselle Raphaëlle Pinon de Quincy for the cooperation with Mademoiselle Petra pl. Maroja, our Youth representative.

We expect that the Youth Group is going to propose a visit of our Adriatic coast during the summer within its program of gathering, so young people could be acquainted with our touristic offer.

Finally, I wish you a pleasant evening, which will be accompanied by new acquaintances that will enable a close cooperation in achieving the objectives of this noble organization.

CILANES Coordinators Welcome Speech at the Gala Dinner in Mimara Museum

Pozdravni govor CILANE koordinatora na
svečanoj večeri

Mr Johan Grotenfelt

Coordinator CILANE

Dear President, Dear Members of the Croatian Nobility Association, Dear Members of CILANE, Ladies and Gentlemen,

I am very happy to greet you all at this Dinner tonight.

First of all I would like to thank the Croatian Nobility Association Hrvatski Plemićki zbor for having invited us the delegates from the other member countries of Cilane here to Zagreb for our autumn meeting. At the same time we celebrate the 21st anniversary of the Association.

The arrangements have been handled in an aristocratic way. It is my great pleasure to thank the organizers of this successful event, Mr Marko de Mladineo, president of the Association, Mr Branko Cindro, delegate to Cilane and Miss Petra de Maroja, president of the Youth. The meeting facilities were excellent and resulted in a good meeting.

The arrangements have this time been more demanding than usual as we unfortunately are not as many as we use to be attending the autumn meeting. The facilities and the program had to be modified for the actual number of participants.

The historical roots of Croatia and especially the Nobility of Croatia have many contact surfaces with the history of almost all the CILANE member countries and the Nobility we represent.

The geographical position of Croatia makes it the south eastern corner of our organisation. Also the position gives a special background similar to that of many of the

other member countries. Croatia represents a blend of four different cultural spheres. It has been a crossroad of influences of the western culture and the east – ever since division of the Western Roman Empire and the Byzantine Empire – as well as of the Mitteleuropa and the Mediterranean culture. We can compare this with, for example, Finland in the north east having also cultures from 4 directions and a great part of the Nobility based on earlier mercenaries.

We are grateful to have the Croatian Nobility with your long and strong history, since last year as a member of this multi culture Nobility association CILANE.

Before coming to Zagreb I came to think of the connections our ancestors might have had during the past.

Similarly to several of our member countries the Nobility in Croatia is partly based on mercenaries enlisted into regiments and originates from the feudal system that arose in the middle Ages.

My ancestors who were officers fighting with the Swedish king Gustavus II Adolphus during the Thirty Years war might have met the Croatian soldiers and officers of the recently formed Croatian Military Border (Vojna Krajina). These troops had been formed after Turkish attacks and its soldiers were an inexhaustible source for European battlefields. They were easily recognized because of their scarves around their necks, a predecessor of the cravat. Later they served in France and formed the special regiment named Royal Cravates Cavalry.

The Finnish troops with one of my ancestors as an officer, served in the Hakkapeliitta.

This was a short description of earlier connections of the Nobility and how the use of the sophisticated cravat came to use in my family.

Today we remember this all as history and can enjoy the achievements of our ancestors.

We meet to keep up the historical traditions of the Nobility which contained and contains a great amount of mobility.

Once more I would like to thank the organizers of this event and wish you all a very pleasant evening.

Želim ti ugodnu večer!

Uloga hrvatskog plemstva u obrani hrvatske nacionalnosti i državnosti CNA forum

*Role of the Croatian Nobility in Sustaining,
the Continuity of the Nationality and Statehood*

Spomenica

Zvezak III.

Kazimira Jellačića Buzinskog

Predgovor i sažetak

U brojevima Glasnika broj 11. i 12. objavili smo Prvi i Drugi dio Spomenice Kazimira Buzinskog. U ovom broju nastavljamo i objavljujemo Treći dio, Zvezak III., od pet napisanih.

U tom dijelu svojih memoara, kao što smo već istaknuli, autor na svoj originalan način opisuje političke događaje u Austrijskoj Monarhiji od 1848. do 1861. Opisani su događaji oko gušenja pobune u Mađarskoj i Beču, potom represalije te doba Bach – Schmerligova apsolutizma. Pored toga zapisuje vjenčanje bana grofa Josipa Jelačića za groficu Sofiju Stockau i svoje za Jozefinu pl. Daubači od Dolja, ali i smrt bana Jelačića te inauguraciju novog bana, Šokčevića, kao niz zanimljivih detalja iz toga doba.

Ključne riječi: Kazimir Jellačić Buzinski, Spomenica

JELAČIĆ BUZINSKI, K., 2014, *Memories Part Three. Herald of the Croatian Nobility Association* Vol. 13. No. 1: 27–46

In previous issues of the Glasnik, number 11 and 12, we published the first and the second part of the Memories of Kazimir Jellačić Buzinski. In this issue we continue publishing the third part Zvezak III. of five written.

In this part of his memories he described the political events in the Austrian Monarchy from 1848 to 1861 as we have already pointed out, in his original way. He described events of choking the rebellion in Hungary and Vienna, in 1848, the later retaliation and the time of Bach – Schmerlig absolutism. The writer additionally described weddings of Ban and Count Josip Jelacic with Countess Sophia Stockau and his with Jozefina pl. Daubači, as well as the death of Ban Jelacic and the inauguration of the new ban Šokčević, as well as many interesting details of the time.

Key words Kazimir Jellačić Buzinski, *Memories*

Kad je tako u Ugarskoj formalna buna Magjarska nastala, kod nas su privrženici Magjarah nekoliko svoju hrvatsku domovinu ostavili, da pripomognu Kraljevinu Hrvatsku uništiti i magjarsku provinciju načiniti. Nekolicinu tih očitih neprijateljah vlastovite svoje hrvatske domovine i to znamenitije ovdi navadjam. Kolovodja istih beguncah bioše Daniel Josipović, koji nije bio nikakove znanosti čovek, niti kakav govornik, koji je jedino kod Magjarah ulogu igrao, kao comeš turopolski, koji ništa drugo nije, van upravitelj ogromnog Turopolskog Luga, kojega luga je Plemička Občina Turopolska vlastnik. Turopolci jesu prosti polodelavci, čisti poštteni Hrvati koji jedino hrvatski svojim materinskom jeziku govore, niti jedan ne govori magjarski, niti hoće i koji Magjar biti. Ipak taj zmožni njihov komeš Magjare zaslepluje, da su tobož Turopoljci Magjari. U Turovom polju trgovina jedino sa svinjama postoji, i Turopolca življenje od svinja zavisi, zato su od upravitelja luga tog nazvanog komeša ovisni, i on lahko žnjimi gospoduje. Zatim su u Ugarsko odbegli Levin barun Rauch, Josip Briglević, Aurel Kušević, Stefan Pavleković, Josip Crnković, Stefan Rakodcaj, Josip Tomašić, Pavel Keresturi, Tomo Matačić nakoliko se mogu sećati. Županija varaždinska je stroge mere proti beguncem poprimila, tako je vlasteljinstvo Trgovište u Gornjem Zagorju Josipa Briglevića pod sekvistar metnula i mene sekvistrom imenovala. Ja sam isto dobro četrnaest mesec upravljao, i račune Županiji polagao, tako isto je Županija vlasteljinstvo Banske Dvore grofa Ljudevita Bačania radi njegovog neprijatelnog postupka proti Hrvatima pod sekvistar metnula, i Dragutina Svagla sekvistrom imenovala. Od istih dobarah unišli novac je banu za ratne troškove odašiljan.

Magjari u Ugarskoj jesu započeli zdvojno ratovati. Nastojanjem Ljudevita Košuta toga Slovaka, koji se prije Košutić zvao, jesu svoje saborovanje iz Pešte u Debrecin preneli. U Debrecinu u svom saboru jesu mladog kralja Franju Josipa i habsbursku dinastiju detronizirali, svaku pokornost i podložnost odkazali, od Austrinske Monarkije se odelili, i zajedno Ljudevita Košuta za Ugarsku kraljevinu za gubernatora izabrali, i odmah

shodna odredili jer su imali moć u rukama. Ljudevit Košut poprimio je kraljevsku vlast u svoje ruke, banknote za ratnu potrebu pod svojim imenom dao tiskati, vojska se zakuplivala, za generale je imenovao Bema Poljaka, izvrstnog vojnika, koji je rat rukovodio, zatime Görgeja i Klapku, koji su prije kod austrinske vojske služili. Magjarska vojska je napredovala, kojoj austrinska nije mogla odoliti. Magjari jesu i u Beču bunu u svoju svrhu potaknuli. Bečkih buntovnikah je težnja da se pridruži velikoj Njemačkoj, da veliko carstvo njemačko postignu na utamanjenje Slavjanah. Bečlani su primer Magjarah služili, i oni su Josipa grofa Latoura, podmaršala ratnog ministra Austro Ugarskog, da njegovo obrambeno delovanje zapreče, na trgu Stefana na svetiljnak obesili. Knez Alfret Vindiš Gratz general topništva je vojničtvom Beč obseo, i bunu udušiti nastojao, te je svakako pomoć ustrebao.

U Kraljevini Hrvatskoj je hvala bogu sve mirno bilo, stajala je pod upravom našeg oblubljenog otađbenika starine Mirka Lentulaja podbana. U Hrvatskoj je prava republika uprava obstojala, bila je domaća vlast koja je malim troškom na zadovoljstvo naroda Hrvatskog upravljala. Što se je u Pešti i u Beču zbilo, za Austro-Ugarsku Monarkiju bio je veoma kritičan položaj. Kod nas u Hrvatskoj ukinutje tlake naše seljačtvo je uzbućnilo, jer nije hotelo niti za novac raditi, i tako se naše gospodarstvo u žalostnom stanju nalazilo, vlasnici posedah teško su zakupnike dobili. Tako je Andro Vinković umni gospodar, kao dobarah grofa Keglevića sekvester, mene nagovorio neka bi ja dobro Hiacintievo, koje nije veliko, u zakup uzeo, pošto isto dobro od Krapinskih Toplicah nije bilo daleko, kadi sam kao županjski veliki sudac kotara Pregrada obitavao. Primio sam ponudu, te sam isto dobro Hiacintievo od 1. sečnja 1849. na šest godin us godišnje plaćanje zakupnine četiri stotine forinta u zakup uzeo – povoljno mi je bilo, da sam se mogao tamo nastaniti. Gospodarstvo mi je toliko nosilo da sam mogao zakupninu plaćati, potrebe gospodarstvene namirivati i polag toga ugodno živjeti.

Iza toga je moćni severni stric Nikola prvi car ruski našem mladomu vladaru Franji Josipu svoju pomoć obrekao. Magjari doznajući, da je ruski car pomoć obrekao, svimi sredstvi jesu ratoborne sile povećavali, kako sam već naveo nastojanjem Ljudevita Kosuta, tog Slovaka prije Kosutić zvanog, jesu saborisanje iz Pešte u Debrecin premestili. U Debrecinu saborskim zaključkom jesu mladog kralja Franju Josipa i svu habsburgsku dinastiju detroniserali, svaku pokornost i podložnost odkazali, a Ljudevita Košuta za čitavu Kraljevinu Ugarsku za gubernatora izabrali. Košut je vladu preuzeo, i banknote magjarske pod svojim imenom na milijarde tiskati dao, kojim novcem je uprava i vojska magjarska uzdržavana. Na čelu vojske imao je dobre generale, Poljaka Bema, koji je rat rukovodio – Görgeja, Klapku, koji su prije kod austrinske vojske služili. Svaki je već imao pod svojim zapovedničtvom četrdeset hiljada dobrih vojnikah.

Polag obreka je car ruski Nikola prvi sto hiljada svoje izvrstne ratoborne vojske pod zapovedničtvom grofa Ivana Fodorovič Paskieviča kneza varsavskoga, i maršala u Ugarsku proti magjarskim buntovnikom meseca rujna 1848. odaslao i odmah je počela delovati. Svuda su Magjari nadvladani, kod Vilagoša je odlučna bitka bila, kod koje su Ma-

gjari posvema kapitolerali. Klapka general sa četrdeset hiljada vojske se je maršalu Paskieviču predao. Ljudevit Košut Kraljevine Ugarske gubernator je izjavio, da se Ugarska caru ruskome predaje, nipošto Austriji, i mole cara ruskoga, da Kraljevstvo Ugarsko primi – što je maršal Paskievič odbio, i razoružanje Kraljevine Ugarske poduzeo. Ban Josip barun Jellačić, da pruža pomoć Knezu Alfredu Vindisgratzu kod Beča, je svojom vojskom iz Ugarske prve dane meseca listopada 1848. pred Beč pohrlio, i u mjestu Rotnaisidel (?) se utaborio, što je veoma od potrebe bilo, jer su Magjari u pomoć bečlanom priteći hoteli, i tako je kod Beča žestoki boj nastao.

Nama u Hrvatskoj od ratovanja toliko znano bilo što se je u novinama pisalo. Vredno je da napomenem jednu lepu moju zgodu: dne 23. listopada 1848. sastala se nekolicina prijateljah kod grofa Juraja Erdödyja poštenog Hrvata, i vatrenog domorodca na njegovom dobru Razvor u Gornjem Zagorju. Među nama je bio i Ferdinand pl. Krajačić, upravitelj župe u Kraljevcu, naš veselak, pevač i vatreni otačbenik. U medjusobnoj dobroj volji je se Ferdinand Krajačić pritužio da u odsutnosti zagrebačkog biskupa Juraja Haulika, vikariat biskupski zapreke pravi, da ga neće vladi, koja pravo imenovanja imade, za župnika predložiti. Grof Juraj Erdödy i ja jesmo zaključili, da idemo banu Jellačiću, koji se sada kod Beča nalazi, molit da Krajačića župnikom imenuje, i da tom prilikom našeg milog bana vidimo i posetimo. Što smo zaključili, to smo i učinili. Grof Juraj Erdödy i ja jesmo Ferdinanda Krajačića sobom uzeli, i odmah drugi dan 24. listopada 1848. naše putovanje poprimili. U Celovec došavši, posjetili smo našeg dobrog poznanca, prijatelja i vatrenog Slovenca doktora Josipa Hočevara. On je nama za naše putovanje uputu podelio, jer je radi uzrujanosti pučanstva pogibeljno bilo putovati. Naš prijatelj je nas sa potrebnomi kokardami obskrbio, te smo naše putovanje železnicom dalje nastavili, koje za nas zanimljivo bilo. Dobro smo se zabavljali, do Badena kod Beča došavši, jesmo u Badenu naš konak uzeli. Krasno je to mjesto, i veoma ugodno. Ovde smo saznali, da je vas Beč uzbunjen, da je sve oboružano, da se barikade prave, da se Beč od dve strane naime kneza Vindisgratza i bana Jellačića bombardira. U Badenu je knez srbski Milan Obrenović obitavao. Mi smo se sa istim upoznali, to je bio veoma krasan, izobražen i priazan, knez, nas trojica Hrvatah je kneza veoma zanimala, rado se je znama bavio. On je nama kazao da ban Jellačić nedaleko od Badena u mjestu Rotnaisidel obitava, da ga on rado posećiva, knez je nama Hrvatom čestitao, da imademo tako dobrog, poštenog, i umnog Hrvata, vernog branitelja naših pravednih zahtevah, zato on na veliko bana Jellačića štuje. Drugi dan naime 25. listopada 1848. je bio knez Obrenović tako dobar, te nas je do Rotnaisidela, banovog konaka sproveo. Knez je imao sobom jednog oboružanog serežana u svojoj pratnji – putem idući u prijateljnem razgovoru sa knezom, je nama knez želio, da ban za Kraljevinu Hrvatsku postigne da bude sretnija, ali on dvoji, da će ban to pospešiti, jer Švaba, kad je u sili, sve obreće, a kad kormilo u ruke dobije, ništa ne čini, osobito za Slavjane. Kako vidimo knez je bio istiniti prorok, kad je nadvladana buna u Beču i Pešti, mi verni Hrvati, koji smo se za spas Austrinske Monarkije borili, novčane i krvne žrtve doprineli, nismo ništa postigli, jer je nas Hrvate Švaba iz zahvalnosti

prevario – izveden je dualizam da uzmognu Švabi i Magjari na uništenje Slavjanah gospodovati.

No, siromah knez Milan Obrenović nije bio takodjer sretan, kad je po smrti svog otca kneza srbskog Miloša Obrenovića vladu Srbije preuzeo, je od svoje srbadije u mesto zahvalnosti što je kao dobri i pošten vladar tvrdjavu u Beogradu od turske posade oslobodio, što je Kneževinu Srbsku znatno uredio i podigao, je njega njegova srbenda prostim razbojničkim načinom iz zasede u Topčidaru umorila.

Kad smo banu došli, je nas sa veseljem primio, morali smo kazivati kako je kod nas. Kad smo mu priobćili da je kod nas sve mirno, da je narod sa upravom zadovoljan, da sve želno očekiva da se ban sretno u našu Hrvatsku domovinu povрати, Ban je izjavio svoje zadovoljstvo, da i on želno to očekiva, da uzmogne čim prije svojim milim Hrvatima doći. Nas trojicu je kod sebe pridržao, i počastio. Kod ručka je bilo mnogo vojničkih častnikah, mi smo bana srdačno hrvatski pozdravili, i on nam hrvatski je se uzhićeno zahvalio. Kroz vreme našeg boravka bili smo očevidci, kako je Beč jedne strani od kneza Vindišgratza, druge strani bana Jellačića bombarderan, i kako su se Bečlani ustrajno borili, jer su pomoć od Magjarah, koja njima obećana, očekivali.

Mi smo dva dana kod bana udobno sproveli. Drugi dan, naime 27. listopada 1848. jesmo sa našom molbom glede našeg sudruga Ferdinanda Krajačića napervo došli. Kad smo grof Juraj Erdödy i ja banu našu molbu predložili, i takovu razjasnili, da župu u Kraljevici Vlada podeluje, i da je naš štićenik iste župe upravitelj, ban je odmah našoj želi udovoljio sa umnom primetbom, kad može biti župe upravitelj, nema zapreke, da nebi mogao župnikom postati. Ja sam odmah imenovanje sastavio, i ban je takovo potpisao. Ferdinand Krajačić se je za isto imenovanje kratkim krasnim govorom zahvalio. Kako smo uvidjeli, banu se je naš štićenik dopao, ban nas je na ručak pozvao, bili smo dobre volje. Posle podne podvečer jesmo se sa našim banom rastali, prigodom odlaska je nama ban kazao, da se ufa od mladog cara i kralja da ćemo Dalmaciju dobiti, da će granica biti razoružana, da će Rieka i Medjimurje kako je on Kraljevini Hrvatskoj pripojio, vlastnost Kraljevine Hrvatske ostati, da će tako pravedne želje Hrvatah biti izpunjene. Mi smo sa najvećom radostjom i umirenjem u Baden otišli, te dne 28. listopada 1848. jesmo železnicom kući odputovali.

Posle kako je maršal Paskiević čitavu Ugarsku osvojio, i u Beču mir uspostavljen, je mladom caru i kralju Franji Josipu ključeve od Pešte odnio, i Kraljevину Ugarsku u njegovu vladarsku vlast predao. Iza toga su poglavice magjarske u Tursku pobjegli, medju kojimi je i Ljudevit Košut gubernator odpirio, koji je takodjer i ugarsku krunu sobom odnio. Medju istimi bjeguncima je se i Julius Andrasy nalazio, koji je takodjer Slovak rođen, jer se zvao Andrašević. Njegovo rodno mjesto je Trebeš, koje je pomagjareno na Terebeš. Kad je austrinska vojska čitavu Ugarsku zaposjela, buntovnici su hvatani, a car i kralj Franjo Josip je Juliusa baruna Hajne generala topništva sa neograničenim punomoćjem u Peštu odaslao. Ratni sud je odmah sazvan, isti je pohvatane magjarske buntovnike na vješala, streljanje i na tvrđjave sudio. General Hajne takove potvrdio, osudje-

ni biahu bez svakog pomilovanja vješani, streljani, koji su zatvorom kazneni na tvrdjavu odvedeni biahu. Tako je imućna aristokracija, cviet inteligencije magjarske, u Aradu postreljana, i žrtvom pala. Kad je magjarski general Damjanić rodom Srbin streljan bio, kazao je, rado umrem, jedino mi je žao da nisam zadnji Srbin, da ga bi za uvek nestalo, tog izroda narodah. U Pešti je Ljudevit grof Bačani ugarski ministar predsjednik ustreljen. Daniel Josipović taj možni komeš turopolski je na deset godin zatvora obsudjen, i u tvrdjavu Munkač odveden. Ratni sud je i Juliusa Andrašija na vešala obsudio, dočim je pobegao je bio u Kipu (in efigie) obešen, i izložen. Akoprem ja nisam priatelj Magjarah, jer samo za sebe slobodu svojataju, ipak nije pravedno, da se politički zločini smrtnom kazne, i najumniji ljudi uništavaju. Za primjer može služiti Julius Andrasy, da pod istim vladarom, pod kojim je bio na vješala obsudjen, je bio ministar predsjednik, a posle čitave monarkije ministar izvanjskih posalah. Ovaj grozni postupak je sigurno stara kamarila bečka rukovodila, kojoj je buna magjarska u prilog došla da mogu centralizaciju čitave monarkije pod gospodstvom švabskim i svoj švabski jezik izključivo za gospodujući provesti, i veliko nemačko carstvo pospešiti, koje nemačko carstvo posle Prus oružanom rukom sebi prisvojio, i Austriju nadvladao.

Kako se misli da je mladom caru i kralju Franji Josipu krvoločni postupak u Ugarskoj dosadio, jer je generala Hajnea opozvao i Ratni sud digao, nu prije nego jesu te odredbe kralja u Peštu stigle, je general Hajne za takove doznao. Jedan dan prije njega je bio opozvan, je stopedeset, koji su bili na vješala, na streljanje po ratnom sudu obsudjeni, pomilovao, i na slobodu pustio, time je ogorčenost Magjarah proti Hejneu ublažena.

U Beču za izvedenje centralizacije jesu za čitavu Austrinsku Monarkiju glavni ministri imenovani, knez Josip Švarcenberg za vanjske poslove, Škender Bach za nutarnje, a Šmerling za pravosuđe. u Kraljevini Ugarskoj je odmah čitava uprava polag austrinskog kalupa preustrojena, njemački jezik za poslovni uveden, a u isto vreme za Kraljevini Hrvatsku jesu se počele iz Beča naredbe odašiljati. Nu naš dični predsjednik ustavnjak Mirko Lentulaj nije hteo takove primati, već je bečkoj vladi natrag poslao sa izjavom, da se Kraljevina Hrvatska sa patenti ne upravlja. Zajedno se je na bana obratio, koji se je u Beču bavio, da Kraljevini Hrvatskoj od Kraljevine Ugarske neodvisni položaj pribavi, da stečevine, koje su mu obrečene, postigne, što mu je knez Švarcenberg dvojbeno u izgled stavio. Bana je to strašno dirnulo, pa je Švarcenbergu odvratio da duboko žali, da se vernim Hrvatima pravedne i obrečene želje uskratiti nameravaju. Na to Švarcenberg odvrati banu da su Hrvati dovoljno odlikovani, «sa Vašemu odlikovanju». Na to ban uzrujan izjavi: «Što sam ja postigao, je moja posebna zasluga, to za moje Hrvate, koji su za uzdržanje dinastije i Monarkije Austrinske sve žrtvovali, nije nagrada.» Reče da on voli svoja odlikovanja položiti, te je uzeo redove iz svojih prsah, i Švarcenbergu na stol položio. Naravno da Švarcenberg nije to dozvolio, bana je tješio kazuć, da će nastojati, da bude na verne Hrvate kod novog ustrojstva monarkije obzir uzet. Ban, prije svog odlaska iz Beča, je bio kralju pozvan kralj ga je tješio takodjer, da će gledati, da budu njegovi vierni Hrvati umireni, napose je banu, za njegovu viernost za dinastiju izkazanu

četiri sto hiljada forinta iz svoga poklonio, neka mu i nadalje vieran ostane. Naravno da ban isti milodar svomu kralju nije mogao odbiti. Ban iz Beča u Zagreb vrativši se, je u Zagrebu sa velikim oduševljenjem primljen, te je upravu Kraljevine Hrvatske preuzeo. Naš vrijedni starina Mirko Lentulaj, koji je u odsutju bana sa Kraljevinom Hrvatskom sa najvećim zadovoljstvom upravljao, je umirovljen, i sa redom velikog krsta Leopoldovog odlikovan, koji mu je po banu svečano predan i na prsa metnut. Kad je starac u svoj konak došao, po stubah idući, je svoju kćer Emu udatu Kušević zvaao: «Ema hodi amo, ovo su mi nekakvog reda na prsa metnuli, uzmi ga i spravi ga, ja toga nebudem nosio» – i tako je bilo: naš obljubljeni starina je bio dobre i poštene naravi, veliki šaljivdžija, vredno nalazim, da njegove dve činjenice spomenem.

U Varašdinu starini Mirku Lentulaju kao vrhovnomu županu je jedan seljak u njegov konak došao se tužit. Istomu je kazao: «Kako izpovedaš, imaš pravo!» Vrhovnog župana sluga, koji je sobe čistio, je to čuo. Drugi seljan, kojega je prvi tužio, takodjer sa molbom došo se pritužiti – istomu je vrhovni župan takodjer kazao: «Kako izpovedaš, imaš pravo!» Kad se je i isti seljak odalio, sluga je svog gospodina pitao: «Vaše gospodstvo je oboim seljanom kazalo, da imaju pravo, to nemože biti!» Na to, smijuć se, stari gospodin svomu slugi odvrati:» A i Ti imaš pravo.»

Godine 1846. imali smo veliku skupštinu Županije varaždinske, kod koje smo svi kotarski sudci prisustvovali, i svoja izvestja na podelene naloge podnašati imali. Vrijedni otačbenik Anton Kukuljević otac našeg Ivana Kukuljevića, je vrhovnog župana Mirka Lentulaja i nekolicinu, medju kojimi sam i ja bio, na ručak u svoj Tonimir pozvao. Bili smo po starodavnom hrvatskom običaju dobre volje. Kućegazda je za Bilikum imao iz glaža *jednog peseka* prilično velikog, kojeg smo mi mladići redomice za zdravlje kućegazde izpraznili, te je nas vinolozic malo prihvatio. Drugi dan je bila skupštinarska sednica, pod predsedanjem vrhovnog župana, došao je i moj jedan nalog, da izvestje podnesem, koje izvestje mi je manjkalo. Na to je vredni starina primetio:» Znam, ga je *pesek pojeo!*»

Ban Jellačić si je lepo vlasteljinjstvo Nove Dvore nedaleko od Zagreba od grofa Alexandra Erdödy kupio. Nas Hrvate je to tim većma obradovalo, da smo se tog nepriatelja Hrvatah riešili, koji je nastojao Hrvate pomagjariti. Na istom vlasteljstvu imao je same Magjare za službenike, poslao je iz Ugarske dvadeset obitelji Magjarah za obradjiivanje. Kad je za dve godine na isto svoje vlasteljinstvo došao, i osvedočio se da magjarska djeca hrvatski govore, a Hrvat nijedan niti reč magjarsku nije se naučio, je svoje Magjare natrag u Ugarsku poslao, i radostno vlasteljinstvo prodao. Isti grof Alexander Erdödy je godine 1839. u Požunu saborskoj jednoj sjednici velikaške kuće, na kojoj sam prisutan bio, proti narodnom nastojanju u Hrvatskoj Magjare upozorivao, dr. Ljudevita Gaja za buntovnika navadjao, tiskanu pjesmu našeg slavnog Pavla Štosa u ruki držeći, za dokaz naveo, kako se narod hrvatski u kolo ilirsko poziva, i proti Magjarom buni, no Palatin, koji je predsedao, kazao mu je, da to ne spada amo, i tako je, polag latinske izreke «*parturiunt montes, et prodivit ridiculus mus*», svršeno.

Godine 1849. meseca srpnja je bilo otvorenje pruge željezničke iz Celja u Ljubljanu. Ja, pun življenja, bio sam takodjer kod iste svečanosti. Slučajno u istom coupeu u koji sam sjeo, je bila i gospodična Josefina Daubači, koju sam iz Zagreba poznao, jer je bila mog suučenika Ivana Daubačia sestra. Ja sam se veoma dobro zabavljao, a kad smo se iz Ljubljane kući vraćali, gledao sam da se opet sa istom gospodičnom vozim, jer mi se veoma dopala, i ona prama meni ljubezna bila – tako je i bilo. Promotrivši, da sam 31 godinu star, da sam kotarski sudac, da imadem dobro Hiacintievo u zakupu, i da samotno živim, odlučio sam se ženiti, te sam putem istoj gospodični kazao moju nakanu, i istu do Zagreba sproveo. Njezinom dozvolom jesam njezinoj majki Vjekoslavi udovi Daubači u posjet došao. Obitelj Daubači je u Zagrebu veoma cienjena bila, jer pokojni njezin suprug bio je na glasu doktor i Kraljevine Hrvatske nadliečnik. Isti Ivan Daubači je ugarsko-hrvatsko plemstvo postigao sa predikatom «od Dolja». Kad sam bio ljubezno primljen, odvažio sam se ruku gospodične zamoliti, koja mi je srdačno odvrtila, «ako vas mogu sretnog učiniti, pripravna sam vašoj želji udovoljiti». Ja sam odmah njezinu majku za dozvolu zamolio, koja je privolju podelila pa sam tako sretno moju želju postigao. Kazala je njezina majka, pošto je sestra Rozalia Daubači zaručena sa Ivanom Kamauf grada Zagreba načelnikom, da želi, da budemo zajedno vienčani, te je odmah ustanovljen dan vienčanja na 4. studena 1849. Ja sam se veselo kući vratio, pune ruke imao sam posla za sve pribaviti, i urediti, išao sam k mojoj majki Kristini udovi Jellačić u Ratkovec, da joj moj čin priobčim, koja je kao dobra mati moj postupak radostno prihvatila, i pripomogla mom uredjenju. Medju menom i zaručnicom nije manjkalo ljubeznog dopisivanja, ja sam revno moju zaručnicu posećivao, da uzmogne sve u porazumljenju slediti Kako je bilo dogovoreno i ustanovljeno, dne 4. studena 1849. u kući Vjekoslave udove Daubači Doljske, jesmo ja sa mojom zaručnicom Josefinom Daubači Doljskom i Ivan Kamauf sa Rozaliom Daubači Doljskom po zagrebačkom župniku i opatu Stefanu Poglediću vjenčani, svedoci su nam bili naš obljubljeni starina presvetli gospodin Mirko Lentulaj namestnik banski, i doktor Aleksa Vancaš. Majka moja i bratja bili su nazočni, domaćica majka vienčanih nas je sjajno pogostila, i tako je naša svetkovina dovršena. 5. studena, mi mladenci jesmo u Hiacintievo odputovali, odonuda u nemački Gradac išli smo, kadi smo si potrebna jošte pribavili. Ja sam sa mojom suprugom četrdeset i jednu godinu sretno živio, bila je dobra žena, dobra gazdarica, rodila mi je jednog jedinog sina Marcella Jellačića Buzinskog, i to 5. prosinca 1851., u kojem je živila i odviš rado imala.

Iste godine 1849. Josip barun Jellačić Buzinski je se u Beču sa dražestnom mladom groficom Sofiom Stokau upoznao, za suprugu zamolio, na Staru godinu 1850. je bilo vienčanje u Českoj na dobru grofa Stokau, kod kojeg biahu mnogo odličnih Hrvatah. Kad je ban sa svojom mladom krasnom suprugom prvi puta u Zagreb došao, bili su sjajno primiti – i tako smo sretno banicu zadobili, koja je žali bože samo jednu kćerku rodila, i ta je umrla. Tako je naš obće obljubljeni ban, dika našeg hrvatskog naroda, bez odvjatka ostao. Grad Zagreb je banici Sofii baronici Jellačić Buzinskoj rodjenoj grofici Stokau za vekovitu uspomenu u Tuskamen krasni hodnik načiniti dao sa naslovom «So-

fin put» koji iz Tuškanca u Cmrok vodi, i za ugodnu šetnju Zagrebčanom služi. Zajedno je grad Zagreb za živoga bana Jellačića za podignutje njegovog spomenika pet hiljada opredelio, a posle smrti Jellačića bana jesu Hrvati odmah potrebni novac radostno iz zahvalnosti doprineli, i naš milostivi vladar kralj hrvatski Franjo Josip je potrebni material pokonio. Isti spomenik je u Beču načinien, i u Zagrebu na trgu prije **Harmica** zvanim godine 1867. stavljen. Zajedno je trg ime «**Jellačić trg**» zadobio. Iste godine 1867. je kra-sni spomenik svečanim načinom odkrit, i po biskupu Ivanu Kralju posvećen. Na dan otkrila i posvećenja je podmaršal i brat pokojnika grof Juraj Jellačić Buzinski nekoliko priateljah počastio, medju kojima, i ja sam imao sreću biti.

Kako je Kraljevina Ugarska nadvladana, odmah je bečka vlada upravu preuzela i Kraljevinu Ugarsku centralizacijom i germanizacijom nadarila, nu i kod nas u Kraljevini Hrvatskoj, ta blagodat ustrojstva nije uzmanjkala, da ono, što buntovnici Magjari za kaznu, mi za našu vernost, što smo pod našim hrabrim i nezaboravnim banom Jellačić našu krv, imetak za spas Austrinske Monarkije žrtvovali, primamo. Da se nama ustavnost, samostalnost i neodvisnost oduzima, taj nečuveni, nepravedni postupak je od bečke kamarile, koja žali bože mladog kralja Franju Josipa rukovodila, proizlazio. U Zagreb godine 1850. iz Beča odaslani su organizatori ministerialni savjetnici – Fluk i Maksimilian Rušnov, mešoviti kotari su ustrojeni, sa c.k. podžupaniami i kotarskemi sudovi, sa c.k. zemaljskemi sudovi, c.k. banskim stolom a vrhovno sudište je u Beču ustrojeno. Jedina je kod nas iznimka bila, što je službeni jezik hrvatski iz milosti za porabu ostavljen. Ipak se je sa Bečom u službovanju njemački jezik upotreblivao, i sve postupce u uređivanje uvlačio. Naša Rieka i Medjimurje, kako je ban našoj Kraljevini Hrvatskoj natrag pripoio, jesu pod našom upravom nadalje ostale, time je bečka vlada časovito umirila dobroćudne Hrvate. Odmah godine 1850. je se nova uprava po švabskom kalamiru uvadjala, časništvo županijah je se moralo sa naslovom carsko – kraljevskim služiti, a mnogi županijski častnici jesu svoje službe napustili. Tako je ovd i Zagorju Tomo Pisačić Hižanovečki Županije varaždinske zaslužni veliki sudac svoje službovanje ostavio, sa klasičnom latinskom primetbom: «Advenere novi, migrate veteres coloni». Usled iste ostavke dopisom c.k. Zemaljskog sudišta varaždinskog od 15. ožujka 1851. br. 429 jesam iz kotara Pregrada kao županijski kotarski sudac, u kotar Zlatar sa naslovom c.k. kotarski sudac premešten. Pošto sam se ja već 1. veljače 1849. sa materom i mojom bratjom glede dobra Ratkovec naravnao, ugovor sklopio, i tako otčinskog dobra vlasnikom postao, to mi je moje premeštenje iz Pregrade u Zlatar povoljno bilo, akoprem sam znao da je privremeno. Bečki organizatori bili su prisiljeni nas upotrebiti, jer kod nas polag švabskog kalamira birokratičke uprave sa uredi nije bilo. Moje službovanje u Kotaru zlatarskom nije dugo trajalo, jer sam već odredbom c.k. bečkog Ministarstva pravosudja od 26. studena 1852. br. 16428 kao c.k. kotarski sudac u Samobor premešten bio. U Samoboru ugodno sam boravio i službovao, sve me je rado imalo, dokazom služi, da me je Povlašteno trgovište Samobor za svog začastnog građana imenovalo, kako to dopis gospodina Eduarda Šuljok načelnika Trgovišta Samobor od 25. listopada 1854. br. 929 posvedočava.

Kod organizacije centralne bečke vlade jesam po ministrih unutarnjih posalah i pravosudja dekretom od 21. rujna 1854. broj 10275/m.p. c.k. predstojnikom u Pregradi u Gornjem Zagorju sa godišnjom plaćom hiljadu forinta imenovan. Ovo imenovanje bilo mi je ugodno, jer sam opet u moju Varaždinsku županiju došao, i to u Pregradu, kad sam pet godin prije kao županijski kotarski sudac službovao. Žalostilo me je da je imenovanje u nemačkom jeziku glasilo, pošto je naš hrvatski jezik izključivo službovni bio – to je već bio početak germanizacije, a jedva se jesmo rešili magjarizacije. Ugodno je bilo moje službovanje u kotaru Pregrada među mojem Gornjozagorci, ali mi nije niti ovdje mira bilo. Nenadano sam odredbom Ministra unutarnjeg i pravosudnog odjela od 1. prosinca 1857. br. 10257/m.p. kao c.k. predstojnik iz kotara Pregrada u kotar Jaska u Županiju zagrebačku premešten, i to na mesto c.k. predstojnika Josipa Smendrovca, koj je preuzeo upravu kotara Pregrada. Jaska je neugodan kotar jer leži među Zagrebom i Karlovcem, prolaz vojnikah i raznovrstnih višjih častnika tegotno prouzrokuje službovanje. U to vrijeme je naš mili ban grof Josip Jellačić obolio i podmaršal barun Josip Šokčević njegovim banskim namestnikom imenovan, koji je upravu birokratičku švabsku podupirao. U službovanju vojničke strogosti se je držao, a i ja sam izkusio jedan postupak njegove strogosti. Od Kr. zemaljske vlade sa radostjom zadobio sam dopust na šest tjedna, da ga mogu 1. rujna 1859. nastupiti, ali moje matere je 24. srpnja 1859. bio godni dan. Radost me je vukla, da si mater vidim, da mogu osobno čestitati, i mojoj sinovoj dužnosti udovoljiti, a i majku sa mojom nazočnostjom, jer me rado imala, razveseliti, misleći, kad mogu mojim podčinjenim na osam dana dopust podeliti, da si i ja kao predstojnik mogu takav na 48 sati uzeti. Sretno sproveo sam imen dan u obiteljskom krugu, ali žalibože isti dan kad sam odisao, namestnik banski Josip barun Šokčević je iz Zagreba u Karlovec se vozio, i usput u Jaski moj ured posetio. Radi moje odsutnosti, je ustmeni nalog podelio, da kad se vratim, da se imadem odmah njemu u Zagrebu osobno predstaviti. Kad sam se natrag u Jasku vozio, sretio sam na putu banskog namestnika što me je veoma neuodno dirnulo. Odmah sam predvidio da ću biti na odgovornost povučen i tako je bilo. Pristav mi je kazao da se imadem odmah mojim došastjem u Zagreb staviti što sam i učinio. Banski namestnik je imao za svog pobočnika majora Mayera, sa kojim sam poznat bio. Kod banskog namestnika u predsobju našao sam istog majora, kojemu sam kazao zašto sam pozvan. On me priateljno uputi, neka banskom namestniku jedino na pitanja odgovorim, i na to me prijavi. Banski namestnik me je po soldački primio, i dobro izpsovao, i moj podeleni dopust obustavio, sa izjavom da će moj ured opet nadgledat doći, u potrebi shodna odrediti. Taj postupak me je veoma zabolio, pobočnik major Mayer bio tako dobar, te mi je obreko, da će mi javiti, kad će banski namestnik u Jasku doći. Kad mi je bio njegov dolazak prijavljen, sve sam poduzeo, da ga ustavnim načinom primim – dao sam tri slavluka načiniti, na granici Kotara jaskanskog, na ulazu mjesta Jaska, i kod ureda c.k. kotarske oblasti, na svakom brežulku počam od granice Kotara jaskanskog, pa sve do mjesta Jaska, bili su mužari ponamešteni. Dne 27. kolovo-

za 1859. je bio njegov dolazak, na granici kotara ja sam ga sa činovništvom i mnogobrojnim pučanstvom dočekao. Pozdravio sam ga u hrvatskom jeziku akoprem mi je bilo kazano da ga nemačkim jezikom pozdravim. Banski namestnik uz gruvanje mužarah do mjesta Jaske praćen, kod slavluka na ulazu mjesta Jaska je svećenstvo i gradjanstvo čekalo. Odonuda do c.k. kotarskog ureda bile su djevojke sa cvećem ponameštene, kad je banski namestnik odsjeo, i uz glasbu i gruvanje mužarah bio je dopraćen sa gromovitim:» Živio!«. Kod ureda c.k. kotarske oblasti je ga podarhidiakon i župnik Janko Vancaš lepim govorom hrvatski pozdravio.

Mirko Bogović

Na licu namestnika je se vidilo, da ga je sjajni doček iznenadio, da je posvema zadovoljen bio. U uredu je uručbene zapisnike pregledao, nekoje spise dao si je predložiti, te je svoje zadovoljstvo izjavio. Iz Jaske je svoje putovanje u Karlovac nastavio, na odlasku je sam ga ustmeno zamolio da dopust, koji mi je dozvoljen, i po njemu obustavljen, blagoizvoli natrag podeliti, što je i odmah učinio, i tako sam si moj željni dopust natrag pribavio.

Kako goder na čelu Magjarah slovački izrod Ljudevit Košut, kojeg je pravo ime Košutić, svojemi magjarskimi državnici bio okorieli centralista, koji je nastojao iz Kraljevine Hrvatske magjarsku provinciju načiniti, tako je Bach, taj okorieli Švaba, bečku centralizaciju uvadjao. U Ugarskoj je njemačku upravu upelao, a što je sa nadvladanemi Magjari načinio, i u Kraljevini Hrvatskoj sa vierni Hrvati, koji su godine 1848. dobri bili, je započeo raditi. Sa četiri stotinami svojemi nemškutari je našu hrvatsku domovinu poplavio, u službe ponamestio, naše Hrvate iz službe odstranio, ne samo absolutnu vladu uveo, već jesu njegovi emisari sa našom inteligencijom despotički postupali. Dovoljno je, da samo jedan istih švabah barbarski postupak navedem: Naš vredni književnik, i pjesnik na glasu, Mirko Bogović, koji godine 1848. pod banom Jellačićem bio povjerenik za obskrbu vojnikah Varašdinu, kad je ban Jellačić sa vojskom hrvatskom za stran Austrije u Ugarsku proti buntovnikom Magjarom išao, izdao je jednu pjesmu od slobodne ptice, koja niti perje, niti glas, niti ime ne menja. Iz iste pesme jesu nemškutari buntovni čin stvorili, da je proti vladi naperen. Zato ga je državno odvjetništvo kao buntovnika tužilo. Sudbeni stol, kod kojega su žalibože i naši Hrvati sudelovali, je Mirka Bogovića na pol godine zatvora u okovih obsudio, naravno da je i Višji sud u Beču osudu potvrdio, i tako je Mirko Bogović nastupom kazne, u okove, kao najprostiji zločinac, metnut, i to u uzah c.k. sudbenog stola u Zagrebu. Ovaj barbarski čin je u čitavoj Hrvatskoj proti bečkoj vladavini prouzrokovao najveću ogorčenost.

Kad pomislim na ilirsku blaženu dobu, kad je ustavna sloboda u Kraljevini Hrvatskoj obstojala, kad se je uzbuditeljna divna pesma pjevala:

<i>Prosto zrakom ptica leti</i>	<i>Sam ću ubit mog jedinca</i>	<i>Nije pogoda za rod pasti,</i>
<i>prosto gore zvier prolazi</i>	<i>nož u persa rinut ženi</i>	<i>već je gerdo ga izdati,</i>
<i>a ja da se lanci speti</i>	<i>nek da vidim od tudjinca</i>	<i>radi male koje časti,</i>
<i>dam tudjincu da me gazi</i>	<i>slobode mi porušene</i>	<i>mili narod svoj prodati. –</i>
<i>Tko nevolji umriet prije</i>	–	–
<i>u tom naša krv nebije</i>	<i>Znam da moji pradjedovi</i>	<i>Slab je koji kod tudjine</i>
–	<i>Hrvati su slavni bili</i>	<i>traži ponos bitja svoga</i>
<i>Sam ću upalit krov nad glavom</i>	<i>a zar unuk da njihovi</i>	<i>jer koj jezik ti ukine</i>
<i>pripravit si grob gorući</i>	<i>u robskome strahu cvili</i>	<i>što si nego sluga onoga</i>
<i>Nek da tudjin mojim pravom</i>	<i>Tko nevoli umret prije</i>	–
<i>u mojoj se bavi kući</i>	<i>u tom naša krv nevrije</i>	
<i>Tko to izvest gotov nije</i>	–	
<i>U tom naša krv nebije</i>		

Kad narod za sebe tako pjeva, jeli to buntovno? Nije li to za svaki pošten narod sve-tinja, koja potica, da svoj narod, svoju slobodu ljubi i brani?

Položaj nas Slavjanah u Austrinskoj Monarkiji je najžalostniji, Švaba nastoji nas šva-biserati, Magjar magjarizerati, Talijan talijaniserati, svimi lopovskimi sredstvi upropasti-ti. Čudnovato, da isti tri narodi, koji su među sobom najveći nepriatelji, jedino za upro-pastiti Slavjane se revno podupiraju na očitu propast Austrinske Monarkije, koja jedino kod Slavjanah svoj spas imade, jer Austria samo kao slavjanska može se uzdržat. Slavja-ni u Monarkiji Austrinskoj ne težiju za Njemačkim carstvom, niti za Kraljevinom Tali-anskom, niti za odcepljenjem Kraljevine Ugarske kako to činiju austrinski Nemci, Iri-denta talijanska, Magjari svojim Magjar Országom, sa propastjom Rumenah, Slovakah, Srbah, Švabah i Hrvatah. Ipak ovim očitim nepriateljnom Monarkije Austrinske ne samo dozvoljeno je sve raditi, već se podupiraju. Nije tomu kriv naš dobri car i kralj, koji želi svoje narode sretnim činiti, i pravednim zahtevom udovoljiti, već su krivi njegovi savi-etnici koji ga obkružuju, za koje oni skrbiju izključenjem Slavjanah, koji su samo onda dobri, kad ih je treba. Dokazom može služiti Mirko Bogović, koji je nepravednim nači-nom radi nedužne pjesme svom narodu hrvatskom po receptu Njemca, Taliana, i Ma-gjara namjenjene okrutnu kaznu potrpio, pa ipak kad ga je vlada trebala, bio je posle vr-hovni župan Županije zagrebačke, a kad je ustrojeno Hrvatsko ministarstvo u Pešti, ministerialnim savjetnikom imenovan. Magjari, uvidivši da se strogo nagodbenoga za-kona drži, je umirovljen, taj vredni hrvarski otačbenik je godine 1895. u Zagrebu umro. Žalostno je, da se zaštitnikom naroda ugled, i dostojanstvo oduzima, time koristno de-lovanje za narod uništava iz sebičnosti.

Sve što je nenarodno, nema budućnosti, magjarski narod je malen, nema u Europi srodnosti, prama slavjaskom kolosu je ništica.

Magjarska idea, to jest magjarizacija je za Magjare očita propast. Magjarski jezik neće nikada europski jezik biti, radili oni što im drago, **«perditio ex te Izrael»** dokazom

služi Paškiević od godine 1849. Magjari su posvema zaboravili na Bachovu germanizaciju, bi reći, da im nije godila, oni ipak, kao tobožni slobodni, i ustavni narod, nastoje silnim sramotnim načinom većinu u Ugarskoj magjarizirati. Koji je za magjarsku ideu, može biti kakav hoće zločinac, neznalica, propalica, postigava službe, guli slobodno protivni narod, ne kazni se, čini što hoće, time si Magjari privrženike pribavljaju.

Ban Jellačić bio je radi bečke germanizacije i centralizacije, proti čemu se je borio, trn u oku bečkoj kamarili, on je polag mogućnosti porabu hrvatskog jezika u svih granah uprave naše Kraljevine Hrvatske uzdržavao. Bana Jellačića je strašno uznemiravala prevara bečke vlade, što nije postigo polag obreke, da se granica razoruža i digne, i Dalmacia materi Hrvatskoj pripoji i da se Medjimorje i Rieka za Kraljevinu Hrvatsku osegura. Za priznanje zaslugah Bana Jellačića, je ga njegovo veličanstvo car i kralj Franjo Josip, i njegove brate Juraja barona Jellačić Buzinskog c.k. podmaršala, i Antuna barona Jellačić Buzinskog c.k. generala na čast grofa blagoizvolilo uzvisiti, i to godine 1854. meseca travnja. Isto doba jesu i baroni Franjo i Miroslav Kulmer grofi postali. To odlikovanje

nije bio dovoljan ljek banu Jellačiću. Počeo je bolovati, u mesecu lipnju 1855. je ban Jellačić sa svojom suprugom groficom Sofiom Stokau u Zagorju kupelj Sutinsko upotrebio, ne daleko od mog dobra Ratkovec. Ban mi je izkazao veliku radost, jer je sa svojom suprugom dne 18. lipnja 1855. kod mene na mom dobru Ratkovec na ručku bio. Kod istog ručka prisustvovali su Balto Krajačić predstojnik Kotara Zlatar, i moj župnik zlatarski Franjo Zaversky. Siromah ban tužio se, da od onog vremena, kako je grofom postao, i u Beču kod vladara na ručku bio, nečuti si dobro, i da postepeno boluje i na gorje ide – pogovara se da je bečka kamarila kod tog sudelovala, da se ga rieše, da mu je dana **Aqua Tofana**, koja postupce deluje smertonosno. Radi banove sveudiljne bolesti je Josip baron Šokčević c.k. podmaršal banskim namestnikom imenovan, koji ministru Bachu nikakove zapreke nije pravio, već je revno zapovedi Bečke vlade vršio. Pod istim namestnikom je odmah godine 1856. organizacija novog centralnog bečkog uredjenja sledila, mnogi Hrvati lišeni su svojih službah, koje su inostranci nemškutari napunili. Iste godine 1856. jesu verni Hrvati sa bečkim fermanom nadareni, kojim je naloženo, da se od 1. svibnja u čitavoj Kraljevini Hrvatskoj čitava uprava u svih granah uredovanja u nemačkom jeziku ima voditi, i tako je u našoj siromašnoj hrvatskoj domovini, hrvatski materinski jezik izključen. Ovim barbarskim ovog vieka postupkom Bečka vlada je sebi verne Hrvate nepriateljom načinila, na veliku štetu Austrinske Monarkije, jer njemštvo teži za njemačkim carstvom, za koje neće nikada Slavjane, niti Čehe, niti Magjare zadobiti.

Josip grof Jellačić Buzinski, pravi tajni savjetnik, posjednik velekrsta austrinskog reda Leopoldova, komandier vojničkog reda Marie Terezije, posednik krsta za vojničke zasluge, vitez ruskog reda sv. Alexandra Nevskog, ruskog reda sv. Vladimira I razreda,

velekrsta hanoveranskog reda Guelfah, saksonskog reda Henrikova, komandier saksonskog krsta za građanske zasluge, velekrsta vojvodskoga parmanskoga Konštatinaova reda sv. Gjurja, i papinskog reda sv. Grgura, gubernator Riečki, c.k. general topništva, vlasnik linejske pješačke regimente br. 46 zatim banskih graničarskih br. 10 i 11 ban Kraljevinah Hrvatske, Slavonije, i Dalmacije i istih glavni kapetan:

Koji se je u Zagrebu dne 16. listopada 1801. rodio

Koji je 19. travnja 1848. banom Kraljevine Hrvatske postao

Te u Zagrebu dne 20. svibnja umro a sa slavljem zakopan na svom dobru Novi Dvori dne 26. svibnja 1859.

Bana Jellačića smrt je vas narod hrvatski u veliku žalost stavio, jer je on bio pravi izkreni hrvatski otačbenik, koji je svoju hrvatsku domovinu iskreno ljubio, koji je nastojao da ju sretnu, i slobodnu čini. Kleti neprijatelji Slavjana ono su porekli, što su u potrebi obrekli, to si neka svaki Hrvat dobro zapamti, zgodno vreme, koje mora nastati, neka se osveti.

Na sprovodu na hiljade zahvalni narod prisustvovao, suze su ronile, sve se je u velikoj žalosti nalazilo, vojne, i svetovne oblasti jesu svoju počast pružale, pokojnog je sve do njegovog dobra Novi Dvori pratilo, kadi je u kapeli, koju pokojnik zagradingi dao, zahtinjen.

Pobožna uspomenica

Na Josipa grofa Jellačića Buzinskog bana Kraljevine Hrvatske je tiskana, i porazdelena, u istoj uspomenici je unešena za pokojnog molitva, koja glasi:

«Bože! Koj preko borbah k pobeđi, a kroz boli vodiš k miru dopusti tvomu slugi Josipu, da, koga si odabrao, da se ori za pravicu tvoju, i po tvojoj milosti da trpi, nepoveni vienac vjekovite slave, i radost steče, Po Isukrstu gospodinu našem. Amen

Josip baron Šokčević c. k. podmaršal

O smrti i bolovanju bana Jellačića žalostni događaji se pripovedaju, obće dobro znano je, da pokojni ban bio je radi germanizacije i centralizacije kod Bečke kamarile trn u oku, jer se je proti takovoj borio – doklam je bansku vlast uživao, on je polag mogućnosti u upravi i nastavi porabu materinskog jezika hrvatskog uzdržavao, mućilo ga je, što ga je Bećka vlada prevarila, da nije polag obreke granica razoružana, Dalmacija, koje je veći bio, doklam je bio potreban, upravitelj, materi Kraljevini Hrvatskoj pripojena, Medjimurje i Rieka za Kraljevinu Hrvatsku osegurana. Car i kralj Franjo Josip, koji mu je bio sklon, je ga meseca travnja 1854. grofom imenovao, tako isto i njegove brate Juraja barona Jellačića

Buzinskog c.k. podmaršala, Antona barona Jellačića Buzinskog c.k. generala. U isto doba jesu i baruni Franjo i Miroslav Kulmeri grofovima imenovani. To uzvišenje bana Jellačića je žalostne posledice imalo, jer je bolovati počeo. Godine 1855. je ban sa svojom suprugom groficom Sofiom rođenom Stokau kupelj u Sutinskom upotrebio. Ista kupelj je od mog dobra Ratkovec jedan sat odalena, ja sam bio tako sretan te je ban sa suprugom dne 18. lipnja 1855. kod mene na ručku bio. Siromah ban se je tužio, da mu postupce bol dolazi, i to od onog vremena kako grofom imenovan, i kako je kod cara i kralja na ručku bio, kazivano, da ga je bečka kamarila, da se ga reše, cum aqua tofana otrovati dala, od kojeg otrova je i 20. svibnja 1859. umro. Radi bolesti bana je Josip baron Šokčević c.k. podmaršal banskim namestnikom imenovan, koji je, akoprem žalibože Horvat rođen bio, revno delovao za centralizaciju i germanizaciju. Pod njegovom upravom je 1. svibnja 1856. nemački jezik kao uredovni tako kod uprave, kao i kod nastave uveden, nova organizacija izvedena, kroz koju je mnogo Hrvatah stranom službu ostavilo stranom takovu izgubilo, kojih mjesta jesu po inostrancima i nemškutarima popunjena, koji su birokraciju, i absolutizam revno uvadjali. Naravno da je taj, za nas Hrvate, ubitačan postupak ogorčenost prama Beču prouzrokovati morao, da smo za našu vernost i žrtve, što smo Monarkiju Austrinsku spasili, sa magjarskimi buntovnicima naporedjeni jednaku kaznu postigli – ovo sam pomutnjom drugi put unesao – tomu moja starost kriva.

U Ugarskoj osobito kod Magjarah, koji su godine 1849. us pomoć Rusah i hrvatske vojske potučeni, radi absolutističke uprave sa uredovnim jezikom nemačkim, je veliko nezadovoljstvo nastalo. Naravno da je to bila za magjarski šovinizam strašna kazna. Magjari imajući za sebe više svećenstvo, velikaše, i velike druge posednike nisu mirovali, jesu svimi sredstvi nastojali u Beču kod kralja svojim posredovanjem delovati, da svoju ustavnost natrag postignu. Ista nastojanja nisu bez uspeha ostala, kralj Franjo Josip blaže narave vladar, propuščajući veleizdajstvo Magjarah, koji su u Debrecinu njega, i čitavu vladajuću obitelj habsbursku detroniserali, u obzir uzimajuć, da Slovaki, Rumuni, Saksi, Nemci, Hrvati koji u Ugarskoj dve trećine obitavajućeg naroda sačinjavaju, koji žele, da se vladar, kao kralj ugarski ustavno kruni, i kao takav vlada – je se sklon izjavio, da želi, da se u Austrinskoj Monarkiji ustavno vladanje uvede, da se sabori u Beču i u Pešti zazovu, a za Kraljevinu Hrvatsku u Zagrebu da se saborisa. Narodi Monarkije Austrinske jesu sa velikom radostjom cara i kralja izjavu primili, nu u Beču jesu različita nastojanja sledila. U pogledu različnih narodah u Austriji jesu narodi želeli, da se federativni sistem uvede, kojim bi se jedino pravednost polučila, i obstojateljstvo Monarkije Austrinske pribavilo – ali federacija nije išla u prilog Nemcem i Magjarom već su radili za dualizam, da u jednoj poli Nemci, u drugoj poli Magjari proti Slavjanom gospodnovati uzmognu.

Godina 1860. je za Kraljevinu Hrvatsku znamenita bila, jer po našem apoštolskom veličanstvu hrvatskom kralju Franji Josipu ustav je našoj mili hrvatskoj domovini povraćen, uprava absolutistička prestala, uredovanje nemačko dignuto, i naš mili hrvatski jezik u svih strukah uveden za poslovni, i nastavni. Inostranci birokrati, i nemuškutari jesu

nas hvala bogu najvećma ostavili – mi smo odmah posvema uređivanje u hrvatskom jeziku poprimili, službujuća naša inteligencija je kod županijah ponameštena godine 1861, jer su imenovani vrhovni župani početkom godine 1861. kod županijah županijski činovnikah izbore poduzeti morali.

Mene je moj vrhovni župan Županije zagrebačke Josip Bunjevac nagovarao da neka idem u stališ mira, on mi je veoma pohvalnu svedočbu mog službovanja 28. veljače 1861. br. 112/pr. izdao, ja ipak gledeć na moju muževnu dob, da mogu mojoj miloj hrvatskoj domovini mojim službovanjem koristiti, znajući, da ću mene moji Varašdinci za županij-skog častnika izabrati, i to u Zlataru, kadi moje dobro Ratkovec imadem – kadi mogu službovati. Ja sam se na moje stare prijatelje obratio, i shodne upute pribavla. Nu pošto je ustav, koji je prije godine 1848. obstojao, povraćen i grof Nepomuk Erdödy bi bio u Županiji varaždinskoj kao nasljedni vrhovni župan uspostavljen, kojega sam ja godine 1845. iste vrhovne časti rešio, time je u županiji velika promena sledila, jer grof Erdödy svoje stare magjarone za svoje privrženike bude imao. Tomu u čitavoj Kraljevini Hrvatskoj velika ogorčenost proti uvedenom absolutizmu, birokraciji, izključivom nemačkom upravom Bečke vlade pod Bachom i Šmerlingom, savladala, ondi bilo je raditi za federativni sistem Monarkije Austrinske. Ja sam išao u jeseni 1860. u Zagreb da se sa mojemi staremi Ilirci dogovorim šta, i kako treba činiti, i raditi. U isto vreme je i grof Nepomuk Erdödy u Zagrebu boravio. Saznavši da sam u Zagrebu, mene kao starog varaždinskog korteša dobro u pameti imajući, je mene molio, da k njemu, u hotel Brukner, kadi je obitavao, dojdem, što sam rado i učinio, da žnjim porazgovorim. Došavši k njemu, osobito prijatno me je primio, i molio, da mu budem na ruku kod izbora županijskih častnikah, da je meni znano, koji imadu pravo izbora, da se na izbor pozovu. Ja, imajuć staru izbornu listinu čitave Županije varaždinske, jesam novu sastavio, jer promene posedah, i smrtjom stara izborna listina morala se izpraviti. Ja sam grofu Erdödyu kao momu budućemu vrhovnom županu takovu obrekao, i odposlao.

Kad sam moj ured Kotara jastrebarskog predao, i na moje dobro Ratkovec u Kotar zlatarski se preselio, jesam se odmah latio kortešacije, nu na veliku žalost moju, mnogi su se izneverili, štreberov dovoljno se našlo, koji za službicu, i Boga bi ostavil. Ne samo stari magjaroni jesu opet oživeli, već otmetnici magjaronom su pristajali, i svu nadu stavljali su u Magjare, da oni u našu slobodu, autonomiju, i suverenost Kraljevine Hrvatske nebudu dirali, da su oni slobodoumni štit, jer su i Magjari birokratizam, absolutizam, i izključivu nemačku upravu Bečke vlade izkusili, kao i mi. I tako su kod nas žalibože tri stranke Magjarska, Narodna i Radikalna, nastale.

Magjaronske stranke znamenitiji kolovodje biahu stari magjaroni, kojima je Magjar Orság svetinja, koji su godine 1848. propali, jesu Daniel Josipović umirovljeni komeš Turopolskog luga, grof Nepomk Erdödy nasljedni vrhovni Župan Varaždinski, Levin Barun Rauch, Koloman Bedeković, Josip Žuvić, Aurel Kušević, Mirko Suhaj (?), Stepan Pavleković, Josip Briglević, Mirko Bušić, Tomo Matačić, Vekoslav Matačić, Ladislav Mođić – ovi svi već sada su hvala Bogu mrtvi.

Narodne stranke biahu Juraj Strossmajer biskup djakovački, dr. Franjo Rački kanonik, Mato Mrazović, Josip Miškatović, Ivan Vončina, Ivan Perkovac, Ambros Vranicani, Ivan Kukuljević, Ljudevit Vukotinović, Franjo Žigrović, Mio Koščec bivši Ilirci, kojoj stranki sam i ja pripadao. Naša deviza biaeše, na temelju državnog prava, i narodnog načela Kraljevine Hrvatske u okviru Habsburške Monarkije raditi da postignemo celokupnost starodavne Kraljevine Hrvatske.

Radikalna stranka biaeše Antun Starčević, Eugen Kvaternik, Erasmus Barčić i Alberto Makanec, koja imala dični program pod imenom «**stranka prava**» stojeća na temelju državnoga prava i narodnog načela, raditi svimi zakonitim sredstvi, da se narod hrvatski, koji stanuje u Hrvatskoj, Slavoniji, i Dalmaciji, na Rieci s Kotarom, i u Medjmurju, Bosni, Hercegovini i Istri sjedini u jedno samostalno državno tielo, u okviru Habsburške Monarkije, te će podupirati svom snagom nastojanje braće Slovenaca, da se i slovenske zemlje ovomu državnomu tielu prikupe – ovo je sveta zadaća svakog poštenog Hrvata, da se to postigne, neobhodno je potrebna medjusobna sloga – u to ime Bog pomoz!

Naša Narodna stranka je svoje skupštine imala u Zagrebu kod Ambrosa Vranicana imućnog vlastelja i poštenog Hrvata. Ja sam kod istih skupština sudelovao. U jednoj skupštini vjećalo se, tko da bude u Beču kod našeg Kraljevsko-hrvatsko-slavonskoga dvorskoga dikasterija predsjednikom, tojest kancelar. Bilo je raznih mnjenjah, nu ja sam naveo, da su tomu neobhodno potrebne sposobnosti sledeće: Predsednik mora naš književni jezik u rukah imati, jer u njem u svima strucima ima službovati, i dokaz pružati, da je naš hrvatski jezik za službovanje potpunoma sposoban, mora znati dobro nemecki jer je kod dvora gospodujući, mora znati magjarski, jer sa Ugarskom u odnošaju se nalazimo, kadi je magjarski jezik gospodajući, mora znati talianski radi Rieke i Dalmacije Istre kadi se žalibože talianski jezik proti nama podupira, mora znati latinski jer je bio prije godine 1848. kod nas službeni, mora znati jedan jezik internacionalni, koji je sada francuski. Ja za sada za predsednika najsposobnijeg nalazim gospodina Ivana Mažuranića koji sve navedene jezike govori i u istima službovati kadar je, tomu je domorodac pošten Hrvat, i naš pjesnik, zato ja njega slavnoj skupštini predlažem, i ako moj predlog bude prihvaćen, da se dvojica banskom namjestniku Josipu barunu Šokčeviću odašalju, da ga od strani naše Narodne stranke preporučimo, sa molbom; da ga banski namestnik njegovom Veličanstvu našem kralju za predsednika predloži. Moj predlog je jedno glasno prihvaćen, a skupština je Ivana Kukuljevića i mene Kazimira Jellačića banskom namestniku odaslala. Mi smo odmah banskom namestniku odišli, koji je nas priazno primio, i kazao da on proti predlogu ništa nema, i da će želji naše skupštine udovoljiti. Sa radostjom jesmo se povratili, i o tom skupštinu izvestili, koja je mnogo brojna bila, medju kojemi jese i Ivan Mažuranić nalazio. On se je nama zahvalio, ruku stisnuo, za kratko vreme jesu imenovanja sledila, i to za ministra naše Kraljevine Franjo grof Kulmer, a za kancelara Ivan Mažuranić, a Franjo Žigrović Pretočki kao podkancelar.

Ovdi imadem postupak Ivana Mažuranića, koji je karakterističan glede moje osobe napomenuti. Kako sam već naveo, da prije godine 1848. jesu plemićke udove kod izbora častnikah, i kod skupštinah županijskih pravo glasa uživale, kojeg su kroz svojih zastupnikah, izdajući njima svoj kredencional, vršile – koje sam ja kao korteš u Županiji varaždinskoj one godine pribavljao – naravno, da su u tu svrhu pouzdani narodnjaci pribavljali, kojima se jesu kredencionali izdavali. Mi smo takove u potrebi, i iz drugih županijah morali tražiti, tako sam ja iz Županije zagrebačke iz Karlovca Janka Bunjevca velikog sudca, Antuna Vukanovića odvjetnika, Dragutina Kušlanda gradskog bilježnika, Miata Popovića odvjetnika, i Ivana Mažuranića odvjetnika i pupilarnog skrbnika, pribavio, koji su i 10. veljače 1844. u Varašdin došli na skupštinu, koju je namestni vrhovni župan grof Nepomuk Erdödy sazvaio. Kredencionali providjeni jesu kod odstranjenja namesnog vrhovnog župana grofa Erdödy sudelovali. Indi Ivan Mažuranić je bio moj korteš, s kojim sam naravno bratimstvo pil – kad je Ivan Mažuranić kancelarom postao, jedva me je hoteo poznati, što više, kad je banom postao, prigodom njegove organizacije nije mi služba podelena, prigodom umirovlenja, pod njegovim banovanjem, nije meni kod odmiere, moje municipalno službovanje od godine 1851, koje iznaša pet godina tri meseca uvaženo, koje mi je posle dopisom Kr. hrv. slav. dalm. ministra od 12. studena 1876. br. 1813 po njegovom c.kr. apostolskom veličanstvu uračunano. Tim sam veću mirovinu postigo, koja mi godišnje sa 900 forinta ustanovljena. Pod kancelarstvom istog Ivana Mažuranića, radi mog ustavnog govora u Velikoj skupštini Županije varaždinske dne 13. prosinca 1864. držanoj, jesam kao županjski veliki sudac iz službe otpušten, nu po njegovom c. kr. apostolskom veličanstvu us otpis Kr. kancelarie dvorske od 15. svibnja 1865. br. 145 je mi natrag moja služba Županje varaždinske velikog sudca podelena – i tako sam bio po Ivanu Mažuraniću, za kojega sam delovao, da je kancelarom imenovan, na-gradjen. Mislim da tomu komentara ne treba.

Grof Nepomuk Erdödy kao namestni vrhovni župan Županije varaždinske je za dne 29. siečnja 1861. Veliku skupštinu sazvaio, i izbor častnikah odredio. Kod istog izbora jesam za velikog sudca Kotara zlatarskog izabran, žalostno je bilo, da su se mnogi domorodci izneverili i da su, uplivom vrhovnog župana starog magjarona, opet mnogi magjaroni, kojih smo se godine 1845. rešili, službe postigli, i našemi renegati se ojačali. Kad su uvideli, da naša Dvorska kancelaria protuustavno postupa, je otpor rasao – i moj priašnji upliv padao, jer se sve od Beča odstranivalo, i uzdržanje povraćene ustavnosti kroz savez sa Ugarskom u izgled stavljalo.

U Velikoj skupštini dne 29. siečnja 1861. držanoj je se radilo o uredjenju kotarah, tom prilikom je sam se zauzeo, da mi uredjene kotare sa pokuštvom potrebnim obskrblene pridržimo, jer novo činovništvo mora odmah uredovanje poprimiti, a bez uredah uredjenih službovati nije moguće, kako je bilo prije 1848. godine, kada su činovnici samo plemići bili, koji su svoja dobra imali, ali sada toga nije, jošte tomu feudalni sistem, ukinutjem tlake, je prestao. Moj predlog je ipak pao, i tako službovanje bez uredah ostalo,

a pokućstvo, koje našim novcem pribavljeno, je prodano i novce prijašnja vlada pobrala. Može svaki uvideti, da je naše službovanje teško bilo – ipak posle ustavna vlada je bila prisiljena urediti ustrojiti, i sa potrebnim pokućtvom opskrbiti.

Iste godine 1861. meseca travnja je prvi sabor Trojedine kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije održavan. Za isti sabor jesam ja u Kotaru zlatarskom poklisarom izabran. Vredno je da napomenem grozni čin koji se je u Beču kroz bečku kamarilu izveo, kad je u Beču grofa Franje Kulmera našeg Hrvatskog ministra nestalo, sve je u tajnosti ostalo, šta se javnosti tiče – kad sam groficu Josipu Kulmer rođenu groficu Oršić mater grofa Franje Kulmera, kao moju dobročiniteljicu posetio, te istu pitao, ona mi je suzneni oči tajnost otkrila, te mi je kazala, da kad je njezin sin kao ministar hrvatski, kao pošten Hrvat, naša prava proti intencijam ministra Šmerlinga, i proti nastojanju Magjara kod dvora branio, i vidio, da naš mladi kralj odviše odvisi on od ministra Šmerlinga neprijatelja Hrvata i Magjara, da nastoji centralnu Vladu u Beču uzdržati – je memorandum sastavio za federativno preustrojenje Austrinske Monarhije, da se Kraljevini Hrvatskoj Dalmacija pripoji, granica razoruža, upravi Kraljevine Hrvatske povrati, i da se Rieka i Medjimurje kao sastavni dio Kraljevine Hrvatske uzdrži i osigura. Isti memorandum je želio vladaru osobno predati, i zamolio posredno audienciju – po svoj prilici morao je sadržaj memoranduma bečkoj kamarili do znanja doći – te je dvorska kočija sa jednim dvorjanikom po grofa Kulmera došla. Kad mu je kazano, da mu je kod kralja dozvoljena audiencija, i da je po njega dvorska kočija poslana, on se je odmah obuko u svečano odelo, sa redovi, i u dvorsku kočiju sjeo – nu umesto da ga kralju odpeleju, jesu ga odvezli u ludnicu, kad je sve za njega pripravno bilo. Kad je vidio, kamo je doveden, naravski da ga je taj barbarski čin, kako bi svakoga, a kamoli ne jednog ministra, je ga u zdvojnost stavio. Kad su ga u sobu zatvorili, je se za svileni privezak Velikog reda Leopoldovog, kojega je imao preko prsah, na obloku obesio – i tako je taj velikan, koji je ljubio i štovao svoju hrvatsku domovinu, koji je u Ugarskom saboru godine 1847. kao hrvatski velikaš neustrašeno dično suverenost Kraljevine Hrvatske na temelju pragmatičke sankcije hrvatske od godine 1712. proti zlobnim napadajem Magjara branio, da su mu vredne domorotke Hrvatice u znak zahvalnosti jedan krasni znameniti vrednosti sak (Tepich) načinile i poklonile – koji je po istom vladaru kao koristan državljani velikimi časti odlikovan, jer je bio Kr. banskog stola predsednik, vrhovni župan Županije sriemske, a godine 1861. kod Dvorske kancelarije Kraljevine Hrvatske ministar u Beču kad je siroma zaglavio – tako se velikani narodah raznimi načini tadi nesretne politike, koji bi narodu svom koristili, pogubljuju – zaboravio sam još napomenuti, da je Franjo Kulmer bivši baron po njegovom veličanstvu Franji Josipu hrvatskom kralju godine 1854. grofom imenovan, i da je bio znatnimi redovi za svoje zasluge odlikovan. Kroz ov nečuveni postupak zgubio je hrvatski narod svog šticenika.

Sabor od godine 1861. Kraljevine Hrvatske je znameniti bio, kako dnevnik saborski posvedočava. Predsednikom sabora po starosti bio grof Nepomuk Erdödy izabran – ako prem je bio magjaron, je bio prisilen umerenostjom se poslužiti. Josip baron Šokčević

podmaršal i namestnik je ručnim pismom njegovog apostolskog veličanstva kralja hrvatskog Franje Josipa od 26. veljače 1861. banom Kraljevine Hrvatske imenovan, koje visoko rješenje u saboru proglašeno. Imenovani ban Šokčević je u saboru prisegu po saboru ustanovljenu položio, posle ustavnim načinom kao ban ustoljen, sabornice pod predsjedništvom bana stranom i pod podpredsjedništvom Josipa Briglevića jesu obdržavane. Centralna Vlada bečka pod Šmerlingom, da usmogne svoje svrhe postići, je kod ovog sabora i granica, prije neg je raspuštena, bila zastupana. Naravno da su većinom zastupnici centralne vladavine bili izabrani – ipak centralizacija nije uspjela – tako isto magjaroni nisu svoje nastojanje postigli. Magjari sve što u Ugarskoj rade, ine ugarskih narodah rade, tako isto i proti nama Hrvatima – Magjari su u Ugarskoj, kadi je latinski službeni jezik bio, već godine 1815. svoj magjarski jezik za službeni uveli. Hrvati pogibel uočivši, jesu u svojem Hrvatskom saboru godine 1825. zaključili, da u obsegu trojedne Kraljevine Dalmacije, Slavonije i Hrvatske ima i nadalje latinski jezik ostati. Isti zaključak je po caru i kralju Franji odobren, i potvrđen, onda su već naši starci dobri Hrvati osegurali se proti magjarštini, i da si mogu u mesto latinskog jezika, svoj hrvatski za službeni uvesti, što je hvala Bogu godine 1847, 23. listopada u saboru Kraljevine Hrvatske obvezatno uveden, i učineno. I tako je latinski jezik, koji je jedino osamsto godišnji savez medju Ugarskom i Hrvatskom uzdržavao, propao. Kod ovog sabora 1861. je preuzvišeni gospodin Juraj Josip Štrosmajer djakovački biskup, veliki Slavjan, znamenita europejska ličnost, dobročinitelj našeg hrvatskog naroda za podignutje u Zagrebu Akademije jugoslavenske pedeset hiljada, a za sveučilište šestdeset hiljada poklonio. Sada, hvala Bogu, podporom poštenih Hrvatah imademo u Zagrebu Akademiju jugoslavensku, i sveučilište, naš mecen je ustrojio Galeriju, i sa umotvornemi slikami obskrbio – za medicinski fakultet je napose deset hiljada darovao, mnoge mlade ljude izobraziti dao, a mnogo u Dalmaciji, Sloveniji, Bosni blagodarovao, time sebi vekoviti uspomen pribavio.

Ivan pl. Kukuljević Sakcinski u hrvatskoj povijesti i kulturi 19. stoljeća

Ivan pl. Kukuljević Sakcinski in Croatian History and
Culture of 19th Century

Agneza Szabo

Sažetak

U članku je prvo prikazano plemićko podrijetlo Kukuljevića Sakcinskih, pa tako i samoga Ivana, zatim kratko Ivanova biografija, a potom njegove najbitnije političke aktivnosti, u čijem je žarištu ponajprije bitka za hrvatski jezik nasuprot latinskome jeziku, ali i pokušajima nametanja mađarskoga, pa i njemačkoga jezika. Hrvatski jezik u štokavskome izgovoru predlagao je Ivan Kukuljević kao i većina hrvatskih preporoditelja također i u smislu nacionalne integracije. Zatim je Ivan bio i gorljivi pristaša bana Jelačića, i bana Šokčevića, kao i njihove Samostalne narodne stranke, a nakon sloma njihove politike, koje je bit federalizacija Monarhije, Kukuljević se posvetio znanosti i književnosti, te se smatra i utemeljiteljem moderne hrvatske historiografije.

Ključne riječi: Ivan pl. Kukuljević Sakcinski, biografija, preporoditelj, bitka za hrvatski jezik, znanstveni doprinos,

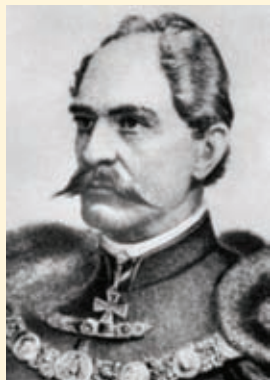
SZABO, A., 2016 *Ivan pl. Kukuljević Sakcinski in Croatian History and Culture of 19th Century* Vol. 13. N. 1: 47-56

The article reveals the noble origin of the family Kukuljević Sakcinski, thus including Ivan himself, then a short biography of Ivan and further his most important political activities, i.e. primarily the battle for Croatian language as opposed to Latin and the attempts to impose Hungarian and German language to Croatia. Ivan Kukuljević, like most Croatian adherents of the Croatian National Revival, suggested the Shtokavian dialect of Croatian as standard Croatian also in terms of national integration.

Further on, Ivan was an ardent supporter of ban Jelačić and ban Šokčević, as well as of the Independent People's Party and after the collapse of their policy, the essence of which was federalization of the Habsburg Monarchy, Kukuljević dedicated himself to science and literature and is considered to be the founder of modern Croatian historiography.

Key words: Ivan pl. Kukuljević Sakcinski, biography, adherent of the Croatian National Revival, battle for the Croatian language, scientific contribution

Uvod/ Introduction

Ivan pl. Kukuljević Sakcinski, zaslužni je član hrvatskoga plemstva u tijeku 19. st., i koji je svojim životom i cjelokupnim radom višestruko obogatio hrvatsku povijest i kulturu.

Bio je hrvatski preporoditelj, političar, pisac, povjesničar, virilni član Hrvatskoga sabora, zamjenik bana Šokčevića, veliki župan zagrebačke županije, gorljivi suradnik hrvatskog državnog kancelara Ivana Mažuranića, istaknuti član i financijski utemeljitelj gotovo svih hrvatskih središnjih preporodnih institucija, kao i njihovih glasila. Bile su to Matica hrvatska, Hrvatski glazbeni zavod, Narodno kazalište, Narodni muzej, Hrvatsko slavonsko gospodarsko društvo, Društvo za povjesnicu jugoslavensku, koje poslije postaje Hrvatsko arheološko društvo, i mnoge druge.

Porijeklo obitelji/ Origin of the Family

Kako su već pomno zabilježili mnogobrojni istraživači, pripadnici plemićke obitelji Kukuljevića Sakcinskih zabilježeni su u povijesnim vrelima kao pripadnici hrvatskoga plemstva od sredine 17. st. i to zbog stečenih zasluga u ratovima s Turcima – Osmanlijama. U pisanim vrelima zabilježeni su u nazivima, Kukuglievich, Kukulevich, Kukuljevich, katkad s pridjevnim dometkom Bassani de Sakci. Prema rukopisnoj obiteljskoj povijesti Ivana Kukuljevića Sakcinskoga i to na njemačkome jeziku, pod izvornim naslovom *Geschichtliche und genealogische Skizze der Familie Kukuljević aliter Bassani de Sakci*; koja se čuva u Državnom. Arhivu u Varaždinu; a hrvatski prijepis u Arhivu HAZU u Zagrebu, Kukuljevići su podrijetlom iz okolice Imotskoga. Na prijelazu iz 16. u 17. st. naselili su se u okolici Senja, potom u Varaždinskoj županiji. U povijesnim izvorima na početku 17. st. članovi obitelji spominju se kao časnici u senjskoj vojnoj posadi. Među njima najistaknutiji je bio *Luka*, spomenut u molbi senjskih uskoka na hrvatsko-ugarškog kralja Rudolfa II. Habsburgovca, 1607. i to u sudskoj istrazi protiv braće Vlatkovića 1611. zbog napada na Mlečane. Luka je zabilježen i u narodnoj pjesmi *kao Luka Senjanin, Luka barjaktar*.

Obiteljska loza može se cjelovito pratiti od potomaka braće *Jakoba* i *Jurja* iz prve polovice 17. st. Kapetan Juraj Kukuljević stupio je u brak oko 1620. godine s pripadnicom senjske plemićke obitelji Bassani de Sacci, ali je ostao bez muških nasljednika. Bio je štićenik bana Nikole Frankapana Tržačkoga. Od godine 1630. do 1636. bio je i u službi dubrovačke vlade kao zapovjednik barabanata, a istodobno je posredovao u dubrovačkim poslovima knezova Frankopana. U Senju je Juraj Kukuljević posjedovao više kuća. Njegov sin, također imenom **Juraj**, umro je početkom 18. st., tj. 1705., i bio je također službenik na zrinsko-frankopanskim imanjima. Tako je Juraj mlađi zabilježen između godine 1660. i 1688. kao provizor i komorski upravitelj bosiljevačkoga, ozaljskoga i ribničkoga vlastelinstva. U ispravama 1682. i 1683. godine navodi se i kao vlasnik kurija i posjeda u Bosiljevu. Pridjevak Sakcinski i plemićki grb – grifon na poprečnoj gredi, preuzeli su Jakobovi potomci; njegov sin *Andrija*, koji je od 1630. godine nastanjen u Bribiru. Upravo je Andrija Kukuljević dobio godine 1649. hrvatsko-ugarsko plemstvo, potvrđeno na Hrvatskom saboru već godine 1751. Andrijin sin *Franjo* (1635.–1690.) bio je oko 1665. vojvoda bana Petra Zrinskoga, a nakon sloma zrinsko-frankopanskog otpora postao je kaštelanom i upraviteljem bri-birskoga vlastelinstva.

Brojni su Franjini sinovi, o kojima nalazimo više podataka u literaturi, kao i hrvatskim leksikonima i među kojima se ističe svećenik *Vuk*, koji je uskoro nakon ređenja primio više svećeničke redove, a poslije je imenovan i Zagrebačkim kanonikom 1699. godine. Kao takav bio je inspektor dubičke utvrde godine 1700. i uskoro se našao i u vojnoj službi, a 1701. zabilježen je kao donator oltara Bl. Dj. Marije u kapucinskoj crkvi u Varaždinu.

Među ostalim potomcima Kukuljevića iz kraja 17. st. isticao se *Stjepan*, koji je po supruzi Katarini Zmajlović naslijedio velike zemljišne posjede obitelji Petheo de Gerse, bili su to Ivanec i Ivanečka Kaniža. Od Stjepanove djece obiteljsku je liniju nastavio jedino *Toma*, rođen 1739., a umro 1817. Toma je u Varaždinu 1780-ih obnašao više javnih služba. Bio je županijski blagajnik, 1784.–1785. gradski sudac, te 1790. i senator. Tomin je portret oko 1810. naslikao A. Kunz i danas se nalazi u Gradskom muzeju u Varaždinu. Tomini sinovi su *Franjo*, gospodarstvenik, i *Antun*, rođen 1776. te umro 1851. Antun je bio vrstan političar i vrhovni ravnatelj škola u Hrvatskoj.

Ivanova biografija i politička aktivnost / *Ivan's Biography and Political Activity*

Antun je pokopan u kapeli Sv. Duha u Varaždinskim Toplicama, gdje su mu sin Ivan i Ivanova supruga Kornelija postavili nadgrobnu ploču s velikim željeznim križem. Na križu je Ivan dao napisati glagoljskim slovima *Zahvalni sin svojemu ocu*, a na apliciranoj ploči, na sredini križa stoji i danas natpis: *Ovdje leži Antun Kukuljević Sakcinski, kraljevski savjetnik, vrhovni ravnatelj škola u Hrvatskoj i visoke banske stolice savjetnik*. Ivan će,

kao što ćemo barem kratko izložiti, biti povjesničar, političar i književnik. Ivan je u bračkom s Kornelijom, rođ. Novak: imao četvero djece: kćer Olgu (rođena 1848.) i tri sina. Bili su to: Milutin (rođen 1849.), Dušan (rođen 1850., ali je već 1858. umro), i najmlađi Božidar (rođen 1859.). Svi su oni uz stjecanje visoke naobrazbe, bili odgojeni uzorno u rodoljubnom duhu. U drugoj polovici 19. st. kao i na početku 20. st. savjesno su obnašali odgovorne službe u političkom i kulturnom životu svoga naroda.

Ivan je rođen u Varaždinu, 29. svibnja 1816., a umro je u mjestu Puhakovec kraj Svetoga Križa Začretja 1. kolovoza 1889. Gimnaziju je polazio u Varaždinu i Zagrebu, gdje je potom boravio u Plemićkom konviktu i započeo studij filozofije. Prekinuvši školovanje 1833., odlučio se za vojnički poziv; u kadetskoj je školi u Kremsu. Od 1835. nalazi se u ugarskoj dvorskoj gardi u Beču, godine 1836. postaje časnik, a godine 1840. premješten je u Milano. Godine 1841. na vlastiti je zahtjev, ali i veliko nezadovoljstvo oca Antuna, Ivan je napustio vojsku, i vratio se u Hrvatsku i primio službu začasnog sudca Zagrebačke županije. Bilo je to i vrijeme uspona hrvatskog narodnog preporoda u kojem je Ivan već prije sudjelovao, a po povratku u Zagreb, naći će među preporoditeljima svoje zapaženo mjesto, ali i ostvarenja i na političkom i na književnome polju. Naime, Ivan, uskoro ulazi i u Hrvatski sabor te kao plemić postaje i njegov virilni član, ali i politički suradnik hrvatskih banova.

Naime, još za vrijeme studija Ivan se u Beču upoznao s istaknutim pripadnicima hrvatskoga narodnoga preporoda. Bili su to ponajprije: Ljudevit Gaj, Herman Bužan, Metel Ožegović, Janko Drašković i u njihovom se društvu Ivan oduševio za preporodne zamisli. Tako je već 1839. napisao prvu hrvatsku dramu ilirskog razdoblja pod naslovom »Juran i Sofija ili Turci kod Siska«, kojom je oduševio brojne članove, ali i simpatizere preporoda. Bit je drame prisjećanje na sisačku pobjedu nad Osmanlijama 1593. koju je ostvario slavni hrvatski ban Tomo III. Erdödy, a njegova prapraunuka Sidonija Erdödi, koja također pristaje uz politiku hrvatskog preporoda, pjevat će uskoro, 1846., i prvu hrvatsku operu *Ljubav i zloba*. Kukuljevićeva drama Juran i Sofija prvi je puta izvedena u Sisku gdje se i dogodila pobjeda nad Turcima te u Zagrebu godinu dana poslije, 1840., Kukuljevićeva drama Juran i Sofija označava i konačan proboj štokavskog narječja na pozornice sjeverne Hrvatske.

Uskoro po stalnom povratku u Zagreb, Ivan postaje vodećom osobom pokreta te ubrzo i istaknuti član Ilirske narodne stranke, koja će početkom 1843., zbog kraljeve zabrane ilirskoga imena, koje su optuživali mađaroni, da miriše »po rusku« i na jugoslavinstvo, morati promijeniti ime u Narodnu stranku, a što je vrijedilo i za Danicu i Novine Ilirske.

Stigavši u Zagreb, Ivan je već godine 1842. objavio je u njemačkom časopisu *Luna* i u više nastavaka zapaženi članak o pitanjima nacionalnosti u Hrvatskoj i Slavoniji, u kojemu je iznio svoj politički program; njegove su temeljne točke – uvođenje narodnoga jezika u javni život, osnivanje hrvatske vlade neovisne o ugarskoj vladi, prosvjećivanje »ilirskoga« naroda i zaštita hrvatskih prava i narodnosti.

Godinu dana poslije, 2. svibnja 1843. izrekao je na zasjedanju Hrvatskoga sabora svoj znameniti govor na hrvatskom jeziku, koji je bio nakon niza stoljeća, kako ističu brojni povjesničari, i prvi zastupnički govor na hrvatskom jeziku. Taj Kukuljevićev govor smatra se prekretnicom u povijesti razvoja hrvatske nacionalne svijesti. U svom govoru Kukuljević je istaknuo pogubnost nadomještanja hrvatskog jezika, stranim jezicima. Među ostalim, kazao je: »*Mi smo malo Latini, malo Nemci, malo Taliani malo Magjari i malo Slavjani a ukupno (iskreno govoreći) nismo baš ništa! Martvi jezik rimski, a živi magjarski, nemački i latinski – to su naši tutori, živi nam groze, martvi darži nas za garlo, duši nas, i nemoćne nas vodi i predaje živima u ruke. Sada imamo još toliko sile u nami suprotstaviti se martvomu, za mala nećemo moći nadvladati žive, ako se čvarsto na naše noge ne stavimo, to jest, ako naš jezik u domovini neutvardimo i njega vladajućim neučinimo. Susedi naši, osobito Magjari, neće odstupiti od svojega jezika, i iz priateljstva i uljudnosti prema nas ili iz drugoga kakvoga uzroka, neće ga zaista zamenjivati s ikojim drugim najmanje martvim, nu to i potrebovati hoteti od njih, bi značilo toliko: kao orlu hoteti svezati krila, da k nebu nepoleti; njihova stalnost i jedinstvo u jeziku nadvladati će zaisto našu nestalnost, neslogu i mešariu....*«.

I ostali Kukuljevićevi govori u Hrvatskom Saboru i na županijskim skupštinama otkrivaju njegovo beskompromisno zalaganje za slobodu i samostalnost Hrvatske. Na Kukuljevićev prijedlog je Hrvatski sabor 23. listopada 1847. i pod predsjedanjem namjesnika banske časti biskupa Jurja Haulika donio povijesni zaključak o uvođenju hrvatskog jezika kao službenog jezika, koji je kratko glasio: »*hrvatski jezik ima se uzvisiti na onu čast, vrijednost i valjanost, koju je do sada uživao latinski jezik*«. O oduševljenju koje je tada zavlдалo u sabornici ne trebam Vam ni govoriti. Tu su odluku pratile i velikaške žene sa saborskih galerija, te su nakon donesene odluke zasule sabornicu cvijećem. Ovu će odluku, i to nezavisno od zajedničkoga Ugarsko-hrvatskoga sabora u Požunu, uskoro potvrditi i Hrvatski sabor 1848. godine.

Ivanu Kukuljeviću bilo je uskoro povjereno da skuplja i za tisak priređuje dokumente bitne za hrvatsku državnu povijest. Imao je i vodeću ulogu u daljnjem radu hrvatskog političkog pokreta. Osobito treba istaknuti njegov govor na skupštini zagrebačkoga magistrata 17. ožujka 1848. kojega je bit: *Kakva treba da bude uobće politika naša*. Uz ustrajanje na zakonitom provođenju reforma zauzeo se Ivan i za načela slobode i jednakosti, teritorijalnu cjelovitost Hrvatske i ujedinjenje južnih Slavena u federativnu jedinicu u Habsburškoj Monarhiji, a takvim je stavovima izravno potaknuto sazivanje Slavonskoga kongresa u Pragu, koji su uskoro austrijske vlasti rastjerale.

Ivan je i jedan je od glavnih sudionika Narodne skupštine u Zagrebu, koja je održana 25. ožujka 1848. i tvorac dobro poznatih »*Zahtijevanja naroda*«, kojih je bit: službeni hrvatski jezik, Hrvatski sabor na demokratskim osnovama, ne feudalnim, jednako i hrvatska vlada, hrvatska vojska, narodna banka, imenovanje Jelačića banom, koje je već bilo učinjeno, ali ne i objavljeno, itd. Bio je i član hrvatskog izaslanstva koje je Narodna zahtijevanja nosilo vladaru u Beč.

Nakon što je Josip Jelačić imenovan banom, položio zakletvu u Beču i vratio se u Zagreb te osnovao Bansko vijeće (vladu), već u travnju 1848. ban Josip Jelačić imenovao je Ivana predstojnikom Odjela za zemaljsku obranu i odbora za prosvjetu. Povjerio mu je i vrlo osjetljive pregovore s patrijarhom Jovanom Rajačićem u Srijemskim Karlovcima i knezom Aleksandrom Karađorđevićem u Beogradu, te u Milanu, gdje je od maršala Josefa Radetzkgoga ishodio novčanu pomoć, koja je bila potrebna jer je prijetio rat s Mađarima. Sabor, koji je sazvan 5. lipnja 1848. također i na Kukuljevićev prijedlog banu Jelačiću, i koji je bio i prvi Hrvatski zastupnički sabor, poradi prethodnih demokratskih izbora, zahtijevao je od bana Jelačića da poduzme odlučne korake u smislu obrane od ugarskog hegemonizma. Vojnu obranu protiv sve snažnijeg njihova hegemonizma, koji je išao za stvaranjem »velike Mađarske od Karpata do Jadrana«. U međuvremenu se u Saboru raspravljalo o federalističkom uređenju Habsburške Monarhije, za što Ugri nisu htjeli ni čuti, ali dogodila se u Saboru i povijesna idila »oltar Domovine«. Tada je, još prije početka rata, u dogovoru s banom Jelačićem, Kukuljević osnovao i Društvo za povjesnicu južnoslavensku.

Još i prije konačnoga slamanja mađarske revolucije, odnosno Jelačićeva spašavanja Beča, krajem listopada 1848., kao i demisije hrvatsko-ugarskog kralja Ferdinanda V., na prijestolje dolazi novi kralj Franjo Josip I. Istovremeno slijedio je i skori ulazak carske vojske, u kojoj sada sudjeluje i ban Jelačić, u Budim, početkom 1849., a ugarska hegemonistička vlada primorana je bježati u Debrecin. Pogrešno prosudivši da je time rat završen, Franjo Josip donosi *Proglas o demokratskom vladanju* i najavljuje parlamentarizam, ali zbog skorog novog revolucionarnog otpora Mađara proglasio je Oktroirani ustav 4. ožujku 1849. Taj ustav Banska vlada, zajedno s Kukuljevićem, nije htjela objaviti, a i sam Kukuljević pismom je molio bana da ga hrvatska strana odbaci.

Međutim, Bansku je vladu uskoro primorao sam ban Jelačić da taj ustav proglasi početkom rujna 1849. – i to u nadi privremenog rješenja kako i Hrvati ne bi bili proglašeni buntovnicima jednako kao i Mađari.

Po završetku rata i konačnog slamanja mađarske revolucije krajem rujna te 1849. Kukuljević je bio na čelu hrvatskog izaslanstva koje je kralju Franji Josipu podnijelo predstave hrvatskih staleža uključujući i zahtjeve za skori saziv novoga Sabora. Doduše, kralj je priznao najvažnije odluke Hrvatskog sabora iz godine 1848. kao i službeni hrvatski jezik, ali je već 31. prosinca 1851., zbog novih prijetnji »buntovnih Ugra«, uveden za sve zemlje koje su priznavale Habsburšku krunu, pa tako i za Hrvatsku otvoreni apsolutizam, zajedno s lošim, ali i dobrim stranama, primjerice modernizacijom. Pri tome se Kukuljević, razočaran razvojem prilika za apsolutizma, posvetio proučavanju povijesti te se politici vratio tek nakon njegova sloma 1860. i imenovanja baruna Josipa Šokčevića banom, jer je i Šokčević za banove bolesti bio njegov zamjenik, a i poslije je slijedio Jelačićevu politiku.

U međuvremenu, sve do spomenutog sloma apsolutizma, u središtu Kukuljevićeva interesa bila je borba za hrvatski jezik i njegovu uporabu u književnosti, znanosti i političkom životu te otkrivanje, čuvanje i vrjednovanje povijesne baštine radi afirmacije nacionalnoga identiteta. Bio je tada i predsjednik Matice hrvatske i opirao se, kao i ban Jelačić, germanizaciji. Iako samouk u povijesnim disciplinama, Kukuljević je povijesnome radu pristupao ozbiljno i kritički, pa je iznimnom upornošću stekao različite kompetencije, i stoga postao cijenjenim u europskim znanstvenim krugovima i uzorom hrvatskim povjesničarima (Franjo Rački, Tadija Smičiklas). Kao arhivar Zemaljskoga arhiva u doba apsolutizma, i kamo ga je postavio ban Jelačić, Ivan Kukuljević je uveo novi pristup arhivskomu gradivu kao dijelu nacionalne baštine. Njegovim je nastojanjem iz Mađarske vraćen dio hrvatskih spisa, što je tri desetljeća poslije sam Kukuljević potanko opisao u brošuri »*Primanje hrvatskih spisa u Budim-Pešti god. 1849.–1851.*« (Zagreb 1885.). U međuvremenu je započeo sustavno objavljivanje gradiva kao povijesnoga izvora. Znanstveni mu je rad isprva vezan uz djelovanje *Društva za jugoslavensku povjestnicu i starine*, i njegova znamenitoga znanstvenoga časopisa *Arkiv*, koje je, osnovano na njegovu inicijativu, ali i suglasnost bana Jelačića 1850., dakle u doba apsolutizma. Prema svojim pravilima, Društvo je poticalo svoje članove na istraživanje i prikupljanje starina i povijesnih izvora radi narodnoga osvješćivanja. Društvo je od 1851. pa sve do 1875. tiskalo časopis *Arkiv za povjestnicu jugoslavensku* kojim je počela profesionalizacija hrvatske historiografije, a Kukuljević je bio urednik i autor većine priloga. Na temelju ankete čitateljima: *Pitanja na sve prijatelje domaćih starina i jugoslavenske povjestnice, iz godine 1851.* obuhvaćala su sva područja djelovanja. Skupio je i vrijedne podatke, osobito etnografske.

Na poticaj bana Jelačića Kukuljević je poduzeo više stručnih putovanja po Dalmaciji i Kvarneru, gdje je na otoku Krku pronašao Bašćansku ploču te se zauzeo za njezinu znanstvenu valorizaciju, a dokumenti koje je skupio postali su temeljem zbirke glagoljskih rukopisa HAZU. U Veneciji, je pronašao Višeslavovu krstionicu te nastavio putovanja po južnoj Italiji, Albaniji i Bosni, na kojima je skupljao građu i prepisivao natpise na epigrafskim spomenicima. Izvješća s putovanja objavljivao je u *Danici hrvatskoj*, *Narodnim novinama*, časopisu *Neven*, koji se zbog apsolutizma sklonio u Rijeku. Tiskao je i zasebno *Izvjestje o putovanju po Dalmaciji*, 1855; zatim *Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i poslije u Rim*, 1857. Dio skupljene povijesne građe pretočio je i u putopise, među kojima se ističe i znameniti putopis *Putovanje po Bosni* (1858), koji ima i političko značenje, kao i druženje s tamošnjim fratrима, također i u pogledu pomaganja gradnje i darivanja nekih crkava. Putovao je Kukuljević zajedno sa suprugom Kornelijom i u Rim i oboje su bili primljeni u audijenciju kod Pape. Objavio je u doba apsolutizma i znamenite rasprave o hrvatskim gradovima i krajevima, primjerice *Dogadjaji Medvedgrada* (1854), *Varaždin* (Zagreb 1857), kao i znamenitu knjigu: *Povijest stolne crkve zagrebačke*.

Političko reaktiviranje i znanstveni rad/ *Political Reactivity and Scientific Work*

Nakon sloma apsolutizma i dolaska bana Šokčevića Kukuljević ponovno ulazi u politički život, ali će se baviti i književnim i znanstvenim radom. Tako je godine 1860., kao član Šokčevićeve Banske konferencije sudjelovao u nekoliko odbora koji su se bavili obnovom ustavnosti i uspostavom moderne uprave u županijama i gradovima te osobito i pitanjima teritorijalne cjelovitosti zemlje, ponajprije vraćanja Dalmacije, Kvarnera i dijelova Istre pod vlast Hrvatskoga sabora i bana te ukidanja Hrvatsko-slavonske vojne granice. Godine 1861. imenovan je Kukuljević velikim županom Zagrebačke županije i kao takav i dalje je virilni član Hrvatskoga sabora, a od godine 1865. pa do godine 1867., odnosno demisije bana Šokčevića, bio je i zamjenik bana – banski namjesnik.

U radu Hrvatskoga sabora iznova se posvetio gorućim pitanjima teritorijalne cjelovitosti zemlje, osobito pitanju sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom. U to se doba ponovno opredijelio za konfederativno uređenje Monarhije i sklapanje posebne nagodbe s Austrijom, računajući i na slavenske zemlje, prije nego što to učine Mađari. Takvu je politiku zastupao i državni kancelar Ivan Mažuranić.

Na početku Šokčevićeve vlade Kukuljević je uz politički angažman uspijevao, na temelju bibliografske građe Antuna Mažuranića i Vinka Pacela te uz pomoć Ljudevita Gaja i Mijata Sabljara, sastaviti prvu hrvatsku retrospektivnu bibliografiju godine 1860; i dodatak godine 1863., s približno tri tisuće bibliografskih jedinica sakupljenih i tiskanih za razdoblje od 1483. do 1860. godine. Time je Kukuljević predstavio hrvatsko knjižno blago kao jedinstven dokument nacionalne kulture. Kao što znamo, još i danas to je jedini sustavni bibliografski izvor podataka od početaka hrvatske pismenosti do 1860. i neizostavno pomagalo u znanstvenom i kulturnom radu.

Osim toga, uz materijalnu potporu biskupa Strossmayera, ali i kancelara Mažuranića te svećenika i prijatelja Ivana Krstitelja Tkalcića i Matije Mesića, Kukuljević je u prvim godinama Šokčevićeve vlade objavio nekoliko zbirka povijesnih izvora. U najpoznatijoj, *Jura regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, Sv. 1–3, koje su tiskane u Zagrebu 1861.–1862., riječ je o zbirci povijesnih izvora, koji su također služili i hrvatskim izaslanicima na zajedničkom Saboru kao dokaz hrvatskih povijesnih i državnih prava. Objavio je Kukuljević i temeljne državnopravne dokumente od najstarijega do suvremenoga doba; ustvari javnopravne isprave od godine 852., dakle, kneza Trpimira, pa sve do 1790., kao i saborske spise i zaključke od 1222. godine do godine 1840. Objavio je tada Kukuljević i glasovitu Zbirku *Listine hrvatske*, tiskane u Zagrebu 1863., s dokumentima pisanim hrvatskim jezikom na glagoljici, ćirilici i latinici. Tiskao je Kukuljević godine 1863. i tada aktualno djelo: *Borba Hrvatah s Mongoli i Tatari*.

Na veliko razočaranje svoga prijatelja biskupa Josipa Jurja Strossmayera, Kukuljević je iste godine 1863. pristao uz politiku državnog kancelara Ivana Mažuranića i njegovu Samostalnu narodnu stranku te je u njezinu glasilu *Domobran*, koji je izlazio tijekom 1864. i 1865. godine, i sam iznosio glavne programske smjernice stranke i Banske vlade

u Zagrebu. Njihova je bit, bitka za hrvatsku unutarnju suverenost u priznavanju habsburške krune, zatim, teritorijalna cjelovitost hrvatskih zemalja, službeni hrvatski jezik, jačanje gospodarske snage zemlje, i stoga je i održana i Prva međunarodna gospodarska izložba u Zagrebu 1864. Međutim, zbog velikosrpskih spletki na Dvoru, nije se smjela zvati *Izložba hrvatske države u Zagrebu*. Godine 1865. Kukuljević je u Zagrebu, u interesu politike Samostalne narodne stranke, objavio i brošuru nošenu idejom federalističkog uređenja Monarhije, pod naslovom *Zakoniti odnošaji Hrvatske, Dalmacije i Slavonije prema Austriji i Ugarskoj*.

Nakon što je Samostalna narodna stranka, koju su podržavali i sam ban Šokčević, ali i zagrebački nadbiskup Juraj Haulik, zbog promijenjenog kursa bečke politike, izgubila godine 1865. izbore, naime Beč se je opredijelio za dualizam, Samostalna narodna stranka izgubila je smisao postojanja, a kancelar Ivan Mažuranić odmah je podnio ostavku. Zbog uznapredovale politike dualizma i skorog sklapanja Austro-Ugarske nagodbe i sam je ban Šokčević u svibnju 1867. podnio ostavku, a novi će ban, ustvari najprije namjesnik banske časti, barun Levin Rauch, iste godine 1867. ukloniti Ivana Kukuljevića s položaja velikoga župana, premda će još neko vrijeme djelovati politički, ali samo kao saborski zastupnik. Zato će godine 1871. anonimno objaviti u Beču brošuru na njemačkome jeziku, pod naslovom: *Die legitimen und historischen Rechte Croatiens und der Ausgleich mit Ungarn* (autorstvo potvrdio drugim izdanjem u Zagrebu 1883), u kojoj je ponovio stajališta o hrvatsko-ugarskim odnosima.

Isključivo znanstveni rad/ *Strictly Scientific Work*

Nakon toga težište Kukuljevićeva rada bit će književnost i znanost. Tada će postati i po drugi puta predsjednik Matice hrvatske, ustvari još uvijek ilirske, kojoj će u skladu s Mažuranićevom politikom, promijeniti zauvijek ime u Matica hrvatska.

Kukuljević je od tada interdisciplinarnim pristupom obuhvatio mnoga područja: pisao je o pravnoj povijesti, gospodarskim i društvenim odnosima, državnim i crkvenim strukturama, narodnim običajima, svakidašnjem životu te znanstvenim i kulturnim zbivanjima, u brojnim časopisima domaćim i stranim.

Zastupao je individualističko shvaćanje povijesti i uvjerenje o sposobnim pojedincima kao pokretačima povijesnih procesa, što je vidljivo u njegovu prvom povijesnom radu »*Nešto iz dogodovštine Velike Ilirije*« koji je objavio u Gajevoj Danici ilirskoj 1842. i koje je nastalo u skladu s tadašnjim uvjerenjem o slavenstvu Ilira.

Napisao je i više biografskih studija o pojedincima i plemićkim obiteljima, među kojima *Pleme grofova Oršićah* (1846.), *Pavao Skalić* (1875.) i *Beatrica Frankopan i njezin rod* (1885.). Osim biografskih portreta *Glasoviti Hrvati prošlih vjekova* (1886.) objavio je zbirke (1856.–1867.) i *Pjesnici hrvatski XVI. vieka* (1858.) te opsežno djelo *Književnici u Hrvatah iz prve polovine XVII. vieka* (1869.), kojima se potvrdio i kao književni povjesničar. Ovim je potonjim djelima Kukuljević znatno pridonio poznavanju starije hrvatske književnosti i kulture uopće.

Treba istaknuti i još nekoje Kukuljevićeve radove, kao što su: *Njeke gradine i gradovi u kraljevini Hrvatskoj* (1869.), *Panonija rimska* (1873.), *Borba Hrvatah u Tridesetoljetnom ratu* (1874.), *Hrvati za nasljednoga rata* (1877.), *Prvovjenčani vladarici Bugara, Hrvata i Srba* (1881.), *Zrin grad i njegovi gospodari* (1883.), *Priorat vranski* (1886.). Osobite zasluge na polju historiografije stekao je Kukuljević pionirskim radom na objavljivanju povijesnih izvora. Svoju je zamisao objavio u brošuri *Conspectus monumentorum historicorum in manuscripto existentium* (Zagreb 1859.), namijenjenoj imućnijim pojedincima radi financijske potpore za daljnja istraživanja, ali i objavljivanja njegovih djela.

Tu su i *Monumenta historica Slavorum meridionalium*. Latinske pak dokumente objavio je u znamenitoj zbirci *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, 1–2* (Zagreb 1874.–1875.) – isprave od 503. do 1200., kao drugi i treći svezak te serije. Kukuljevićeve objavljene zbirke izvora, osobito *Codex diplomaticus*, podvrgnuli su kritici Theodor Sickel (Obzor, 1874, 92) i Franjo Rački (Rad JAZU, 1874; Obzor, 1875, 72–73); priznavši mu znatan trud, ali su također upozorili na slabu koncepciju, nedovoljnu pozornost posvećenu autentičnosti isprava i nedostatak kritičkoga aparata, što je bio povod dugotrajnoj polemici u Obzoru, 1874., 98–99.

Posmrtno su objavljeni Kukuljevićeви opsežni *Nadpisi sredovječni i novovjeki* (1891.), u kojima je zabilježio mnogobrojne danas nepostojeće natpise, te zbirka *Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII.* (Zagreb 1896.). Za tisak je 1859. priredio i danas izgublenu zbirku *Monumenta Serbica* (oko 300 dokumenata do 1300.).

Nezaobilazne su i Kukuljevićeve studije o već spomenutoj zagrebačkoj katedrali (1856.), zatim župnoj crkvi sv. Marka (Koledar Zagrebačkoga društva čovječnosti, 1872.) i *Zvonoljevarstvo u Zagrebu* (Vienac, 1880). Pisao je o zavodu i crkvi sv. Jeronima u Rimu, južnoslavenskim tiskarima 15. i 16. st. kao i *O zbirci Zrinskih u Čakovcu* i *O hrvatskim slikaricama* (Luna, 1856), *Starinama u Zagrebu i okolici* (1875.) te *Spomenicima zlatarstva* (Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva, 1882). *U putnim je uspomename* (1873) upozorio na okrunjeni lik na reljefu u splitskoj krstionici.

Kukuljevićev znanstveni i književni opus, koji je ovdje spomenut u odabranim primjerima, obilježen je i širokim interesom i sklonošću prema kulturnoj povijesti. Unatoč neizbježnim slabostima u segmentima, ipak se Kukuljevića smatra i danas prvim koji je u 19. st. »hrvatsku historiografiju prenio na naučnu podlogu« – tako su također svjedočili i već spomenuti Franjo Rački, Tadija Smičiklas, Ferdo Šišić, u novije vrijeme Jaroslav Šidak, i drugi.

U ovom prikazu nisu navedeni Kukuljevićeви književni radovi

Prof. dr. sc. Agneza Szabo (u miru)
Nehajska 22, 10000 Zagreb
agneza.szabo@zg.t-com.hr

Likovni prikazi Ivana pl. Zajca

Art Reviews of Ivan pl. Zajc

Nada Bezić

Opus Ivana Zajca (1832.–1914.) danas je poznat po njegovim najznačajnijim (i najpopularnijim) skladbama: opere *Nikola Šubić Zrinjski* (1876), vrlo uspješnih popijevki, zborovima (*U boj, u boj*) i misama Zajc je svojom mnogostranom glazbenom djelatnošću kao dirigent, skladatelj, pedagog i ravnatelj glazbene škole Hrvatskoga glazbenog zavoda obilježio razdoblje od 1870., kad je došao u Zagreb, do kraja 19. stoljeća. Ovaj put upoznat ćemo ga drukčijim pristupom – od prve fotografije sa zaručnicom do najnovijih spomenika i dizajna temeljena na njegovu liku.

Ključne riječi: Ivan pl. Zajc, hrvatski muzičar, ikonografija

BEZIĆ, N., 2016, *Art Reviews of Ivan pl. Zajc*. Vol. 13, No 1: 57 –??

The Opus of Ivana Zajc (1832–1914) is known nowadays for his most important (and the most popular) music pieces: Opera Nikola Subic Zrinski (1876), very successful chants, choirs (Let's fight a battle) and masses. With is its versatile musical activity as a conductor, composer, teacher and headmaster of the Music School of the Croatian Music Institute, Zajc marked the period from 1870, when he arrived to Zagreb, until the end of the 19th century. This time we will introduce him through a different approach, from the first photograph with his fiancée, to the most recent monuments and designs based on his character.

Key words: Ivan pl. Zajc, Croatian musician, iconography

Likovni prikazi muzičara naoko su rubna i zapravo vrlo rijetka tema u hrvatskoj muzikologiji. Do sada postoji samo jedan primjer, ikonografija portreta Vatroslava Lisinskog. O tome je pisao Franjo Kuhač u svojoj knjizi *Vatroslav Lisinski i njegovo doba*, čije je prvo izdanje objavljeno 1887., kada su Kuhaču još bili dohvatni ljudi koji su poznavali Lisinskog. Na Kuhača se nadovezao Lovro Županović unutar svoje kapitalne monografije o Lisinskom (*Vatroslav Lisinski /1819–1854/ – život, djelo značenje*, Zagreb, 1969), a nedavno je objavljen i prilog istraživanju autentičnosti prvog portreta Lisinskog (Marijana Pintar i Nada Bezić: Novi podaci o portretima Vatroslava Lisinskog /uz 160. godišnjicu smrti/, *HaGeZe*, XVII/2014, 8, 1). Pokazatelj povećanog interesa za ikonografiju je i *Hrvatski biografski leksikon*, koji u posljednjim svescima načelno navodi u okviru biografija izbor likovnih prikaza istaknutih osoba.

Najraniji likovni prikazi važnijih zagrebačkih muzičara vrlo su neobični, pa čak i bizarni. Prvi muzičar u Zagrebu čiji si fizički izgled možemo donekle predočiti je Bernardus Monte, ugledni građanin i orguljaš u crkvi sv. Marka sredinom 17. stoljeća. Njegov je portret doduše nastao stotinjak godina poslije, kad je slikar Ivan Ranger u tada pavlinskoj crkvi u Remetama na jednoj freski naslikao bolesnog Monteja kako se zavjetuje sv. Mariji Remetskoj. Sljedeći je primjer jedini likovni prikaz najzaslužnijeg zagrebačkog muzičara prvih desetljeća 19. stoljeća Georga (Jurja) Karla Wisner von Morgensterna. Budući da je bio zborovođa katedralnog zbora, pokopan je u katedrali 1855. godine. Za vrijeme potresa koji je 1880. uništio katedralu, kamenje je u padu oštetilo i Wisnerov grob, a dežurni je fotograf to ovjekovječio te je tako nastao „portret“ Wisnerova kostura.

Ivan Zajc prvi je zagrebački, štoviše i hrvatski muzičar čija je ikonografija prilično brojna. Živio je u doba kad je fotografija već bila etablirana kao način bilježenja društvenog života, bio je dovoljno imućan da si nabavi uljani portret, te dovoljno poznat da njegovi portreti cirkuliraju ne samo u Hrvatskoj nego i u Austro-Ugarskoj monarhiji. U mojem dosadašnjem istraživanju sakupljeno je 57 likovnih prikaza Ivana Zajca među kojima je najviše fotografija, po brojnosti slijede crteži i grafike, zatim skulpture i reljefi te slike. Građa se nalazi u muzejima, knjižnicama, arhivima i privatnim zbirkama u Zagrebu, Rijeci i Beču te kod potomaka Ivana Zajca u Zagrebu.

Slika 1. Nepoznati autor, grafika, objavljeno 1925./ *Unknown author, graphics, published 1925*

U ovoj fazi istraživanja bilo je moguće identificirati 25 autora. Neki su autori bili vodeći umjetnici unutar svojeg područja, npr. fotograf Gjuro Varga, kipari Robert Frangeš Mihanović, Fran Kršinić i Vanja Radauš te slikar Ferdo Quiquerez. Skupina radova kojima nije bilo moguće identificirati autore sastoji se od 12 fotografija, od kojih je međutim većina privatno-obiteljske naravi, te 7 crteža i grafika. Jedini anonimni rad koji zaslužuje da se njegov autor identificira, portret je koji je obilježio prva desetljeća nakon Zajčeve smrti budući da je odabran za korice dviju važnih publikacija, Gogline studije o Zajcu i kataloga Zajčeve radne sobe (sl. 1). Očito je učinjen prema po-

prsu stanovitog Bogoslava Tichyja, češkog tenora angažiranog u zagrebačkoj operi u sezoni 1909./1910. Tichyjevo poprsje Zajca, nastalo vjerojatno 1909., jedina je skulptura za čije postojanje znamo samo preko fotografije objavljene u formi razglednice i na programu izvedbe opere *Nikola Šubić Zrinski*. Tichy je vjerojatno nakon 1910. otišao iz Zagreba, a sudbina poprsja ostala je nepoznata.

Paradoksalno je da su dva likovna prikaza Ivana Zajca, u današnje doba vrlo često iskorištavana, crtali ne previše poznati ili gotovo nepoznati umjetnici. Riječki slikar Francesco Pauer autor je jedinog prikaza Zajca iz riječkog razdoblja: mladi skladatelj sjedi u fotelji ležerno prekrštenih nogu, a u desnoj ruci drži arak nota. Litografiju s tim crtežom

objavio je 1860. Ercole Rezza, riječki knjižar, tiskar, novinski urednik i nakladnik. Pauer je bio autor riječkih veduta; u razdoblju kad je nastao portret Zajca naslikao je i riječku *Tvornicu papira*. Gotovo se ništa ne zna o Sjepanu Kovačeviću koji je izradio 150 litografija, pa tako i portret Zajca za velebnu publikaciju *Album zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća* (Zagreb, 1900) što ju je sastavio Milan Grlović. U uvodu faksimilnog izdanja *Albuma* (Zagreb, 1992) Petar Strčić citira Grlovića, koji je zapisao kako je Kovačević „vrsni risar“, ali ne donosi nove podatke o njemu.

Kada je riječ o autorima portreta Ivana Zajca, upada u oči da ima mnogo stranaca, to su bili kipari i slikari na privremenom radu u Zagrebu. Austrijski slikar Alexander Demetrius Goltz oslikao je 1895. godine strop gledališta u novosagrađenom kazalištu u Zagrebu, a u luneti iznad pozornice naslikao je i razmjerno mali portret Ivana Zajca (sl. 2). To je bila do tada najveća počast nekom muzičaru u Zagrebu (toliko drugačija od portreta orguljaša Montea u pavlinskoj crkvi!), četvrt stoljeća prije nego što je postavljeno prvo muzičarsko spomen-obilježje,

Slika 2. A. D. Goltz, zidna slika, 1895. (foto: Ante Topić) / A. D. Goltz, mural, 1895. (Photo: Ante Topic)

tj. spomen-ploča Lisinskom u Ilici 37, na mjestu gdje je stajala njegova rodna kuća, 1919. godine. Možemo pretpostaviti da je Zajčev lik odabran za strop kazališta prije svega zbog njegova opernog opusa, a manje zato jer je bio istaknuti ravnatelj zagrebačke opere, tim više što u doba izgradnje HNK više nije bio na toj funkciji. Stropom dominira lik Kraljevića Marka i njegova konja, a od ostalih osam likova samo se jednog (uz Zajca) može do neke mjere identificirati, zahvaljujući narodnoj nošnji koja otkriva da je riječ o seljaku iz Šestina. Vjerojatno je zato Zajc, kao jedina realna osoba, izdvojen u naslikanom okviru što ga nose dva mala putta. Nije poznato tko je sugerirao Goltzu motive za strop, zasigurno ne tadašnji intendant Stjepan Miletić, koji s Goltzovim uratkom nije bio ni malo zadovoljan. Zanimljivo je da su Fellner i Helmer, arhitektonski dvojac koji je projektirao kazalište, iste godine dovršili i koncertnu dvoranu *Tonhalle* u Zürichu. Tamo su na stropu likovi osmorice velikih skladatelja, od kojih je 1895. bio živ samo Johannes Brahms. Za razliku od Zajca, Brahms nije znao da njegov lik resi strop i prema nekim svjedočanstvima zaprepastio se kad je na otvorenju, gdje je bio u funkciji dirigenta, ugledao sebe.

U Zajčevoj ikonografiji crteži i grafike su iznimno važni. Zahvaljujući mogućnostima umnažanja lik Ivana Zajca postao je poznat širim slojevima društva. Zajčevi portreti nisu kolali samo Hrvatskom nego i diljem Monarhije, a njihovi su autori bili i stranci (i to u desetljeću nakon što je Zajc otišao iz Beča!): austrijski litografi i slikari Ignaz Eigner i Franz Würbel te češki slikar i ilustrator Josef Mukařovský. Očito je da su neke grafike nastale prema fotografijama. Vjerojatno je Zajc poštom slao svoju fotografiju iz koje bi

Slika 3. F. Würbel, grafika, 1880.(?) / F. Würbel, graphics, 1880 (?)

onda lokalni majstori izrađivali portrete. Osobito se ističe litografija Franza Würbela jer je pripadala nizu njegovih portreta istaknutih osoba objedinjenih u ciklusu *Das Parlament* i objavljenih u Beču 1880. (sl. 3).

U tiskanim muzikalijama prvi se put lik Ivana Zajca pojavljuje krajem 1884., u prvom izdanju klavirskog izvotka opere *Nikola Šubić Zrinjski*. Nažalost, u publikaciji se ne navodi autor crteža, kao ni u kratkom novinskom osvrtu u *Narodnim novinama*, gdje piše samo da je „na drugom listu liepa, dobro pogodjena slika kompozitora.“ Portret iz 1907. godine prvi je iskorak iz dotadašnjih crteža i grafika rađenih prema fotografijama. Anonimni je autor dao vlastito viđenje Zajca, premda

samo u funkciji detalja na koricama publikacije *Spomenspis u proslavu sedamdesetgodišnjice rođenja i dovršenja 1000. opusa hrvatskog skladatelja Ivana pl. Zajca* (sl. 4).

Među rezultatima mojeg istraživanja likovnih prikaza Ivana Zajca ističu se prilozi za identificiranje trojice autora Zajčevih portreta iz skupine skulptura i reljefa. Prvi je slučaj najzanimljiviji. Na spomeniku Ivanu Zajcu postavljenom ispred Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci i na podnožju toga spomenika nije zapisano ime autora. Neki dobri poznavatelji riječke kulturne baštine pišu da je taj spomenik izradio kipar Belizar Bahorić. U svojoj monografiji o Bahoriću autorica Vanda Ekl uopće ne spominje taj spomenik, ali zato u katalogu Bahorićeve retrospektive iz 2002. Boris Toman navodi kako je Bahorić spomenik Zajcu „realizirao na osnovi predložka Frangešove statue uvećavši njegove dimenzije do prirodne veličine.“ Uistinu, kada se spomenik uspoređi sa sadrenom statuetom Zajca koju je 1907. izradio Robert Frangeš Mihanović, a čuva se u Gliptoteci HAZU, lako se može ustanoviti da se radi o istoj skulpturi u dvije veličine.

Drugi slučaj identificiranja vodi nas u stalni postav Muzeja grada Zagreba gdje se nalazi rekonstrukcija radne sobe Ivana Zajca, a u njoj Zajčevo poprsje. Dosadašnja literatura o Zajcu kao i inventarne knjige MGZ-a ne navode autora poprsja. Međutim, prema potpisu koji sam pronašla na stražnjem dijelu poprsja, autor je talijanski kipar Giuseppe Moretti koji je oko 1880. živio i radio u Zagrebu. Zanimljivo je da hrvatska literatura o Morettiju navodi Zajčevo poprsje unutar njegovih djela, no istraživačima Zajčevog života i ostavštine to je promaklo. Riječ je o najstarijem od pet poprsja Ivana Zajca.

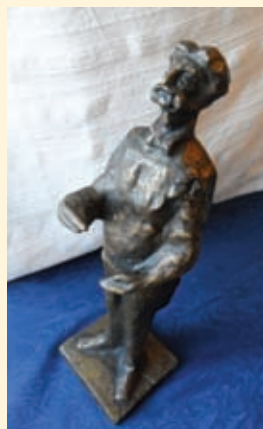

Slika 4. Nepoznati autor, crtež, objavljeno 1907./ Unknown author, drawing, published in 1907

Slika 5. Rudolf Spiegelner (?), reljef, 1920. (?) / Rudolf Spiegelner (?) Reljef, 1920 (?)

Posljednji primjer donosi još uvijek nepotvrđenu tezu. Postoje dva primjerka reljefa s likom Ivana Zajca pričvršćena na drvenu podlogu, bez oznake autora (sl. 5). Slučaj je htio da se u albumu razglednica unutar osobnog fonda Gjuro Eisenhuth u Zbirci arhivske građe Hrvatskoga glazbenog zavoda (HGZ) čuva i razglednica s fotografijom vrlo sličnog reljefa koji prikazuje Vatroslava Lisinskog. Kao autor označen je Rudolf Spiegler, kipar čija se ostavština čuva u Muzeju grada Zagreba. Kako sam doznala od Hele Vukadin-Doronjga, voditeljice Zbirke skulptura u Muzeju, do sada nije bilo poznato da bi Spiegler izradio portret Zajca, niti se takav čuva u Muzeju. Mladi je kipar 1920. imao svoju prvu izložbu u Zagrebu, a Vladimir Lunaček je o tome napisao dosta nepovoljnu kritiku, iz koje međutim možemo razabrati da se radi upravo o seriji portreta čiji je dio bio gotovo sigurno i Zajčev portret.

Slika 6. Zvonimir Kamenar, statueta, 1973./ Zvonimir Kamenar, Statuette, 1973

Sudbina skulptura koje prikazuju Zajca uistinu je raznolika. Dvije skulpture, javno sti posve nepoznate, danas su u privatnom vlasništvu i nalaze se u dva zagrebačka doma. Mala statueta kipara Zvonimira Kamenara dvadesetak godina nakon svog nastanka poklonjena je dirigentu Zoranu Juraniću na *Zajčevim danima* 1995. kao priznanje „za izniman udio u istraživanju i scenskom predstavljanju Zajčeva opernog opusa“ (sl. 6). Druga je statueta zapravo model za spomenik Zajcu što ga je trebao napraviti Belizar Bahorić. Godine 1994., dvanaest godina nakon što je za Rijeku izradio spomenik prema Frangešu, Bahorić je napravio idejno rješenje za spomenik Zajcu u povodu 80. godišnjice skladateljeve smrti. Inicijator za postavljanje spomenika bio je Zagrebački ljetni festival unutar Koncertne direkcije Zagreb, a predviđena lokacija ugao Streljačke i Mesničke ulice, no ideja nije nikada zaživjela. Jedini su trag o tome letak s fotografijom idejnog rješenja koji se čuva u Odsjeku za povijest hrvatskog kazališta HAZU i nekoliko varijanti statueta u vlasništvu kiparova sina.

Tri slike Ivana Zajca potječu iz triju razdoblja njegova života: početka boravka u Zagrebu 1870-ih, doba vrhunca slave 1895. i iz jubilarnih godina 1911./1912. Svaka nosi svoje zanimljivosti. O stropnoj slici u HNK iz 1895. je već bilo riječi. Ferdinand Quiquerez portretirao je Zajca i njegovu suprugu i te su slike bile na centralnoj poziciji u Zajčevoj radnoj sobi, danas rekonstruiranoj u stalnom postavu Muzeja grada Zagreba. Zajca i Quiquereza povezuje i činjenica da su u sezoni 1886./1887. zajedno bili u uredništvu književnog časopisa *Balkan* – Quiquerez za likovnu, a Zajc za glazbenu umjetnost. Upravo 1886. godine Quiquerez je, po svoj prilici prema nekom predlošku, naslikao portret Zajčeva oca, a vjerojatno je autor i portreta skladateljeve majke. Sačuvana su dva para tih portreta, a nalaze se u Muzeju grada Zagreba i u Muzeju grada Rijeke. Duška Sekulić, autorica projekta restauracije riječkog para slika, piše kako je Quiquerez „navodno

tradicionalno portretirao članove obitelji Zajc“, što znači da je možda portretirao i skladateljevu djecu.

Autor povelje što ju je Zajc 1912. dobio u povodu svojega 80. rođendana od zagrebačkoga glazbenog društva „Jednakost“ stanoviti je Franjo Skazedonig. Za razliku od stropa HNK, ovdje je Zajc u svojem svakodnevnom okruženju, uz pjevački zbor, a s desne su strane „Zajčeve lokacije“, HGZ i kazalište. Slijeva su prikazani gradovi Varaždin i Karlovac.

Najposebnije je, međutim, društvo koje Zajcu prave likovi na zidnoj slici bez naslova što ju je 1992. u kafiću *Potepuh* na Opatovini u Zagrebu naslikao Rudolf Labaš. Zajc ima počasno centralno mjesto, neposredno uz njega su Matoš i Krežma sa svojim glazbenim instrumentima (violončelom i violinom), a sučelice im je dirigent Lovro Matačić. Na slici je dvadesetak likova iz hrvatske povijesti i kulture, među kojima su umjetnici (npr. Krleža), političar (ban Jelačić), ali i likovi s poznatih slika (Kraljevićev *Bonvivant* i Račićevi *Majka i dijete*).

Na fotografijama možemo pratiti lik Ivana Zajca tijekom više od pola stoljeća. Prva fotografija potječe vjerojatno iz 1857., prikazuje Zajca sa zaručnicom i dragocjen je doprinos istraživanjima početaka fotografije u Rijeci. Autor je nepoznat. Na fotografijama Zajc većinom pozira sam, a kad je s njime još netko, to su članovi uže i šire obitelji (8 fotografija). Specifičnost je ove skupine građe grupiranje: po nekoliko fotografija učinjeno je u razdoblju Zajčeva dolaska u Zagreb i početkom 1890-ih, a osobito se ističe serija od pet fotografija iz 1907. godine, koja nam otkriva i dio mogućnosti fotografskog atelijera poznatog fotografa Rudolfa Mosingera. Zajčeve su fotografije mnogi umjetnici uzeli kao predložak za svoja djela – kako za vrijeme skladateljeva života tako i poslije, poput već spomenutog Labaša.

Slika 7. Gjurio Varga, fotografija, najkasnije 1884. / Gjurio Varga, photo, not later than in 1884

Važnost nekih fotografija potvrđuje i činjenica da su bile aktualne i više desetljeća nakon nastanka. Primjerice, fotografija što ju je najkasnije 1884. načinio Gjurio Varga (sl. 7) poslužila je gotovo 30 godina poslije kao osnova dizajna razglednica tiskanih u povodu 40. godišnjice Hrvatskog pjevačkog društva „Kolo“. Ista je fotografija iskorištena za još dvije reprezentativne prigode: zajedničku fotografiju bivših Zajčevih učenika u Rijeci 1892. te kolaž s fotografijama učitelja glazbene škole HGZ-a 1895. u povodu Zajčeva jubileja.

Posebna su dragocjenost fotografije što su ih sačuvali Zajčevi potomci, jer zahvaljujući njima imamo priliku zaviriti u skladateljev privatni život u svakodnevnom okruženju bez posebnih poziranja u fotografskom ateljeu. Na njima je Zajc daleko ležerniji nego na službenim fotografijama, a takav mu je i izbor odjeće,

pa i pokrivala za glavu. Na fotografiji s praunucima Ivom i Stevom Markovićem Zajc ima slamnati šešir koji se čak navodi u katalogu Zajčeve radne sobe: »br. 20. Zajčev slamnati šešir, kojega je rabio posljednje ljeto na imanju svoga sina, pa je u njem fotografiran posljednji put u svom životu«. Ovaj je podatak autorica kataloga Antonija Kassowitz-Cvijić dobila vjerojatno od članova Zajčeve obitelji.

Postoje tri fotografije Zajca iz 1914., snimljene istoga dana u vrtu Zajčeve porodice na Kamenjaku u Zagrebu. Na jednoj od njih stari je Zajc gotovo neprepoznatljiv, pa je uistinu neobično da ju je netko odabrao za brošuru u spomen Zajcu što ju je 1915. objavila Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«.

Prema uobičajenoj praksi svoga vremena, Zajc se, kao ugledna i popularna osoba iz umjetničkog svijeta, pojavljuje na razglednicama. Vjerojatno je najstarija razglednica ona objavljena očito u povodu otvorenja zgrade HNK 1895., jedna u nizu razglednica koje su uz zgradu prikazivale i najistaknutije kazališne ličnosti (npr. postoji razglednica s likom pjevačice Micike Freudenreich). Zajc je pisao prijatelju i potpisao se svojim nadimkom Muki.

Kada se osamdesetak godina poslije slavio Zajčev jubilej, 150. godišnjica rođenja, zagrebački je ilustrator Krešimir Skozret za nekada vrlo čitanu reviju *Studio* napravio sličan kolaž, upotrijebivši međutim originalni Zajčev portret iz *Albuma zaslužnih Hrvata*.

Zajčev lik dospio je i na svakodnevne uporabne predmete kao što je to bila kajdanka u nakladi poznatog zagrebačkog knjižara i nakladnika Stjepana Kuglija. Prema varijanti imena nakladnika znamo da je kajdanka tiskana između 1902. i 1919. (dakle možda još za Zajčeva života), ali zadržala se u uporabi još barem jedno desetljeće. Ironično je da su 1930. godine, kada su skladatelj Antun Dobronić i njegovi sljedbenici tzv. nacionalnog smjera u glazbi već temeljito srušili Zajca s pijedestala hrvatske glazbe, djeca učila *solfeggio* iz kajdanke na kojoj je, doduše jedva prepoznatljiv, bio lik Zajca.

Danas nekoliko ustanova nosi ime Ivana Zajca – glazbena škola u Zagrebu, osnovna škola u Rijeci i HNK u Rijeci, ali Zajčev je lik jedino u logotipu kazališta, i to već desetljećima. Doduše, u prvoj je varijanti grafički tako bio oblikovan da je gotovo neprepoznatljiv, a danas je definitivno presitan u odnosu na cjelinu logotipa. Zajčev lik i djelo njeguju se i drugdje u njegovom rodnom gradu Rijeci. Godišnja manifestacija »Zajčevi dani« započela je 1993. i u njezinim se prvim brošurama koristio, razumije se, jedini riječki portret Zajca, poznata

Slika 8. Izabela Peculić, društvena igra Art MemoRI – igra u muzeju i muzej u igri, Rijeka: Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, 2012./ Izabela Peculić, *social game Art Memory – a social game in the museum and a museum in the game*, Rijeka Maritime and History Museum of Croatian Littoral Rijeka, 2012

litografija iz 1860. „Zajčevi dani“ su u budućim godinama imali i zanimljiva dizajnerska rješenja, primjerice Zajčeva lika sačinjenog poput kolaža od sitnih nota. A da se lik Ivana Zajca usječe u pamćenje djece i mladih, pobrinuo se Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka. Sjajno zamišljena varijanta omiljene društvene igre *memory* s domišljatim nazivom *Art MemoRI* donosi muzejske izložke kao paletu osnovnih podataka o prošlosti Rijeke, a par koji predstavlja glazbenu umjetnost su Ivan Zajc i graditelj violina Franjo Kresnik (sl. 8).

Istaknutu poziciju koju ima Ivan Zajc u hrvatskoj glazbenoj baštini možemo ojačati i novim spoznajama. Zajc je po svoj prilici prvi hrvatski skladatelj čiji se lik pojavljuje na nekoj tiskanoj muzikaliji, a dok se ne provede detaljno istraživanje ikonografije Vatroslava Lisinskog, bit će da je Zajc i prvi čiji je portret bio distribuiran putem razglednica. K tomu, on je, uz Vlahu Paljetka u Zagrebu i Franju Krežmu u Osijeku, jedini muzičar koji u Hrvatskoj ima spomenik s likom u prirodnoj veličini. Nadalje, Zajc je prvi naš muzičar kojeg možemo vidjeti na privatnim fotografijama mimo strogoće fotografskog atelijera, u nekom vrtu ili u krugu obitelji.

Osim fotografija, samo je 15 likovnih prikaza iz razdoblja Zajčeva života, to su: 8 crteža i grafika, 3 slike i 4 skulpture. Nakon toga međuratno razdoblje obilježava poprsje Frana Kršinića, ponajviše zbog ekskluzivnosti mjesta na kojem je bilo postavljeno, u auli HNK u Zagrebu. Znakovito je da lik Zajca nakon 1943. (otkada potječe poprsje Vanje Radauša) nestaje iz obzora umjetnika, skromno se pojavljuje tek 1973. kao statueta riječkog umjetnika Kamenara koja tek u 1990-ima biva poklonjena da bi završila u jednom zagrebačkom domu. Pravi povod za povratak Zajca kao inspiracije likovnih umjetnika bila je njegova obljetnica 1982. godine, prije svega postavljanjem spomenika na Kazališnom trgu u Rijeci, a 1990-e su ga logotipom riječkog HNK, raznim oblicima aktivnosti „Zajčevih dana“ i obnovljenim glazbenim izdanjima ponovno oživjele, može se slobodno reći do današnjih dana.

U osnovnoj literaturi o likovnim umjetnicima koji su portretirali Zajca nema mnogo stručnih mišljenja o portretima Ivana Zajca. Neki povjesničari umjetnosti jedva da ih i spominju, npr. Božena Kličinović u monografiji o Frani Kršiniću. Drugi imaju i kritičke zamjerke, poput Marine Bregovac Pisk koja za Quiquerezove portrete bračnog para Zajc, nastale u najranijoj slikarovoj fazi, tvrdi da su »nespretno slikani, odaju nedostatnu slikarsku izobrazbu«, premda portret Natalije Zajc »pokazuje minuciozno biedermeierovsko slikanje nakita i odjeće«. Kada se k tome uzme u obzir uočljiva sličnost Zajčeva portreta s fotografijom iz istog razdoblja te je ta slika možda nastala prema fotografiji, uklapa se mišljenje Bregovac Pisk da Quiquerezovi »portreti rađeni prema fotografijama (...) neće ni izdaleka imati živost ostalih portreta.«

Postoje i različita tumačenja iste skulpture. Zdenka Marković piše da je Frangeš Mihanović pri izradi statuete iz 1907. »uhvatio Zajca onako jednostavno i prirodno, kako ga je val svakidašnjice donio pred njega,« a Boris Toman uvećanje te skulpture, danas na

riječkom trgu, opisuje kao »zamišljenog gospodina s cilindrom koji odsutan i zadubljen u svoje glazbene partiture stoji ispred gradskog kazališta čekajući premijeru svoje najnovije opere.« Kako je pokazalo ovo istraživanje, izvor za Frangešovu skulpturu i Bahorićevo uvećanje bio je mnogo jednostavniji: fotografija iz atelijera Rudolfa Mosingera, daleko od prirodnosti svakidašnjice ili zadubljenosti u komponiranje.

Nadalje, možemo se zapitati koliko likovni prikazi mogu sugerirati da se radi o umjetniku, preciznije rečeno o skladatelju i dirigentu. Samo je jedan takav primjer, fotografija Zajca kako piše za svojim radnim stolom, međutim promatrač ne može znati je li riječ o skladatelju ili piscu.

Kad je riječ o kontekstu u kojem se pojavljuje lik Ivana Zajca, nameće se jedna osoba – Vatroslav Lisinski. Kao što Zajc i Lisinski dijele 19. stoljeće u osnovnim pregledima povijesti glazbe budući da su bili ključni muzičari, tako su i putem spomen-obilježja združeni na nekim zagrebačkim glazbenim lokacijama, poput aule zagrebačkog HNK i koncertne dvorane HGZ-a, gdje je oba poprsja radio Vanja Radauš. Još trojica umjetnika radili su ih kao par, točnije kao par poprsja ili reljefa: Frangeš Mihanović, Kršinić i Spiegler. To nas dovodi i do pitanja gdje sve u Zagrebu *nema* lika Ivana Zajca, a, upravo suprotno, postoji lik Lisinskog, »glazbenog heroja Zagreba«? Na Mirogoju je Lisinski prezentiran reljefom u Ilirskom paviljonu, a nedaleko je na grobnici obitelji Zajc i Dolovčak zapisano samo Zajčevo ime i titula »vitez reda Franje Josipa I.«. Drugi je primjer znakovitiji. Na zidnoj slici Vlahe Bukovca *Razvitak hrvatske kulture* u čitaonici u Hrvatskom državnom arhivu (nekadašnjoj Sveučilišnoj knjižnici) naslikan je samo jedan muzičar – Lisinski. K tome, pokušaj da se 1994. postavi spomenik Zajcu u Zagrebu je propao, a za razliku od toga Lisinskom su podignuta dva spomenika na otvorenom. Ni u osnovnoj glazbenoj školi koja nosi Zajčevo ime nema njegova lika, dok četiri zagrebačke glazbene škole imaju poprsja osoba po kojima se zovu. Dakle možemo zaključiti da je današnja prisutnost Zajčeva lika u Zagrebu dijametralno suprotna velikoj slavi u kojoj je uživao za života.

Dr. sc. Nada Bezić
Voditelj knjižnice HGZ
Gundulićeva 8
Zagreb

Raznolikosti među plemstvom Zagrebačke županije u doba kralja Žigmunda Luksemburškoga (1387.-1437.)

The Diversities among the Nobility of the Conty
of Zagreb During the Reign of Sigismund of
Luxemburg (1387-1437)

Suzana Miljan

Područje srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, a onda posljedično i kraljevstva Slavonije, spada u zemlje tzv. brojnog plemstva, jer ono brojčano zauzima do oko 3–5% populacije (za razliku od zemalja kršćanskog zapada gdje je broj puno niži) i odigralo je jednu od najvažnijih uloga u društvenom i političkom životu. Srednjovjekovnu su Slavoniju u doba kralja Žigmunda sačinjavale tri veće županije – Zagrebačka, Križevačka i Varaždinska (koja je činila Zagorsko kneštvo, u privatnim rukama obitelji Celjski), uz dodatak manje, Virovitičke (koja je bila privatna posjed kraljice). U ovome izlaganju predstaviti će se plemstvo Zagrebačke županije, koja je izabrana zbog svoje prostorne zaokruženosti i ne prevelike površine za istraživanje, kao i položaja na granici srednjovjekovne Slavonije prema srednjovjekovnoj Hrvatskoj, gdje su se prožimali utjecaji hrvatskog i ugarskog običajnog prava. Ujedno je specifična, jer se ondje može pronaći širok spektar društvenih skupina, od nižeg plemstva (na području Turopolja ili Moravča) do visoke aristokracije (knezova Zrinskih i Kostajničkih, grofova Celjskih, Albena, obitelji Toth i Henning od Susedgrada, Lipovečkih de Surdisa, pojedinih ogranaka Frankopana te Töttösa od Báhmonostora). Glavnom se hipotezom nudi da te kategorije nisu bile strogo definirane niti zatvorene, te da je povezanost s krunom i legalističkom politikom mogla dovesti do socijalnog i ekonomskog uspona. Potom će plemstvo biti predstavljeno

Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom *Izvori, pomagala i studije za hrvatsku povijest od srednjeg vijeka do kraja dugog 19. stoljeća* (IP-2014-09-6547).

po porijeklu, točnije, kako je porijeklo utjecalo na formiranje plemićkog društva županije, jesu li pripadnici domicilnog plemstva u različitim svojim slojevima dopuštali prihvrat stranog stanovništva u svoje redove usprkos tadašnjem etnicitetu. Postavit će se i pitanje mobilnosti plemićkog stanovništva unutar županije: jesu li onda stranci bili skloniji mijenjanju svoga položaja ili se više igralo na kartu utvrđivanja statusa i mjesta obitavanja. Komentirat će se ukratko i doprinos koji su imali stranci na potencijalne promjene u društvenom ophođenju unutar plemstva županije. Postavit će se i pitanja ženidbenih strategija županijskog plemstva, službenika i sustava familijara te odnosa prema Kruni Sv. Stjepana, odnosno prema kralju, dvoru, banu te županijskim dužnosnicima.

Ključne riječi: plemstvo, Zagrebačka županija, Žigmund Luksenburški

MILJAN, S. 2016. *The diversities among the nobility of the county of Zagreb during the reign of Sigismund of Luxemburg (1387-1437)* Herald of Croatian Nobility Association Vol. 14, N. 1: xx-yy.

In the medieval period, the nobility was a social group which was rather diverse according to its wealth, position, social influence and engagement, origin, geographical position or mobility. Many of the aforementioned categories were not entirely closed, so it was possible that nobleman's position was improving or decreasing. Hungarian historiography was introduced a model of three basic categories: from magnates through gentry or mid-ranked nobility to lesser nobles or castle warriors. These divisions were not the only ones possible, but they were necessary to form a certain framework to research the complexity of social relations within the nobility of the county of Zagreb in medieval period. The model employed here was over simplified, since there was a thin line between poorer magnates and richer gentry; however, the nature at this moment does not allow further development in sub-categories more refined. The problem was presented at another level, namely which individuals domicile in the county, which immigrated or which were foreigners. Magnates and gentry could have been domicile according to origin, immigrants and foreigners. Castle warriors, on the other hand, were only domicile in the county. In general, the individuals who immigrated in the county were rarer on the temporary basis and more frequent on the permanent one. Thus, we can observe two waves of immigration – in the Angevin period, so that the generation became permanent until Sigismund period, and precisely thence, when happened the second wave of immigration because of the interests of the crown.

Key words: nobility, Zagreb Count, Sigismund of Luxembourg

U srednjem vijeku plemstvo je bilo društvena skupina koja je bila izrazito različita po svojem bogatstvu, položaju, društvenom utjecaju i angažmanu, porijeklu, geografskom smještaju ili mobilnosti. Mnoge od tih kategorija nisu bile posve zatvorene pa je bilo moguće tijekom života plemića da poboljša ili pogorša svoj položaj, dosegne viši

društveni ugled unutar svoje zajednice, županije ili kraljevstva, oženi se nasljednicom ili mu se kćer uda za nasljednika, preseli se i poveća posjed, ili mu se on zbog nedjela posve oduzme. Plemstvo Slavonije nije se u tom pogledu nimalo razlikovalo od onoga Zapadne Europe ili naših bližih i udaljenijih susjeda. Sustav društvene i administrativne organizacije društva počinjao je na sustavu tvrdih gradova. Unutar njih te oko njih živjelo je nekoliko različitih vrsta plemstva. Unatoč tome što se od dekreta Ludovika I. iz 1351. propagira stav da je bila riječ o jednom i istom plemstvu (*una eademque nobilitas*), u praksi se očituju razlike između njih. U idućim redcima predstaviti ću strukturu plemstva Zagrebačke županije na nekoliko različitih načina. Predstaviti ću ih prema pripadnosti sloju, porijeklu i kretanju po županiji.

Žigmund Luksenburški
Sigismund of Luxembourg

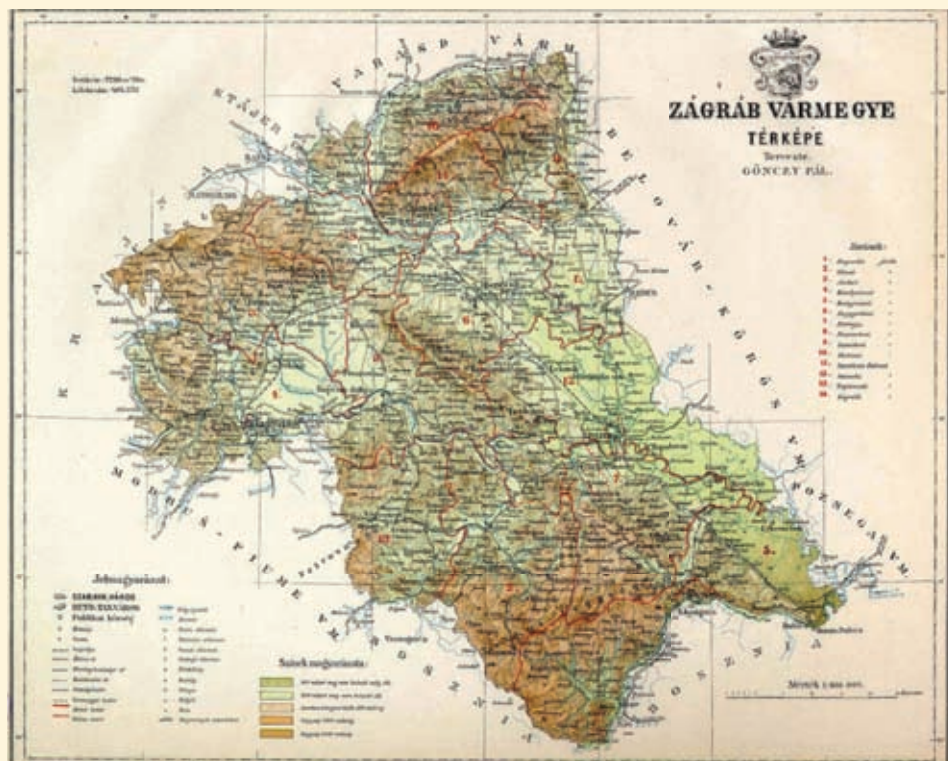
Pitanje stratifikacije plemstva koje je u svojim razvojem slično onim slavonskim, razradila je mađarska historiografija.¹ Osnova za to bilo je djelo Pála Engela naslovljeno *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében*.² Autor je napravio podijelu plemića županije Ung na veleposjednike, plemiće srednje posjedovne moći te niže plemstvo na temelju izvora iz Mađarskog državnog arhiva u Budimpešti. Dakle, stratifikacijski je podijelio plemiće na veleposjednike (*nagybirtokosok*) koji posjeduju otprilike od 150 do 300 kmetskih selišta, plemiće srednje posjedovne moći (*középbirtokosság*) koji su posjedovali od 20 do 100 selišta, te niže plemstvo. Najvažnijim dijelom plemstva u županijskim okvirima smatrao je srednji posjedovni sloj, jer je on imao vodeću ulogu na razini županije, njegovi članovi bili su županijski dužnosnici, kaštelani i drugi službenici magnata te su nosili titule *egregius*. Engellova istraživanja utjecala su na mnoge generacije mađarskih kolega. Tamás Pálosfalvi postavio je svoje istraživanje što je moguće sličnije Engellovom, naglašavajući tako da srednji posjedovni sloj čine oni plemići koji se nazivaju u latinskim izvorima *egregii* te nose titulu magistara.³ Relativno nedavno mlađi mađarski kolega István Kádas počeo je istraživati istu problematiku na području sjeverne Ugarske.

¹ Za pitanje istraživanja županijskog plemstva, vidi: Suzana Miljan, "Opaske o istraživanju županijskog plemstva i mogućnosti usporedbe s plemićkim društvom Zagrebačke županije u kasnom srednjem vijeku", u: *Zbornik radova s Prve medievističke znanstvene radionice u Rijeci*, ur. Kosana Jovanović – Suzana Miljan, Rijeka 2014., str. 101–109.

² Pál Engel, *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében*, Budapest 1998., str. 81–115.

³ Tamás Pálosfalvi, *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*, neobjavljena doktorska radnja, Budapest 2012., str. 8–12.

Do sada se fokusirao na sloj plemićkih sudaca u županijama Abaúj, Sáros i Zemplén, koje graniče s Engelvom županijom Ung.⁴

Zagrebačka županija u 19. stoljeću
Zagreb County in 19th Century

U analizi plemićkog društva Zagrebačke županije donekle sam promijenila model, tj. uzela sam u obzir i druge parametre. Jedan od njih je društveni položaj, a za obnašanje ikoje dužnosti i u županiji i Kraljevstva pretpostavila sam da se cijela obitelj uzdigla ili zajamčila svoj položaj. Uzet je u obzir i viteški element, odnosno društveni položaj vitezova te jesu li oni vršili kakve zadatke za kralja. Isto tako, ugled obitelji nije bio visok samo kada se obnašala određena dužnost, čemu govori u prilog i njihova onovremena percepcija toga – ugled obitelji zbog toga bio je i dalje važan, čim su se i poslije pojedinci titulirali preko toga – nekoć ban ili nekoć župan. No, slijedeći sustav historiografije,

⁴ István Kádas, *Szolgabírói társadalom Északkelet-Magyarországon a 15. század első felében. Abaúj és Sáros vármegyék példáján*, neobjavljeni diplomski rad, Budapest 2007. Vidi i: Isti, "Északkelet-Magyarország szolgabírói a Zsigmond-korban (Archontológia)", *Magister historiae. Válogatott tanulmányok a 2012-ben és 2013-ban megrendezett középkorral foglalkozó mesterszakos hallgatói konferenciák előadásaiból*, sv. 7, Budapest 2014., str. 101-127.

po položaju sam ugrubo podijelila plemiće na magnate, srednje plemstvo (*egregii*) i niže (*iobagiones castri*). Dakako da je podjela i više nego pojednostavljena budući da su se i oni sami unutar svojih skupina razlikovali, ali teško je bilo podvući granice između “bogatijih” i “siromašnijih” unutar njih, isto kao i činjenice da je moguće stopiti u jedan sloj siromašnije magnate i bogatije srednje plemstvo.⁵

Distribucija plemićkog društva Zagrebačke županije za vrijeme Žigmunda Luksemburškog (1387.–1437.)
Distribution of noble society Zagreb County during Sigismund of Luxemburg (1387–1437.)

Položaj u plemstvu	Podrijetlo plemića				
Magnati	Domicilni		Useljenici	Stranci	
	Knezovi Blagajski Knezovi Kostajnički Toth i Arlandovi od roda Ača		Albeni Knezovi Krčki Lipovečki Töttösi Knezovi Zrinski	Banffy Grofovi Celjski Cudari Knezovi Krbavski Knezovi	Mogorović Knezovi Nelipići Prodavići Séchi Talovci
Srednje plemstvo (<i>egregii</i>)	Domicilni		Useljenici	Stranci	
	Brezovički Brokunova Gora Pozobčiči od Grede Gepewi	Ladihovići Tetačići Pribići	Bevenjudi Bičkele	Bisaški da Carmignano Céke Čupori	Grebenski Deeche od Kutine Ludbreški
Niže plemstvo (<i>iobagiones castri</i>)	Domicilni				
	Cvetkovići, Domagovići, Draganići Moravče – Drenova, Glavnica, Gora, Lodomerec, Nezpeša, Pserje, Žitomer, Turilovec, Zelina Turopolje (Zagrebačko polje), Dobra, Gaz (Švarča), Gorica, Hutina, Jamnica, Klokoč, Obrovčan, Ratetić, Vrhovina, Zlat, Čremošnica (Dubica)				

Brojne su magnatske obitelji imale posjede u Zagrebačkoj županiji. Što se tiče geografske rasprostranjenosti, imali su svoje posjede posvuda po županiji iako bilo ih je donekle više na području južnog dijela županije. Ondje su posjede imale obitelji Blagajski i Zrinski, Kostajnički i Töttösi, Krbavski, Nelipići, Cudari. Oko Save grupirani su Toth i Lipovečki, kao i Celjski, koji su najviše raspršeni, a iznad Arlandovi i Banffyji. Oni su po porijeklu mogli biti domicilni, useljenici u županiju ili stranci ondje. Podjela je donekle pojednostavljena, te je riječ samo o nekoliko generacija u Žigmundovo vrijeme. Svega je nekoliko magnatskih obitelji koje su bile domicilne na području županije. Riječ je o knezovima Blagajskim i Kostajničkima te obitelji Toth, odnosno Arland od roda Ača. Potrebno je istaknuti da su Kostajnički izumrli u muškoj liniji u Žigmundovo doba. Jedini njihov potomak, kneginja Klara, bila je udana za Pekrija, a smrću kneza Nikole, oko 1412.

⁵ Više o ideji i razradi, usp. neobjavljenu doktorsku radnju Suzane Miljan, *Plemićko društvo Zagrebačke županije za vladavine Žigmunda Luksemburškoga (1387.–1437.)*, Zagreb 2015. Podaci u narednim redcima se temelje na tekstu u poglavlju o strukturi plemstva.

godine, obitelj je nestala s pozornice nakon nešto više od dva stoljeća prisutnosti na području Zagrebačke županije. U doba anžuvinske su vlasti na područje županije došle magnatske obitelji Lipovečkih, Töttösa i Zrinskih. Zbog različitih razloga – kraljevske nagrade u slučaju Lipovečkih i Töttösa ili djelomične kazne u slučaju Zrinskih. U svakom slučaju riječ je o posljedicama djelovanja kraljevske vlasti. U Žigmundovo doba oni su već nekoliko generacija na prostoru županije, a radilo se o trajnom naseljavanju. Ostali magnati dolaze na područje županije za vrijeme Žigmundove vladavine. Obitelj Alben čitavu je svoju povijest bila povezana uza svoga ujaka Eberharda i Žigmundovu vlast, te je stoga, malo prije njegove smrti, i nestalo njihove vlasti na području Zagrebačke županije. Ipak, cijelo su ovo razdoblje bili povezani uz Medvedgrad, a to im je bilo i mjesto prema kojem su izvodili svoj plemićki pridjev. Krčki su također došli na područje županije postupno tijekom Žigmundova razdoblja. Početak je priče povezan uz kasno Ludovikovo doba, a njihov se utjecaj širio postupno, da bi na kraju razdoblja bili među najvećim veleposjednicima u županiji – a prema nekim od tvrdih gradova koje su zadobili u ovome razdoblju njihove buduće grane izvlače pak plemićke pridjevke. Stoga se u slučaju knezova Krčkih, odnosno Frankopana, također radilo o trajnom naseljavanju u Zagrebačku županiju. Najveći je pak broj magnata koji su ostali stranci u županiji unatoč tome što su ondje imali tvrde gradove u svojim rukama. Pritom uz djelovanje kraljevske vlasti postoji i pitanje osobnih odluka, odnosno svjesnog dolaska. Posjedovna politika Cudara pokazala je da unatoč tome što su imali posjede u županiji još od Ludovikova vremena, svojim opetovanim zalozima nisu namjeravali iskorištavati potencijale posjeda na granici sa srednjovjekovnom Hrvatskom. Stav odražava, kako ćemo detaljnije vidjeti, i struktura njihove klijentele na ovome području. Krbavski i Nelipići govore o ženskoj aktivnosti pripadnica magnatskih hrvatskih obitelji, te određenoj kraljevskoj kompenzaciji za neke druge posjede. Isto se tako nisu zadržale na području županije, već su tvrde gradove, odnosno kaštele, držale kao investiciju i poslije ih predale u druge ruke. U kontekstu toga valja i promatrati Talovca kao posjednika za jedan dan, odnosno kao međustепенicu prilikom predaje tvrdoga grada. I u budućem je razdoblju povezan više uz područje Križevačke županije. Obitelj Banffy je uzela u zalog tvrdi grad Bistricu čineći neko vrijeme dio plemićkog društva županije svojim svjesnim izborom. Naposljetku, grofovi Celjski, imajući svoje sjedište na području Slavonije u Zagorskom kneštvu koje im je kralj formirao, na području županije ostali su stranci, međutim, uvijek imajući u svojim rukama nekoliko tvrdih gradova (sve do kraja svoje povijesti, smrti Ulrika II. 1456. godine).

Srednje plemstvo po porijeklu možemo razvrstati u iste kategorije kao i magnate, odnosno možemo ih promotriti kao starosjedioce, useljenike i strance. Na području županije, kako se vidi iz tablice, starosjedioci su plemići od Brezovice, Brokunove Gore te Pozobčići od Grede. Neki su od njih u svojim rukama imali kaštele, neki nisu, neki su bili politički aktivni, neki nisu. Prodor u taj sloj iz sloja nižeg plemstva ostvarili su pojedinci iz triju skupina – Ladihovića, Tetačića i Pribića. Još za vrijeme kralja Ludovika na

područje županije došli su braća Bičkele te su postali obitelj Bičkele od Zeline. Za vrijeme Žigmunda pak, u Zagrebačku su se županiju trajno naselili Bevenjudi, odnosno Toma vikar, tadašnji senjski građanin. Kako će se potom vidjeti, unatoč tome što je bila riječ o plemićima srednjega sloja, imali su na području županije u svojim rukama nekoliko tvrdih gradova, te su bili povezani uz knezove Krčke, budući da je Toma na početku obnašao dužnost vikara u Senju, potom dok je Ivan bio ban Slavonije i dužnost vicebana, što je nastavio u razdoblju *sedis vacantiae*, nakon banove smrti. Razmješteni su se po županiji, ali uvijek povezano uz Krčke. Kao i u slučaju magnata, vidimo da je najveći broj stranaca među srednjim plemstvom koji su imali posjede u županiji. Pet od njih su plemstvo Križevačke županije Bisaški, Čupori, Grebenski, Rohffji (Deeche) i Ludbreški. Samo su dvije obitelji koje su bile stranci u svakom smislu riječi – obitelj Céke, čija je aktivnost povezana uz Čupore Moslavačke, te firentinska trgovačka obitelj da Carmignano koja se na području županije zadržala kratko. Vidimo sličan uzorak kao i kod magnata. Neke su obitelji generacijama bile domicilne u županiji, neke su dospjele u nju za vrijeme anžuvinske vlasti, neke za vrijeme Žigmundove, a mogle su ondje naći privremen ili trajan smještaj. U principu je većina njih došla ondje zahvaljujući utjecaju kraljevske vlasti.

Najniži sloj plemstva bili su *iobagiones castri*. Za razliku od srednjeg i višeg plemstva, budući da je riječ o podložnicima tvrdih gradova, oni i jesu samo mogli biti pripadnici nižeg domicilnog plemstva. U ovome su razdoblju oni bili još uvijek nominalno podložnici tvrdih gradova, s time da se polako gubila ideja kojem su točno tvrdom gradu pripadali, ili barem nama istraživačima nije jasno otkriven taj podatak. U svakom slučaju, najveća skupina se nalazila na području Turopolja, odnosno Zagrebačkog polja (*Campus Zagrabienensis*). Na području Moravča također je obitavala veća skupina; u selima Glavnica, Gora, Ladomerec, Nezpeša, Drenova, Pserje, Žitomer, Turilovec, Zelina. Skupina je postojala oko Okića i Ozlja – Cvetkovići, Draganići, Domagovići, Pribići. Naposljetku, postojali su i plemići u nekadašnjim arhiđakonatima Gorici, Gori i Dubici. Možemo stoga govoriti i o *iobagiones castri* na području Gaza (Švarča), Dobre, Gorice, Hutine, Jamnice, Klokoča, Obrovčana, Ratetića, Vrhovine, Zlata, Čremošnice.

Osim toga, postoje još neki pojedinci koji su bili useljenici u županiju, a da nisu bili plemići, već su se ondje našli zbog političkih okolnosti dolaska Žigmunda na prijestolje, a oni su mu bili podupiratelji na području Hrvatske. Kaštelan Bevenjuda bio je stanoviti Ambrozije iz Nina koji se doselio na područje Klokoča. Zanko Vuković je dobio posjede zahvaljujući činjenici da se iskazao u borbama oko Novigrada i oslobođenja kraljice. Naposljetku, 1412. ovdje pronalazimo i Filipa Jurjevića, Žigmundova admirala koji tada nosi pridjevak *de Lyppa*. Bio je istaknuti predstavnik obitelji koja je bila jedna od lojalnijih podupiratelja Žigmundove politike u Dalmaciji. Nekoliko se puta u izvorima spominje kao kraljevski admiral, pretrpio je velike štete od pristaša napuljske strane te su ga proglasili odmetnikom jer nije htio predati Vranu. Posljednji mu je spomen, prije ovog iz zagrebačke županije, na početku 1411., kad su ga Trogirani izabrali za svojega

kneza te molili Žigmunda da potvrdi izbor (kneževsku čast, čini se, nije primio). Podatak da se sklonio u Lipu potvrđuje da je doista tako te je 1412. bio jedan od pojedinaca koji su uveli Nikolu Krčkog u posjed tvrđoga grada Ozlja (opetovani kraljevski zalozi).

Postoje i neki za koje nisam jednostavno mogla odrediti kojem sloju plemstva pripadaju. Takav je primjerice slučaj plemića od Goruše, Ivana i Petra, koji su kupili udjele u kaštelu Bušević i još mnogo pripadajućih sela za 100 florena od Jelene Nelipić 1421. godine. Iako su u svojim rukama imali veći broj posjeda, osim središta u Goruši, zbog prirode izvora nije moguće izvući nikakve druge zaključke. Takve i slične slučajeve zasad sam ostavila postrance, jer zahtijevaju detaljnije bavljenje u budućnosti.

Na kraju, potrebno se dotaknuti i pitanja predijalaca. Predijalci su bili kondicionalno plemstvo koje je bilo izrazito heterogena skupina. Većina je njih podrazumijevala zemlju koja je bila u crkvenim rukama te se onda davala plemićima uz određene uvjete, barem na području Slavonije. Oni se u izvorima nazivaju *nobiles praediales*. Dakle, primili su svoju zemlju, ali moraju plaćati daće od nje. Mogli su je, uz suglasnost gospodara, prodati ili založiti, s time da se obveze prenose. Nevjera ili neizvršavanje dužnosti moglo je rezultirati oduzimanjem zemlje, a na isti je način moglo biti nagrađeno dobro ponašanje i vjernost. Potrebno je istaknuti da, za razliku od *iobagiones castri*, predijalaca nema južnije od područja Slavonije.⁶ Zagrebački izvori jasno pokazuju heterogenost skupine. Pripadnici svih triju društvenih slojeva unutar plemstva mogli su biti predijalno plemstvo. Na ovome području predije je davao plemstvu topuski opat. Što se tiče Zagrebačkog kaptola i biskupa, većina se posjeda pod takvim uvjetima nalazila na području Križevačke županije (u županatima Dubrave, Ivanića i Čazme). Dakle, kao predijalci topuskog se opata spominju i niži plemići (*iobagiones castri*) kao i magnatske obitelji županije. Tako se kao topuski predijalac spominju magnat, kanonik Stjepan Babonić, Ladislav Töttös, knezovi Zrinski, Fabijan Tatar iz Moravča, itd. Zanimljivo je za istaknuti da je sinu potonjeg predij oduzet po opatu Topuskog te dodijeljen Valentinu *de genere Krizeouch*. Navedeni slučaj potvrđuje mogućnost promjene vlasništva zbog nepoštivanja uvjeta držanja. Osim topuskog opata, i biskup je Ivan Alben dao predij Babču u Turopolju svome vjernom službeniku. Osim toga, predije su mogle posjedovati osobe oba spola – čak se navodi spomen prefektiranog predija. Također, u određenim okolnostima, primjerice u slučaju Rovišća, predijalci ne moraju nužno označavati kondicionalno plemstvo povezano s crkvom. Slično poimanje nalazimo i u jednom kraljevskom darovanju, gdje se posjed koji se daje plemiću naziva *predium*. Riječ je o Grguru od Tetačića.

* * *

Navedene podjele nisu jedine moguće, već samo neke koje pružaju stvaranje stanoovitog okvira za promatranje kompleksnosti društvenih odnosa unutar plemićkog sloja

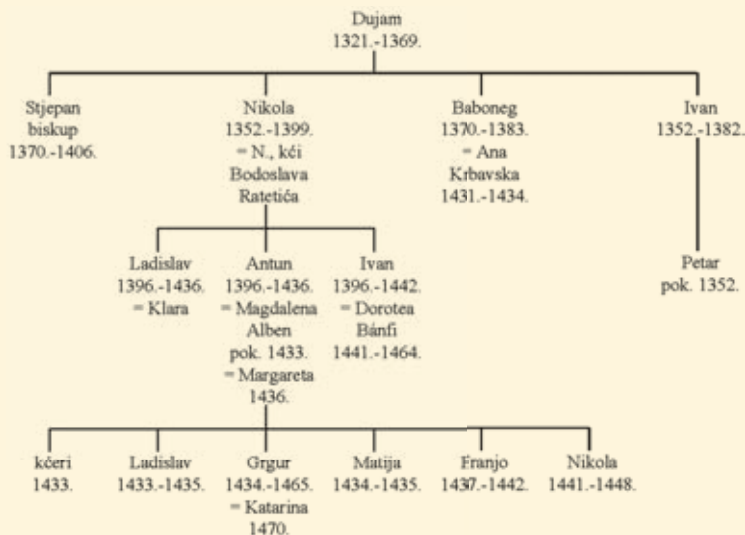
⁶ Usp. primjerice, Martyn Rady, *Nobility, Land and Service in Medieval Hungary*, London 2000., str. 79-85.

društva Zagrebačke županije. Donekle su i morale biti pojednostavljene budući da je tan-ka granica između siromašnijih magnata i bogatijeg srednjeg plemstva, međutim zbog prirode izvora zasad se ne mogu uvoditi određene potkategorije. Glavni se zaključak na-metnuo da te kategorije nisu bile strogo definirane niti zatvorene te da je povezanost s krunom i legalističkom politikom mogla dovesti do socijalnog i ekonomskog uspona. Na-posljjetku, razmotrilo se i pitanje predijalnog plemstva, koje zbog svoj prirode pokazuje da je bila riječ isto tako o heterogenoj skupini u kojoj su bili zastupljeni svi slojeva plemi-ća bez obzira na spol. Problem se mogao razmotriti i na drugoj razini, odnosno postavilo se pitanje koji su pojedinci bilo domicilni u županiji, koji su se u nju uselili, a koji su bili stranci. Tako je pokazano da su magnati i srednje plemstvo mogli biti domicilni s obzirom na porijeklo, useljenici i stranci. *Iobagiones castri*, zbog prirode svoga statusa kondicional-nih plemića, bili su samo domicilni. Pojedinci koji su se uselili na područje županije, bili su rjeđi na privremenoj bazi, a na trajnoj češće, te vidimo da su bila dva vala naseljavanja – u anžuvinsko doba, tako da je bilo nekoliko generacija prisutno u županiji do proma-tranog razdoblja, te upravo u Žigmundovo doba zahvaljujući interesu Krune.

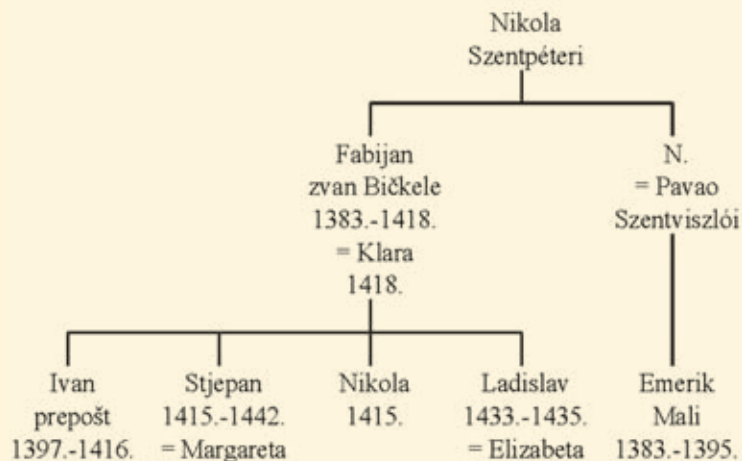
Dr. sc. Suzana Miljan
Odsjek za povijesne znanosti
Zavoda za povijesne i društvene znanosti
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
Zagreb, email: smiljan@hazu.hr

Prilog. Genealogije izabranih plemićkih obitelji u Zagrebačkoj županiji tijekom Žigmundove vladavine (1387.–1437.)

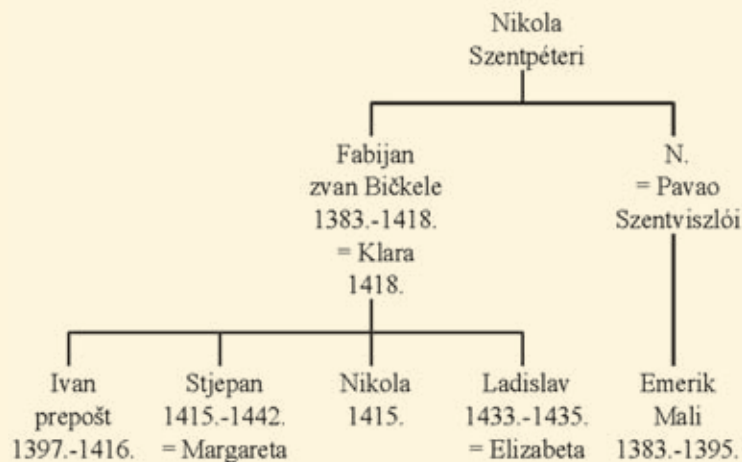
1. Babonići (Blagajski) – primjer velikaške obitelji

2. Obitelj Bičkele od Zeline – primjer obitelji srednjega sloja

3. Niže plemstvo iz Lomnice

Društvene vijesti

Social news

Ivo pl. Durbešić

Godina koja za nama obilovala je događajima vezanim uz povijest hrvatskih plemića. Tako je:

Proglasena godina Nikole Šubića Zrinskog Sigetskog

- Hrvatski sabor ovu je godinu proglasio godinom Nikole Šubića Zrinskog Sigetskog
- Održana je svečanost u Sigetu, na mjestu pogibije Nikole Šubića Zrinskog i njegove junačke posade. Na poziv mađarskog predsjednika **Janosa Adera svečanome skupu** prisustvovala je i predsjednica Republike Hrvatska Kolinda Grabar Kitarović i zamjenik predsjednika turske Vlade **Veysi Kaynak**. Nažalost, predstavnici mađarskog i hrvatskog plemstva nisu bili pozvani.
- Urednik dokumentarnog programa HRT-a Vladimir Brnardić, prof. snimio je film na temu Sigetske bitke, koji će biti prikazan na društvenim druženjima HPZ-a u proljeće 2017. uz komentare autora.

- Hrvatski institut za povijest održao je znanstveno savjetovanje na temu Sigetske bitke.
- Jedna od središnjih točaka obilježavanja 450. obljetnice Sigetske bitke u kojoj su branitelji Sigeta predvođeni **Nikolom Šubićem Zrinskim** zaustavili moćnu osmansku vojsku na putu prema Beču, bila je svečana akademija u palači HAZU u srijedu 19. listopada 2017.

Predsjednik Akademije Zvonko Kusić istaknuo je: "Sigetske bitke sjećamo se zbog našeg nacionalnog etosa koji sadrži domoljublje koje se bez ostatka stavlja u službu domovine, kao i hrabrost i požrtvornost. Nikola Šubić Zrinski i sigetski junaci postali su nezaobilazan putokaz u našoj nacionalnoj borbi za slobodu i neovisnost koju smo okrunili pobjedom u Domovinskom ratu. Nikola Šubić Zrinski jedan je od onih velikana koji je uspostavljao kanon hrvatskog domoljublja koje se stoljećima nažalost moralo oslanjati više na oružje nego na druga sredstva nacionalne afirmacije i emancipacije".

U toj bitci preživio je **Juraj Pozović**, predak istoimene obitelji naših članova, koji je otkupom spašen iz ropstva. Car Rudolf II. je carskim dekretom dodijelio "carski patent" Georgiusu Pozojeviću za proživljeno mučeništvo u Pragu 23. prosinca 1593.

Izložba Veličanstveni Vranyczanyjevi – umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji

U Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu od 14. svibnja 2016. do 21. kolovoza 2016. održavala se izložba *Veličanstveni Vranyczanyjevi – umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*. Autorica izložbe je muzejska savjetnica dr. sc. Marina Bagarić, koja je održala 21. studenog 2016., na druženju članova HPZ u prostorijama u Teslovoj 13/1, predavanje o toj izložbi. Ta izložba prikazuje povijest i značaj plemićke obitelji Vranyczany Dobrinović u Hrvatskoj od 15. stoljeća do danas.

Palača Dverce bila je od 1849. godine sjedište Ambroza ml. Veanyczanya Dobrinovića

Misa za posljednjeg hrvatskog kralja blaženog Karla I. Habsbuškog

U crkvi sv. Katarine u nedjelju 16. listopada 2016. održana je misa za posljednjeg hrvatskog kralja blaženog Karla I. Habsbuškog. Misu su organizirali članovi udruge za proglašenje kraljice Zite svetom na čelu s vitezom Claudeom Grbešom.

Euharistijskog slavlje predvodio je vlč. Borna pl. Puškarić. Misnom slavlju prisustvovali su i članovi Hrvatskog plemićkog zbora.

In memoriam

Nažalost svake nas godine napusti nekoliko članova. Od prošle sjednice VPV-a preminulo je njih znatno više. Tako da brojimo ukupno 48 preminula naša člana. Preminuli su: **Vladimir pl. Alaupović**, Sarajevo, 2015., autor knjige o Alaupovićima i prvi član Zbora iz BiH još od 1997.; **Dalibor pl. Alaupović**, Sarajevo, 2015., brat Vladimirov; **Igor pl. Michieli**, Zagreb 2015. jedan od najstarijih članova Zbora; **Želimir pl. Valjak**, Jastrebarsko 2015., bio je član Plemićkog stola dvije godine, **prof. dr. sc. Branimir pl. Lukšić**, Split 2015., bio je član Plemićkog vijeća Ogranka Zbora Južna Hrvatska; **mr. sc. Vladimir pl. Kurelec**, Zagreb 2016., utemeljitelj Zbora, dugogodišnji potpredsjednik, glavni urednik Plemićkog glasnika te senator; **Josip pl. Ivanišević**, Čakovec 2016. i **Vesna pl. Nutrizio**, Dubrovnik 2016 prof. dr. sc. Petra pl. Groscono jedan od utemeljitelja i dugogodišnji predsjednik ogranka Split, Split 2017., Alan pl. Ivanišević Zagreb 2017., Kata pl. Vusio Zadar 2017., Viktor pl. Kuščić 2'17. i Arneri Olga Orebić 2017.

Posjet grobovima naših članova za blagdan Svih svetih

Kao i više godina unatrag, delegacija Plemićkog stola u sastavu Dorothea Murković pl. Puškarić, Kornel pl. Kallay i mr. sc. Ivo pl. Durbešić posjetila je 10 grobova naših čla-

nova na Groblju urni i Mirogoju. Položili su za svakoga člana po ružu i zapalili svijeću. Također zapalili su svijeću kod Križa za sve ostale članove izvan Zagreba.

Viški boj – 150. godišnjica

Na Visu je od 8. do 10. lipnja 2016. održan trodnevni međunarodni znanstveni skup **'150. obljetnica Viškoga boja'**. Održano je 22 referata u kojima se raspravljalo o toj najvećoj pomorskoj bitci ikad odigranoj na Jadranu.

Taj sukob dogodio se dne 20. srpnja 1866. godine između austrijske flote i modernije i brodogovornije i u naoružanju nadmoćnije talijanske flote. No odlučnost i sposobnost vodstva kontraadmirala Wilhelma von **Tegetthoffa** i časničkog kadra te iskusne i hrabre posade sastavljene pretežno Hrvata, odlučila je u pobjedi.

Uz veći broj austrijskih plemića koji su činili zapovjedni i časnički kadar von Tegetthoffove flote, bila su i dva brata, hrvatska plemića iz obitelji **Flovio** iz Prčnja (danas Crna Gora). **Marko Eugen** (1820. – 1906.) zapovijedao je u viškom boju korvetom *Erzherzog Friedrich*, a mlađi brat Gaetan zapovijedao je pomoćnim brodom *Stadium*. Marko

Eugen je za zasluge u bitci odlikovan Leopoldovim redom za hrabrost te mu je dodijeljeno nasljedno viteštvo, a prigodom umirovljenja i čin kontraadmirala.

Glasnik Grb i Zastava

Tijekom 2016. točnije u svibnju i studenom objavilo je Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo svoj Glasnik broj 19 i broj 20.

Bitno je istaknuti da je u oba Glasnika naš član i herold Hrvatskog plemićkog zbora ogranak Split Nikša pl. Kuščić objavio po jedan članak. U broju

19. napisao je članak pod naslovom *Plemstvo i grb plemićke obitelji Bokanić*, a u broju 20. *Heraldička baština plemićke obitelji Hranuelli*.

Knjiga *Tko su Knezovići – Čolaci u hrvatskome rodu*

Povodom dvadesete godišnjice rada Hrvatski plemićki zbor ugostio je, kao i godinama unatrag, predsjednika plemićke udruge plemstva Bosne i Hercegovine „Katarina Ko-

tromanić“ mr. sc. Milenka Čolaka . Tom prigodom darovao nam je cijenjeni gost knjigu *Tko su Knezovići – Čolaci u hrvatskome rodu*. Knjiga je zajednički rad nekoliko autora, a **mr. sc. Milenko Čolak** je urednik. Na 240 stranica omogućen je čitatelju detaljan uvid u povijest obitelji, a time i u život hrvatskog plemstva tijekom stoljeća u Bosni i Hercegovini. Knjiga je tiskana 2010. godine u Širokom Brijegu.

Knjiga *Hrana, kuhinja i blagovanje u doba Zrinskih*

Autor ove vrlo zanimljive knjige je **Darko Varga dipl. ing. el.** Knjiga je objavljena u izdanju Meridijani iz Samobora, akademika Dragutina Feletara, prethodnog Velikog meštra Družbe Braća hrvatskog zmaja. Autor knjigu započinje predstavljajući obitelj Zrinskih, ali i o značenju Biblioteke Zriniane koja se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Opisuje kako je ta obitelj mačem branila opstojnost Kraljevine Hrvatske i Slavonije i istodobno vodila bitku za

hrvatsku kulturu. Obitelj nije zanemarivala ni hrvatsku nacionalnost: Nikola VII. Zrinski, kojemu su osporavali hrvatstvo, prvi je od hrvatske aristokracije uzviknuo: „Ja sam Hrvat“. U knjizi su opisani: dvor u Čakovcu, blagovanje Zrinskih kao i običaji kod blagovanja, te posuđe i oprema kuhinje i blagovaonice. Izvor bogatstva i opreme Zrinskih, između ostalog, bili su njihovi rudnici srebra i olova kod tvrđave Gvozdansko i na Medvednici te ispiranje zlata na Dravi i Muri. Prikazani su također i mnogi drugi detalji proizvodnje: mesa, povrća, voća, vina, recepti – kuharice, priprema hrane i pića, potom čaše, poslugi, skladištenje itd. na Zrinskim posjedima, te izvoz njihove stoke u Veneciju (Italiju), što je Zrinskima bio glavni izvor prihoda za financiranje njihove vojske.

Posebno poglavlje čini opskrba utvrde Siget hranom iz kojeg se može vidjeti što je volio jesti kapetan Sigeta, Nikola IV. Zrinski.

Zanimljiv detalj u knjizi jesu i procjene imanja Jurja Zrinskog, još više drugih novčanih prihoda s međimurskog i ostalih vlastelinstava Zrinskih, te izdaci utvrde Siget i dr.

Knjiga Davora Zovka *Viteštvo danas*

Nova knjiga viteza i herolda Davora Zovka u izdanju zagrebačke Naklade Sv. Antuna, obrađuje faleristiku i povijest viteških redova, tiskana je u 2016. godini. Viteštvo je bila važna institucija u povijesti ljudskog društva, nastala u srednjem vijeku, a održala se i do danas. Danas su viteški redovi i viteške titule državne institucije kojima suverene

države, vlade i vladari nagrađuju svoje i strane zaslužne građane. No postoje i samostvorene privatne viteške udruge građana. Pravi viteški redovi su državne institucije regulirane u domeni javnog prava, a sve privatne viteške udruge regulirane su u domeni privatnog prava. U knjizi su opisane i neke najpoznatije današnje privatne viteške udruge.

Predgovor je napisao mons. Stjepan Biletić, vitez, zapovjednik Sv. Groba jeruzalemskog i meštar obredničar švedskog namjesništva Viteškog reda.

Knjiga ima 232 stranice uz velik broj ilustracija u boji.

Popis publikacija u biblioteci

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
1	1	Ivan	Bojničić	1899	Der Adel von Kroatien und Slavonien	Verlang v. Bauer u. Raspe	Nurnberg		zbornik	2
2	2	Ivan	Bojničić	1896	Popis plemića Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	Hartman Kugli	Zagreb	74	zbornik fotokopija	1
3	3	Peter Frank	Döfering,	1889	Adelslexikon des österreichischen Kaisertums 1804-1918	Herder & Co.	Wien	710	zbornik	1
4	4	Viktor Anton cte	Duišin	1938	Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni-Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini	Tiskara Ivan Rast	Zagreb	334	zbornik	1
5	5	József	Gero	1940	A kiralyi Könyvek	Mađarsko plemstvo	Budapest	CD	zbornik	1
6	6	Carl Georg Friedrich	Hayer Rosenfeld	1873	Der Adel von Dalmatian	Verlang v. Bauer u. Raspe	Nurnberg	140 + 76 T	zbornik	1
7	1	Zoltan	Bagyinszki	1999	Magyar Kastelyok	Mikes	Budapest	191	dvorci i utvrde	1
8	8	Leila	Dobronić	1972	Dvorac Golubovec	Povijesni muzej Hrvatske	Zagreb	68	dvorci-utvrde	1
9	5	Valter	Firić	1996	Tvrđava Klis	Hrvatsko društvo Trpinir	Klis	143	dvorci i utvrde	1
10	2	Niko	Kapetanić	2013	Sokol grad u Konavlima	Autor	Dubrovnik	96	dvorci i utvrde	1
11	3	Milan	Kruhek	1995	Krajiške utvrde Hrvatskog kraljevstva	Topograf	Velika Gorica	404	dvorci i utvrde	1
12	4	V.	Leskošek	1984	Trakošćan	Dvor Trakošćan	Varaždin	104	dvorci i utvrde	1
13	6	Hrvoje, Dragutin Petar	Petrić Feletar i Feletar	2001	Novi Zrin - Zrinska utvrda na Muri (1661.-1664.)	Bibliothke Historia Croatica	Zagreb	112	dvorci i utvrde	1
14	7		XXX		Festetics caste Keszthely	Mađarska			dvorci i utvrde	1
15	9		xxxx		Hrvatski kraljevski grad Knin	Matica hrvatska	Knin		dvorci-utvrde	

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
16	1	Dragomir M.	Acović	2008	Heraldika i Srbi	Zavod za udžbenike	Beograd	797	grbovi	1
17	2		Anonimus	2016	Bosanska heraldika	Art Babić	Sarajevo	30	grbovi	1
18	3	Jasminka	Ćus-Rukonić	1989	Heradički Cres, o grbovima i znakovima iz grada Cresa	Narodno sveučilište	Cres	180	grbovi	1
19	4	Miroslav	Granić	1997	Grbovi i rodoslovlja (katalog)	Povijesni arhiv	Zadar	40	grbovi	1
20	5	Željko	Heimer	2008	Grb i zastava Republike Hrvatske	Leykam international	Zagreb	195	grbovi	1
21	6	Višnja	Huzjak	1996	Grbovnice turopoljskih plemenitaša	Muzej Tropolja	Velika Gorica		grbovi	1
22	7	Hrvoje	Kekez	2009	Grbovi gradova u Republici Hrvatskoj	Mozaik knjiga	Zagreb	80	grbovi	1
23	8	Nikša	Kuščić	2010	Stari grbovi i pečati u Crkvi i samostanu Paških Benediktinki	MH Pag i SSM Pag	Pag	185-207	grbovi	1
24	9	Enver	Ljubović	2007	Grbovnik, Gacke, Krhave, Like, Senja i Vinodola	Senjsko književno ognjište	Senj		grbovi	1
25	10	Goroslav	Oštrić	2002	Monumenta Heraldica	Pomorski i povijesni muzej hrvatskog primorja	Rijeka	200	grbovi	1
26	11	Giovanni	Santi - Mazzini	2007	Araldica	Mondadori Electa S. p. a.	Milano	593	grbovi	1
27	12	Davor	Zovko	2001	Obiteljski grb	autor	Eskilstuna Švedska	98	grbovi	3
28	13		xxxx	1938	Grbovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja	Glasnik Heraldike			grbovi	
29	14		xxxx	1997	Grbovi i rodoslovlja iz povijesnog arhiva u Zadru	Povijesni arhiv u Zadru	Split		grbovi	2
30	1	Vladimir pl.	Alaupović	1997	Šest stoljeća Alaupovića	HKD Napredak	Kiseljak	96	plemstvo	2
31	2	Mladen	Andreis	2006	Trogijsko plemstvo do kraja prve Austrijske uprave u Dalmaciji (1805)	Muzej grada Trogira	Trogir	361	plemstvo	1
32	3	Marko	Atlagić	1982	Grbovi plemstva u Slavoniji 1700.-1918.	Zrinski	Čakovec	148	plemstvo	1

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
33	4	Fra Marko, Fra Petar Lubina	Bahić	2002	Don Bepovo srebro i zlato		Split	136	plemstvo	2
34	5	Blagoje	Bersa	2010	Dnevnik i uspomene	HGZ	Zagreb	510	plemstvo	1
35	6	Danica	Bojić	2011	Povelje i diplome	Istorijski muzej Srbije	Beograd	104	plemstvo	1
36	7	Ivan	Bojinić	1908	O plemstvu	B. H. Z.	Zagreb	35	plemstvo	1
37	8	D.	Boranić	1931	Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, knjiga XXVIII, svezak I	JAZU	Zagreb	240	plemstvo	1
38	9	Vlasta	Brajković	1995	Grbovi, grbovnice, rodoslovlja	Hrvatski povijesni muzej	Zagreb	156	plemstvo	1
39	10	Branko	Cindro (ur)	1998	Glasnik 1	HPZ	Zagreb		plemstvo	
40	11	Branko	Cindro (ur)	2003	Glasnik 2	HPZ	Zagreb		plemstvo	
41	12	Branko	Cindro (ur)	2005	Glasnik 3	HPZ	Zagreb		plemstvo	
42	13	Branko	Cindro (ur)	2006	Glasnik 4	HPZ	Zagreb		plemstvo	
43	14	Branko	Cindro (ur)	2007	Glasnik 5	HPZ	Zagreb		plemstvo	
44	15	Milenko	Čolak	2010	Tko su knezovići-Čolaci u hrvatskom rodu	Logotip	Široki Brijeg	241	plemstvo	1
45	16	Josip	Črep	2010	Feštetići, posljednji grofovi Međimurja 1791.-1923.	Povijesno društvo Međimurske županije	Čakovec	192	plemstvo	1
46	17	Leila	Dobronić	1998	Kalnički plemenitaši	Matica hrvatska	Križevci	112	plemstvo	1
47	18	Branko	Dubravica	1995	Prilozi za povijest plemenite općine Turapolje 1918.-1943., Svezak I	Narodno sveučilište Velika Gorica	Zagreb	224	plemstvo	1
48	19	Ivo	Durbešić (ur.)	2008	Glasnik 6	HPZ	Zagreb		plemstvo	
49	20	Ivo	Durbešić (ur.)	2009	Glasnik 7	HPZ	Zagreb		plemstvo	
50	21	Ivo	Durbešić (ur.)	2010	Glasnik 8	HPZ	Zagreb		plemstvo	
51	22	Ivo	Durbešić(ur)	2006	Prilozi za zbornik 1	HPZ	Zagreb		plemstvo	
52	23	Ivo	Durbešić(ur)	2007	Prilozi za zbornik 2	HPZ	Zagreb		plemstvo	
53	24	Ivo	Durbešić(ur)	2009	Prilozi za zbornik 4	HPZ	Zagreb		plemstvo	

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
54	25	Ivo	Durbešić(ur)	2010	Prilozi za zbornik 5	HPZ	Zagreb		plemstvo	
55	26	Ivo	Durbešić(ur)	2011	Glasnik 9	HPZ	Zagreb		plemstvo	
56	27	Ivo	Durbešić(ur)	2013	Glasnik 10	HPZ	Zagreb		plemstvo	
57	28	Ivo	Durbešić(ur)	2014	Glasnik 11	HPZ	Zagreb		plemstvo	
58	29	Ivo	Durbešić(ur)	2014	Glasnik 12	HPZ	Zagreb		plemstvo	
59	30	Tulio	Erher	2010	Pojlička knežija	Sveučilišna knjižnica	Split, Priko	286	plemstvo	1
60	31	Joszeif	Geroe	1940	A Kiralyi Koenyvek		Budapest		plemstvo	1
61	32	Petar	Grisogono	2009	Neda Messmer-Grisogono	Autor	Split	96	plemstvo	1
62	33	Ljudmil	Hauptmann	1942	Rad Jugoslavenske akademске znanosti i umjetnosti, knjiga 273	Tisak nadbiskupske tiskare	Zagreb	362	plemstvo	1
63	34	Željko	Ivanković (ur.)	2009	Fojnički grbovnik	Rabić	Sarajevo	243	plemstvo	2
64	35	Vladimir	Kajšan	1999	Međimursko plemstvo XVII.-XIX.st	Muzej Međimurja	Čakovec	74	plemstvo	2
65	36	Igor	Karaman	1962	Valpovačko vlastelinstvo	JAZU	Zagreb	111	plemstvo	1
66	37	Mario	Kevo	2006	Tri manje poznate medalje	Časopis Peristil god. 49	Zagreb	163-170	plemstvo	2
67	38	Vjekoslav	Klarić	1914	Život i djelo Pavla Rittera Vitezovića	Matica Hrvatska	Zagreb	296	plemstvo	1
68	39	Ružica	Kolarević-Kovatević		Marija Antun Reijković			41-48	plemstvo	1
69	40		Kruhek	2006	Znanstveni kolokvij Uloga Hrvatskog plemstva u očuvanju i održanju hrvatske nacionalnosti i državnosti	HPZ	Zagreb	117	plemstvo	4
70	41	Mario - Nepo	Kuzmanić	1998	Spiltski plemići, prezime i etnos.....	Književni klub	Split	148	plemstvo	1
71	42	Emilij	Laszowski	1910	Povijest plemenite općine Turopolje	Antun Scholz	Zagreb	407	plemstvo	1
72	43	Emilij	Laszowski	1911	Povijest plemenite općine Turopolje, svezak II	Antun Scholz	Zagreb	419	plemstvo	1
73	44	Emilij	Laszowski	1924	Povijest plemenite općine Turopolja - svezak III	Antun Scholz	Zagreb	407	plemstvo	1

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
74	45	Vlatka	Lemić (ur.)	2010	Ivan Zakmardi i njegovo naslijeđe	Hrvatski državni arhiv	Zagreb	40	plemstvo	1
75	46	Irin	Lukežić	1994	Grobnički biografski leksikon	Libellus	Rijeka	272	plemstvo	1
76	47	Enver	Ljubović	1998	Gradski i plemićki grbovi Senja	Autor	Senj	222	plemstvo	1
77	48	Enver	Ljubović	2001	Grbovi i plemstva Gacke i Like	Adamić	Rijeka	230	plemstvo	1
78	49	Enver	Ljubović	2003	Grbovi plemstva Like, Gacke i Krbave	Megrad	Zagreb	309	plemstvo	1
79	50	Pavao	Maček	2004	Rod Patačića od zajezde	Društvo za povijesnicu ZG nadbiskupije Tkalčić	Zagreb	216	plemstvo	1
80	51	Anđelko	Mijatović	1990	Ban Jelačić	Mladost	Zagreb	232	plemstvo	1
81	52	Ivan	Mirmik	2012	Dvostruki počasni doktorat	Tkalčić	Zagreb	228	plemstvo	1
82	53	Dušan	Mlacović	2008.	Građani plemići, pad i uspon Rapskog plemstva	Laykam International	Zagreb	331	plemstvo	1
83	54	Zrinka	Nikolić	2003	Rodaci i bližnji, Dalmatinsko gradsko plemstvo u ranom srednjem vijeku	Matica hrvatska	Zagreb		plemstvo	1
84	55	Bojana Bojanić	Obad Šćitaroci	1998	Dvorci i perivoji u Slavoniji, od Zagreba do Iloka	Autor	Zagreb	443	plemstvo	1
85	56	Gjorgjo	Pavlović	1997	Grbovlja i rodoslovlja	Povijesni arhiv Zadra Književni keug Split	Split	40	plemstvo	1
86	57	Gjorgjo	Pavlović	1996	Juraj conte Pavlović	Dalmacija Rapid	Split	30	plemstvo	1
87	58	Milovan	Petković	2000	Emilij Laszowski Szeliga	Družba BAZ	Zagreb	302	plemstvo	1
88	59	Bernard	Stulli	1989	Povijest Dubrovačke Republike	Arhiv Hrvatske	Dubrovnik, Zagreb	137	plemstvo	1
89	60	Slavko	Šterk	2009	Foto-albumi obitelji Hellenbach	Muzej grada Zagreba	Zagreb	114	plemstvo	1
90	61	Siniša	Tartaglia	2011	Obitelj Tartaglia i Split, neraskidive veze 1150.-2010.	Književni klub	Split	234	plemstvo	6
91	62	Darko	Varga	2016	Hrana, kuhinja i blagovanje u doba Zrinskih	Meridijani	Zagreb	495	plemstvo	1

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
92	63	Stjepan Ćosić i Nenad	Vekarić	2005	Dubrovačka vlastela između roda i države	HAZU	Zagreb-Dubrovnik	232	plemstvo	1
93	64	Scipio	Voina		Familia Voina	Nakladnička kuća Tonimir	Varaždin	96	plemstvo	1
94	65	Dasen	Vrsalović	1968	Povijest otoka Brača.....	Skupština općine Brač	Supetar	488	plemstvo	1
95	66	Mirko	Vukasović	2008	Grbovi kotorskih i peraskih plemićkih porodica	Vermak	Kotor - Beograd	328	plemstvo	1
96	67	Bartol	Zmajić	1971	Heradića, genealogija	Školska knjiga	Zagreb		plemstvo	1
97	68	Ankica i Gjuro	Žigrović	2007	Žigrović	Vlastita naklada	Kalinje	97	plemstvo	1
98	1	Ljubomir	Antić	1991	Hrvati u južnoj Americi do godine 1914	Stvornost	Zagreb	370	povijest	1
99	2	Tomislav i Višeslav	Aralica	2006	Hrvatski ratnici kroz stoljeća - 1. knjiga	Znanje	Zagreb	220	povijest	1
100	3	Neven	Budak		Hrvatska i Slavonija u ranome novom vijeku	Leykam international		250	povijest	1
101	4	Josip	Buturac	1984	Vrbovec i okolica 1134.-1984-	Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda	Zagreb	235	povijest	1
102	5		Ciano	1952	Tajni arhivi grofa Ciana	Državno izdavačko poduzeće Hrvatske	Zagreb	512	povijest	1
103	6	Juraj	Ćuk	1924	Rad Jugoslavenske akademске znanosti i umjetnosti, knjiga 229	Tisak nadbiskupske tiskare	Zagreb	362	povijest	1
104	7	Velimir st.	Deželić	1925	Hrvatske slave	Jeronimska knjižnica	Zagreb	166	povijest	1
105	8	Baltazar Napuly	Dvorničić	1999	Dani sudstva Koprivničko-Križevačke županije		Koprivnica		povijest	1
106	9	Željko	Franulić	1998	Školstvo u Nerežišćima na Braču	Zadrugar Split	Nerežišća	154	povijest	1

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
107	10	Đuro	Glavičić	1984	Zelina i Zelinsko prigorje		Zelina	31	povijest	1
108	11	Ivo	Goldstein (ur.)	2007	Povijest 6. knjiga Rani i razvijeni srednji vijek	Jutamji list	Zagreb	671	povijest	1
109	12	Željko	Holjevac	2007	Hrvatsko-Slavonska vojna krajina i Hrvati pod vlašću Osmanskog Carstva u ranome novom vijeku	Leykam international	Zagreb	196	povijest	1
110	13	Iskra	Iveljić	2007	Očevi i sinovi	Denona	Zagreb	483	povijest	1
111	14	Mario	Jareb	2010	Hrvatski nacionalni simboli	Alfa-Hrvatski institut za povijest	Zagreb	472	povijest	1
112	15	Antun, Nenad Vekarić	Jurica	2006	Lastovski rodovi	HAZU	Dubrovnik	315	povijest	1
113	16	Ivan	Jurić	2012	Podrijetlo Hrvata - genetički dokazi autohtonosti	Nova stvarnost Ivo Pilar	Zagreb	314	povijest	
114	17	Damir	Karbić	2006	Povijeni prilozii	Hrvatski institut za povijest	Zagreb	117	povijest	3
115	18	Hrvoje	Kekez	2010	Bitke prekretnice hrvatske povijesti	Mozaik knjiga	Zagreb	151	povijest	1
116	19	Mario	Kevo	2006	Zbornik radova za povijest umjetnosti	Hrvatski institut za povijest	Zagreb		povijest	1
117	20	Fr. Š.	Kuhač	1893	Ilirski glazbenici		Zagreb	286	povijest	1
118	21	Branko	Kurelec	2001	HAZU-spomennica svezak 100		Zagreb		povijest	1
119	22	B. Pek i S.	Lang	2011	Pravo na dom	Studio HS Internet Osijek	Osijek	360	povijest	1
120	23	Vlatka	Lemić (ur.)	2009	Rat je, braćo, rat, junaci	Hrvatski državni arhiv	Zagreb	36	povijest	1
121	24	Maurizio	Levak	2007	Slaveni vojevode Ivana, kolonizacija Slavena u Istri u početnom razdoblju Franačke uprave	Leykam international	Zagreb	143	povijest	1
122	25	Tihomil	Maštrović (ur.)	2006	Kraljski Dalmatin il Regio Dalmata 1806. - 1810., I svezak, god. 1806.	Erasmus naklada	Zagreb	200	povijest	1

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
123	26	Tihomil	Maštrović (ur.)	2007	Kraljski Dalmatin il Regio Dalmata 1806. - 1810., II. svezak, godište 1807.	Erasmus naklada	Zagreb	416	povijest	1
124	27	Tihomil	Maštrović (ur.)	2007	Kraljski Dalmatin il Regio Dalmata 1806. - 1810., III. svezak, godište 1808.	Erasmus naklada	Zagreb	424	povijest	1
125	28	Tihomil	Maštrović (ur.)	2008	Kraljski Dalmatin il Regio Dalmata 1806. - 1810., IV. svezak, godišta 1809. i 1810.	Erasmus naklada	Zagreb	302	povijest	1
126	29	Ive	Mažuran	1994	Srednjovjekovni i turski Osijek	Školska knjiga	Zagreb, Osijek	240	povijest	1
127	30	Mihaly	Nemes	2002	A Magyar viseletek tortenete	Mery Ratio		92	povijest	1
128	31	Grga	Novak	1952	Rad JAZU, knjiga 288	JAZU	Zagreb	350	povijest	1
129	32	Stjepo	Obad (ur.)	2003	Hrvati Boke kotorske	Sveučilište u Zadru	Zadar	564	povijest	1
130	33	Slavko	Pavičić	2009	Hrvatska vojna i ratna povijest	Knjigotisak d.o.o.	Split	398	povijest	1
131	34	Dubravka, Nikša	Peić Čaldarović Stančić	2011	Povijest Hrvatskog grba	Školska knjiga	Zagreb	315	povijest	1
132	35	Branko i Slobodan	Petrić Lang	2011	Pravo na dom	Studio HS	Osijek	359	povijest	1
133	36	Stanko	Piplović	2013	Kulturna baština	Društvo prijatelja kulturne baštine Split	Split	408	povijest	1
134	37	Stanko	Piplović (ur.)	2011	Kulturna baština 37 (časopis)	Društvo prijatelja kulturne baštine Split	Split	1-450	povijest	1
135	38	Petar	Požar	2001	Znameniti i zaslužni Splićani te spomena vrijedne osobe u splitskoj povijesti (1700 godina)	autor	Split	527	povijest	1
136	39	Kruno	Prijatelj	2005	Spomenici Splita i okolice	Ex-libris	Split-Zagreb	174	povijest	1
137	40	Hrvoje	Salopek	1999	Ogulinsko-modruški rodovi	Grafički zavod HR	Zagreb	504	povijest	2
138	41		xxx	2006	Senjski zbornik - godina 33	Senjsko muzejsko društvo	Senj		povijest	1

redni broj	po području	IME autora ili urednika	PREZIME autora ili urednika	GOD.	NASLOV	IZDAVAČ	MJESTO	BROJ STRANICA	PODRUČJE	kom.
139	42	Franjo	Stričak	1991	Visoko	Rimokatolički župni ured Visoko	Visoko	257	povijest	1
140	43	Agneza	Szabo	2014	Ban Ivan Mažuranić	Matica Hrvatska	Zagreb	39	povijest	1
141	44	Nikola	Tominac	2004	Stajnica i okolica	Zavičajni klub Stajnica	Zagreb	368	povijest	1
142	45	Janez	Toplišek	2004	Rodoslovje, genealogija kot znanost in hobi	Trzin	Ljubljana	360	povijest	1
143	46	Inga	Vilogorac	2005	Splitске crkve, spomenička baština	Ex-libris	Split-Zagreb	160	povijest	1
144	47	Josip Miroslav Bertoša	Vrandečić	2007	Dalmacija, Dubrovnik i lstra u ranom novom vijeku	Laykam International	Zagreb	142	povijest	1
145	48	Mile	Vučetić - Bijeli	2015	Lipice u Brinjskom kraju	Zavičajni klub Brinjana "Sokolac"	Zagreb	506	povijest	1
146	49	Davor	Zovko	2004	Vitezovi svetoga Groba	Zovko	Švedska	72	povijest	2
147	50	Franjo	Žigrović Pretočki	2010	Zbornik radova	Muzej Sveti Ivan Zelina	Sveti Ivan Zelina	228	povijest	1
148	51			1992	Atički sarkofag s prikazom lova i	Arheološki muzej	Split		povijest	1
149	52		xxx	2003	Chorvatska šlachta na Slovensku	Bratislava	Bratislava		povijest	1
150	53		xxx	2011	Dalmatinski rat - vodič izložbe	Hrvatski povijesni muzej	Zagreb	64	povijest	1

Naputak autorima

Općenito

Časopis Glasnik glasilu je Hrvatskoga plemićkog zbora (HPZ) s recenzijom, u kojem se objavljuju znanstveni i popularni radovi iz povijesti. Osim znanstvenih i popularnih radova objavljuju se: kratka znanstvena priopćenja, pregledni članci, stručni i popularni radovi, komentari, pisma uredništva i uredništvu, bibliografije, biografije, prikazi knjiga te izvještaji o radu HPZ.

Autori su odgovorni za iznijete činjenice u radu.

Format časopisa je B5, pismo Times New Roman.

Adresa uredništva / Editorial Office Address

Hrvatski plemićki zbor / Croatian nobility association

Teslina 13/1 Zagreb, Hrvatska, Croatia

uredništvo@plemstvo.hr

Tekstovi

Tekstovi trebaju biti napisani koncizno i pregledno na hrvatskom jeziku ili na nekom od svjetskih jezika, prvenstveno engleskom jeziku (u skladu s UK engleskim pravopisom). Rukopisi se pišu s pomoću tekst procesora Microsoft Word for Windows i treba ih poslati na CD-R ili DVD-R mediju poštom ili e-mailom kao privitak.

Ilustracije, slike i grafikone poslati na posebnim stranicama u JPG ili TIFF formatu, ne u tekstu, ali opise navesti na mjestu gdje bi se trebale nalaziti.

Poželjan opseg teksta sa svim prilogima jest do najviše 16 stranica A4 formata s marginama 2,5 cm i dvostrukim proredom, pisan u fontu Times New Roman veličine slova 12.

Koristiti se međunarodnim sustavom jedinica (SI sustav).

Preporučeni oblik teksta

Prva stranica sadržava: naslov rada, ispod njega su puna imena i prezimena autorâ, poštanske i elektroničke adrese i naslovi institucijâ autorâ.

Druga stranica jest stranica sažetka. Sažetak je na jeziku članka do 1500 znakova s prazninama i piše se u jednom odlomku. Uz sažetak se dodaje do deset ključnih riječi. Ako je članak na hrvatskom jeziku, za: naslov, sažetak, ključne riječi, sve podnaslove, opise slika te naslove tablica, treba priložiti i prijevod na engleskom jeziku i obrnuto.

Tekst treba paginirati desno dolje.

Kratice i simbole koji nisu inače uobičajeni objasniti u napomeni ispod teksta.

Datumi se pišu isključivo arapskim brojevima: 11. 9. 2008.

Navodi literature u tekstu citiraju se prezimenima autora i godinama kao u primjerima: (Dujšin, 1938.; Bajić Žarko i Mladineo, 2011.; Šimunković i sur., 2009.)

Literatura se piše abecednim redom. Navesti sva prezimena autorâ te inicijale imena, naslov članka, ime časopisa, godinu tiskanja, svezak i broj časopisa te prvu i zadnju stranicu.

Članak:

KARBIĆ, D. 2006. Plemstvo-definicija, vrste, uloga. Povijesni prilozi 31: 11-21.

knjiga:

GAZZARI, Ž. 2002. Tragovima Slavogosta. Književni krug Split, 112.

Članak u većem djelu:

DUKIĆ, D. 1998. Gazarović Marin. U: Macan, T. (ur.) Hrvatski biografski leksikon, E- Gm. Leksikografski zavod M. Krleža, Zagreb. Sv 4.: 623-624.

Članak u elektroničkom časopisu

CARTWRIGHT, J. 2007. Big stars have weather too. IOP Publishing PhysicsWeb. <http://physicsweb.org/articles/news/11/6/1>. Preuzeto 26. lipnja 2007.

Tablice pisati u istom programu kao i tekst. Trebaju stati na stranicu A4 te podnijeti smanjenje na B5.

Služiti se tabulatorom, a ne komandom «table tool». Opise tablica pisati iznad tablica.

Slike, crteže, grafikone i fotografije označiti kao slika i numerirati arapskim brojevima redom s opisom ispod slike.

Svi prilozi trebaju biti u konačnom obliku za tisak, visoke grafičke kompjutorske rezolucije (minimum 500 dpi), ali koristiti se grubim rasterom za popunu površina. Za legende koristiti se pismom Ariel, ne manje od 10 pt.

Zaključni naputci

Uredništvo pridržava pravo da rukopis prilagodi hrvatskom jezičnom standardu, odnosno standardu svjetskog jezika na kojem je članak napisan te formi uobičajenoj u časopisu.

Autori trebaju osigurati dopuštenje korištenja materijalom na kojima postoji autorско pravo trećih osoba.

Članci se tiskaju u boji i objavljuju se na web-stranici u boji.

Uređeni i prelomljeni tekst poslat će se prije tiskanja na uvid prvom autoru.

Prvi autor dobiva CD s člankom u PDF formatu i jedan primjerak časopisa.

Tiskanjem članaka sva autorska prava prenose se na Hrvatsko plemićko društvo.

Članovi Hrvatskog plemićkog zbora dobivaju časopis besplatno ako su podmirili članarinu.

Časopis izlazi kao godišnjak.

Godišnja pretplata za časopis iznosi 100 kn.

Članci koji ne slijede ove upute bit će vraćeni autorima.

Zahvala donatorima i sponzorima

PBZ CARD

KONČAR – ELEKTROINDUSTRIJA d.d.

